

**Gmina Dąbrówka**

**Załącznik do uchwały Nr XIX/155/2016**

**Rady Gminy Dąbrówka**

**z dnia 29 czerwca 2016 r.**



# **PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DĄBRÓWKA**

**NA LATA 2016 – 2019  
Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2020 – 2023**

**maj, 2016 r.**

## SPIS TREŚCI:

1.	WSTĘP .....	3
1.1.	PODSTAWY PRAWNE ORAZ ŹRÓDŁA INFORMACJI .....	4
1.2.	CELE, ZAKRES I FUNKCJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.....	6
1.3.	METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.....	7
1.4.	SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PROGRAMOWYMI.....	8
2.	OCENA STANU ŚRODOWISKA.....	20
2.1.	INFORMACJE OGÓLNE .....	20
2.2.	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	23
2.3.	JAKOŚĆ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO .....	29
2.4.	OCHRONA PRZYRODY.....	46
2.5.	ŹRÓDŁA ENERGII ODNAWIALNEJ.....	52
2.6.	ANALIZA SWOT .....	53
2.7.	WNIOSKI Z DIAGNOZY STANU .....	54
3.	CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA, ZADANIA I ICH FINANSOWANIE .....	55
4.	SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA .....	64
4.1.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA POLITYKI EKOLOGICZNEJ GMINY .....	64
4.2.	OPINIOWANIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA ORAZ RAPORTY Z JEGO REALIZACJI.....	71
4.3.	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA .....	72
4.4.	MONITORING I DOKUMENTOWANIE REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.....	74
5.	STRESZCZENIE .....	77
6.	WYKAZ SKRÓTÓW .....	80
7.	SPIS TABEL I RYSUNKÓW .....	81
8.	SPIS ZAŁĄCZNIKÓW .....	83

## 1. Wstęp

Ochrona środowiska naturalnego jest obowiązkiem władz publicznych i obywateli. Władze administracyjne powinny zapewnić, poprzez politykę zrównoważonego rozwoju, bezpieczeństwo ekologiczne i dostęp do zasobów nieuszczerplonych współczesnemu i przyszłemu pokoleniu. Obowiązek ten jest zapisany w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.* Uszczegółowienie zapisów Konstytucji stanowią akty prawne o samorządzie terytorialnym wskazując, że gmina wykonuje określone ustawami zadania publiczne, w tym między innymi zadania z zakresu ochrony przyrody i środowiska. W pełni szanując zasadę zrównoważonego rozwoju, należy szukać takich kierunków rozwoju, które doprowadzą do ograniczania emisji, poszanowania energii i zasobów wodnych oraz materiałochłonności, poprawy jakości środowiska przyrodniczego, wzmocnienia struktur ekologicznych, rozwijania aktywności obywatelskiej i świadomości ekologicznej społeczeństwa. Polskie przepisy z zakresu ochrony środowiska przewidują tworzenie kilku różnych typów dokumentów strategicznych mających wpływ na los obecnych i przyszłych pokoleń. Takimi dokumentami są lub mają być: polityka ekologiczna, program ochrony środowiska oraz plan gospodarki odpadami.

Zgodnie z zapisami *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska* (tj. Dz. U. z 2013 r., Nr 0, poz. 1232 z późn. zm.) podstawowym dokumentem dotyczącym ochrony środowiska na szczeblu krajowym jest Polityka Ekologiczna Państwa uchwalana przez Sejm na wniosek Rady Ministrów. W celu jej realizacji sporządzane są następnie programy ochrony środowiska na szczeblu województwa, powiatu i gminy. W myśl art. 17 ust. 1 cytowanej ustawy organ wykonawczy gminy zobowiązany jest do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska.

W wyniku realizacji ustawowych wymogów pierwszy *Program ochrony środowiska dla Gminy Dąbrówka na lata 2005 – 2011* został zatwierdzony przez Radę Gminy uchwałą z dnia 16 grudnia 2005 r. nr XXXIV/211/2005. Zgodnie z wymogami ustawy projekt powyższego *Programu* został pozytywnie zaopiniowany przez wszystkie organy opiniodawcze.

W niniejszym *Programie* uwzględniono również *Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska*, opracowane przez Ministerstwo Środowiska we wrześniu 2015 r.

Niniejszy *Program ochrony środowiska dla Gminy Dąbrówka na lata 2016 – 2019 z perspektywą na lata 2020 – 2023* stanowi drugą edycję dokumentu i aktualizację *Programu* przyjętego w 2005 r. Zagadnienia omówione w poniższym *Programie* są zgodne z celami i zadaniami zawartymi w *Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 r.*, który określa strategię ochrony, racjonalnego wykorzystania zasobów i poprawy standardów jakości środowiska na terenie powiatu, ponadto formułuje cele i priorytety ekologiczne z wyszczególnieniem środków finansowych i zakresem działań proekologicznych.

Jako punkt odniesienia dla *Programu* przyjęto stan środowiska na terenie Gminy na dzień 31 grudnia 2013 r., z uwzględnieniem dostępnych danych dla roku 2014 r. Z uwagi na dostępność wybranych danych, w *Programie* uwzględniono również lata wcześniejsze (szczególnie w zakresie danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie oraz Starostwa Powiatowego w Wołominie), w takim zakresie, w jakim wymagało tego przedstawienie danego zagadnienia.

Niniejszy *Program* stanowić będzie podstawę dla działań samorządu gminnego w zakresie polityki ekologicznej i tworzenia innych dokumentów strategicznych. Obejmie on zadania własne gminy oraz zadania realizowane przez inne podmioty, mające wpływ na kształtowanie środowiska na terenie Gminy Dąbrówka. Po zaopiniowaniu przez Zarząd Powiatu Wołomińskiego *Program* zostanie uchwalony przez Radę Gminy.

### ***1.1. Podstawy prawne oraz źródła informacji***

- 1) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.)
- 2) Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, PAN IG i PZ, Warszawa 1993 – 1997
- 3) Behnke M., Kistowski M., Tyszecki A., *System ocen oddziaływania na środowisko w granicach obszarów Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 w wybranych krajach Unii Europejskiej i w Polsce*, Ministerstwo Środowiska 2004 r.
- 4) Bernaciak A., Spychała M., *Programowanie ochrony środowiska w gminie*, Wydawnictwo SORUS, Poznań 2007 r.
- 5) Borys T., *Jak budować program ekorozwoju – poradnik dla gmin i organizacji pozarządowych. Agenda 21, tom 1 oraz tom IV*, Warszawa – Jelenia Góra 1998 r.
- 6) Dziemianowicz W., i in. *Planowanie strategiczne Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012 r.
- 7) Giordano K., *Planowanie zrównoważonego rozwoju gminy w praktyce*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2005 r.
- 8) Greszta J., *Wpływ imisji na ekosystem*, Wyd. Naukowe ŚLĄSK, Katowice 2002 r.
- 9) *Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w województwie mazowieckim*. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.
- 10) Kistowski M., Staszek W., *Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska*, Pomorski Urząd Wojewódzki, Gdańsk 1999 r.
- 11) Lenart W., *Zakres informacji przyrodniczych na potrzeby Ocen Oddziaływania na Środowisko*, EKOKONSULT, Gdańsk 2002 r.
- 12) *Krajowego program zwiększania lesistości*, aktualizacja, MŚ, Warszawa, 2003 r.
- 13) *Aktualizacja Krajowego planu gospodarki odpadami*, 2014 r., [www.mos.gov.pl](http://www.mos.gov.pl)

- 14) *Aktualizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości*, Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary 2014 r.
- 15) *Monitoring hałasu komunikacyjnego w 2014 roku*, [www.wios.warszawa.pl](http://www.wios.warszawa.pl)
- 16) *Monitoring pól elektromagnetycznych w 2014 roku*, [www.wios.warszawa.pl](http://www.wios.warszawa.pl)
- 17) *Monitoring rzek w roku 2011*, [www.wios.warszawa.pl](http://www.wios.warszawa.pl)
- 18) *Monitoring rzek w latach 2010 – 2014*, [www.wios.warszawa.pl](http://www.wios.warszawa.pl)
- 19) *Monitoring Chemizmu Gleb Ornych Polski w latach 2005 – 2007*, IOŚ, Warszawa, 2008 r.
- 20) Noworól A., *Planowanie rozwoju terytorialnego w skali regionalnej i lokalnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2007 r.
- 21) Obidziński A., Żelazo J., *Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2007 r.
- 22) *Obszary NATURA 2000 w Polsce, część I i II*, IOS, Warszawa, 2010 – 2011 r.
- 23) *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2015 r.
- 24) *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2002 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2003 r.
- 25) *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2014 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2015 r.
- 26) *Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030*, Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. (M.P. z 2012 r., poz. 252)
- 27) *Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010 – 2020: regiony, miasta, obszary wiejskie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego 2010 r.
- 28) *Plan Zagospodarowania przestrzennego Województwa Mazowieckiego*, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, 2014 r.
- 29) *Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014 – 2020*, Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2015 r.
- 30) *Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Plan działań na lata 2014 – 2020*, [www.mos.gov.pl](http://www.mos.gov.pl)
- 31) *Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami położonych wzdłuż drogi krajowej nr 8 na terenie województwa mazowieckiego*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 140/09 z 7 września 2009 r.)
- 32) *Program Ochrony Powietrza dla Stref w Województwie Mazowieckim, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu jako wskaźnika wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w powietrzu*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 223/09 z 21 grudnia 2009 r.)
- 33) *Program Ochrony Powietrza dla Strefy Mazowieckiej, w której został przekroczony poziom docelowy ozonu w powietrzu*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 222/09 z 21 grudnia 2009 r.)

- 34) *Program ochrony powietrza dla strefy powiatu wołomińskiego*, uchwała nr 169/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z 12 października 2009 r.
- 35) *Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 75/08 z 21 kwietnia 2008 r.)
- 36) *Program Możliwości Wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Mazowieckiego*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 208/06 z 9.10.2006 r.)
- 37) *Program zwiększania lesistości dla Województwa Mazowieckiego do roku 2020*, Samorząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa, 2007 (Uchwała Nr 18/07 z 19 lutego 2007 r.)
- 38) *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 2014 r.
- 39) *Programu ochrony środowiska dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019*, Uchwała nr XX – 213/2012 Rady Powiatu z dnia 30 sierpnia 2012 r.
- 40) *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020*, Zarząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2015 r.
- 41) *Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.*, Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Gospodarki, 2014 r., [www.kigeit.org.pl](http://www.kigeit.org.pl)
- 42) *Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012 – 2017 z uwzględnieniem lat 2018 – 2023*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 211/12 z dnia 22 października 2012 r.)
- 43) <http://obszary.natura2000.pl/>
- 44) <http://stat.gov.pl/bdl/>
- 45) <http://warszawa.rdos.gov.pl/>
- 46) <http://wios.warszawa.pl/>

## **1.2. Cele, zakres i funkcja Programu ochrony środowiska**

Głównym celem *Programu ochrony środowiska dla Gminy Dąbrówka*, stanowiącego podstawę realizacji strategicznych działań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami oraz będącego źródłem informacji o przyrodniczych uwarunkowaniach gminy, jest więc wdrożenie polityki ekologicznej państwa na poziomie lokalnym. Ponadto celem *Programu* jest rozpoznanie stanu istniejącego i przedstawienie propozycji zadań niezbędnych do kompleksowego rozwiązania problemów ochrony środowiska oraz wyznaczenie hierarchii ważności poszczególnych inwestycji.

Swoim zakresem poniższy *Program* obejmuje: krótką charakterystykę ekologiczną gminy, zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania rozwoju, cele ekologiczne, sposoby kontroli i dokumentowania wdrażania *Programu* oraz finansowe aspekty jego realizacji.

Do najważniejszych funkcji *gminnego programu ochrony środowiska* zaliczyć należy:

- strategiczne zarządzanie gminą w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami – wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- pomoc przy konstruowaniu budżetu gminy,
- wyznaczenie hierarchii ważności inwestycji służących ochronie środowiska.

Ramy czasowe opracowania stanowią lata 2016 – 2019 (perspektywa 2020 – 2023) – bezpośrednim uzasadnieniem tego działania jest przyjęcie horyzontu obejmującego w całości kolejną perspektywę finansową Unii Europejskiej (tj. 2014 – 2020) oraz przyjęcie horyzontu zbieżnego z horyzontem krajowych i regionalnych dokumentów o charakterze strategicznym.

Ocena i weryfikacja realizacji zadań *Programu* dokonywana będzie zgodnie z wymogami ustawy co 2 lata od jego przyjęcia, stwarzając możliwości jego weryfikacji i aktualizacji.

### **1.3. Metodyka opracowania Programu ochrony środowiska**

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz praktyką opracowania dokumentów strategicznych *programy ochrony środowiska* są:

- *obligatoryjne* – ustawodawca wprowadza obowiązek ich wykonania dla każdej jednostki samorządowej,
- *strategiczne* – mają charakter dokumentów strategicznych i jako takie powinny być przygotowywane według odpowiedniej metodyki,
- *spójne* – dokumenty niższego szczebla wpisują się w dokumenty szczebla wyższego, a wszystkie powinny służyć realizacji *Polityki ekologicznej państwa*,
- *lokalne* – realizują *Politykę ekologiczną państwa*, powinny brać pod uwagę specyfikę i problemy środowiska danego regionu.

Głównymi działaniami zmierzające do opracowania *Programu ochrony środowiska* są:

- zbieranie i analiza danych,
- określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego wraz z oceną stanu,
- analiza słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń gminy metodą Analizy SWOT,
- określenie środowiska zewnętrznego – scharakteryzowanie uwarunkowań realizacyjnych *Programu* w zakresie rozwiązań prawno – instytucjonalnych oraz źródeł finansowania zewnętrznego,
- zdefiniowanie priorytetów ochrony środowiska,
- konkretyzację priorytetów poprzez sformułowania listy celów i zadań,
- opracowanie systemu monitorowania Programu.

Diagnozę stanu środowiska naturalnego Gminy Dąbrówka sporządzono na podstawie istniejących danych zastanych (z ang. *desk research*). W badaniu wykorzystano wtórne źródła informacji, takie jak: dane statystyczne z Głównego Urzędu Statystycznego (np. Bank Danych Lokalnych, roczniki i publikacje zbiorcze), opracowania Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Warszawie, dane z Urzędu Gminy Dąbrówka oraz Starostwa Powiatowego w Wołominie, dokumenty strategiczne dla regionu, akty prawne oraz literaturę tematu.

Wykonana diagnoza stanu posłużyła do wypracowania celów strategicznych i operacyjnych, tworzących niejako „scenariusz” działań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych, koniecznych do zrównoważonego rozwoju Gminy Dąbrówka.

Ostatnim etapem prac nad *Programem* było opracowanie systemu monitorowania osiągnięcia celów i realizacji poszczególnych działań oraz aktualizowania dokumentu – zgodnie ze zmieniającymi się uwarunkowaniami wewnętrznymi i w otoczeniu Gminy.

#### ***1.4. Spójność z dokumentami strategicznymi i programowymi***

Poniżej przedstawiono, krótką charakterystykę dokumentów strategicznych na poziomie unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym, zawierających działania służące ochronie środowiska, z którymi spójne są cele zapisane w *Program ochrony środowiska dla Gminy Dąbrówka na lata 2016 – 2019 z perspektywą na lata 2020 – 2023*.

### **DOKUMENTY STRATEGICZNE W RAMACH UNII EUROPEJSKIEJ**

#### ***Strategia Europa 2020***

Strategia „Europa 2020” jest dziesięcioletnią strategią Unii Europejskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, zapoczątkowaną w 2010 r. Ma ona na celu nie tylko rozwiązanie problemów wynikających z kryzysu, z którego obecnie kraje UE stopniowo wychodzą. Strategia ta ma również pomóc nam skorygować niedociągnięcia europejskiego modelu wzrostu gospodarczego i stworzyć warunki, dzięki którym będzie on bardziej służył zrównoważonemu i sprzyjającemu włączeniu społecznemu wzrostowi.

Ustalono pięć nadrzędnych celów, które UE ma osiągnąć do 2020 roku. Obejmują one m.in. klimat i energię. Strategia zawiera również siedem tzw. inicjatyw przewodnich, w oparciu o które Unia Europejska i władze państw członkowskich będą nawzajem uzupełniać swoje działania w kluczowych dla strategii obszarach, takich jak: oszczędne gospodarowanie zasobami. Celem Strategii „Europa 2020” jest osiągnięcie wzrostu gospodarczego, który będzie m.in. *zrównoważony* – dzięki zdecydowanemu przesunięciu w kierunku gospodarki niskoemisyjnej.



## ***Siądmy unijny program działań w zakresie środowiska naturalnego do roku 2020 „Dobrze żyć w granicach naszej planety”***

Program opiera się na istotnych osiągnięciach 40 lat polityki ochrony środowiska UE i kilku ostatnich dokumentach strategicznych w tej dziedzinie, w tym: *Europa efektywnie Korzystająca z Zasobów*, *Strategii UE na rzecz Różnorodności Biologicznej do 2020* i *Unijnego Planu działań na rzecz Gospodarki Niskoemisyjnej*. Program, określa strategiczne plany kształtowania polityki w zakresie środowiska z dziewięcioma priorytetowymi celami, które mają zostać osiągnięte do 2020:

- ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii,
- przekształcenie Unii w zasobooszczędną, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną,
- ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem obciążeniami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu,
- maksymalizacja korzyści płynących z prawodawstwa Unii w zakresie ochrony środowiska,
- poprawa dowodów stanowiących podstawę polityki ochrony środowiska,
- zabezpieczenie inwestycji na rzecz polityki ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianie klimatu oraz urealnieniu cen,
- poprawa uwzględniania aspektu ochrony środowiska i zwiększeniu spójności polityki,
- wspieranie zrównoważonego charakteru miast Unii,
- zwiększenie efektywności Unii w przeciwdziałaniu regionalnym i globalnym wyzwaniom w zakresie ochrony środowiska.

### **KRAJOWE PROJEKTY STRATEGICZNE**

#### ***Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności***

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” – to dokument rządu RP o charakterze analitycznym i rekomendacyjnym. Określa on główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno – gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju. Stanowi opis nowego projektu cywilizacyjnego w perspektywie do roku 2030.

Celem Strategii jest przezwyciężenie kryzysu finansowego w jak najkrótszym czasie i próba uniknięcia tzw. „straconej dekady” – wolniejszego rozwoju gospodarczego niż w poprzednich latach, który powodowałby negatywny wpływ na jakość życia ludzi. Strategia zakłada więc zbudowanie przewag konkurencyjnych do 2030 roku, tak, aby po wykorzystaniu obecnych sił rozwojowych Polska posiadała nowe potencjały wzrostu w obszarach, które dotychczas nie były eksploatowane, np. w obszarze edukacji.

Jednym z głównych celów dokumentu jest zapewnienie Polsce bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska.

## **Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016**

*Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016 (PEP)* stanowi dokument określający, na podstawie aktualnego stanu środowiska, priorytety ekologiczne oraz wskazujący kierunki działań, których realizacja pozwoli na osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju. Główne pola działania to: *ochrona zasobów naturalnych oraz poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego*.

Ze względu na charakter dokumentu wskazane cele i założenia są uniwersalne dla wszystkich regionów Polski. Dlatego też w dokumentach dotyczących ochrony środowiska doprecyzowuje się przesłanki i wytyczne PEP, zgodnie z lokalnymi uwarunkowaniami danego regionu. Poniżej przedstawiono najważniejsze średniookresowe cele:

### **1) w zakresie działań systemowych:**

- doprowadzenie do sytuacji, w której projekty dokumentów strategicznych wszystkich sektorów gospodarki będą, zgodnie z obowiązującym w tym zakresie prawem, poddawane procedurze oceny oddziaływania na środowisko i wyniki tej oceny będą uwzględniane w ostatecznych wersjach tych dokumentów,
- uruchomienie takich mechanizmów prawnych, ekonomicznych i edukacyjnych, które prowadziłyby do rozwoju proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich, zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego,
- jak najszersze przystępowanie do systemu EMAS, rozpowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa o tym systemie i tworzenie korzyści ekonomicznych dla firm i instytucji będących w systemie,
- podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, a także aktywizacja mieszkańców do działań na rzecz ochrony środowiska,
- zwiększenie roli polskich placówek badawczych we wdrażaniu ekoinnowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska oraz doprowadzenie do zadowalającego stanu systemu monitoringu środowiska,
- stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody,
- przywrócenie właściwej roli planowania przestrzennego na obszarze całego kraju.

### **2) w zakresie ochrony zasobów naturalnych:**

- zachowanie bogatej różnorodności biologicznej wraz z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju,
- racjonalne użytkowanie zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego,
- racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych,
- rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych,
- przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno – błotnych przez czynniki antropogenne,

- rekultywacja gleb zdegradowanych i zdewastowanych,
- racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych oraz ochrona tych zasobów przed ilościową i jakościową degradacją.

### **3) w zakresie poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego:**

- dalsza poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców w wyniku wspólnych działań sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia oraz skuteczny nadzór nad instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami awarii przemysłowych,
- obniżenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, zgodnie z wymogami UE,
- utrzymanie lub osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód do 2015 r.,
- racjonalne gospodarowanie odpadami,
- dokonanie wiarygodnej oceny narażenia społeczeństwa na ponadnormatywny hałas i podjęcie kroków do zmniejszenia tego zagrożenia tam, gdzie jest ono największe,
- stworzenie efektywnego systemu nadzoru nad substancjami chemicznymi dopuszczonymi na rynek.

#### ***Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r.***

Celem strategii, która uwzględnia też cele Unii Europejskiej w zakresie zrównoważonego rozwoju, jest polepszenie jakości życia mieszkańców Polski. Jednym z pięciu priorytetów Strategii jest poprawa infrastruktury technicznej i społecznej. W ramach tego priorytetu wskazuje się na konieczność realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska służących ochronie zasobów wodnych, poprawie czystości wód i powietrza, zapewniających oszczędność energii i zabezpieczających przed katastrofami naturalnymi.

#### ***Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030***

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), przyjęta przez rząd w grudniu 2011 r., jest najważniejszym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. W dokumencie:

- przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju do 2030 roku,
- określono cele i kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania kraju,
- wskazano zasady, według których działalność człowieka powinna być realizowana w przestrzeni.

W KPZK 2030 rozwój kraju traktowany jest w sposób kompleksowy. Oznacza to, że zadaniem zagospodarowania przestrzennego jest godzenie interesów różnych użytkowników przestrzeni (mieszkańców, przedsiębiorców inwestorów, państwa). Powinno być spójne z decyzjami podejmowanymi w innych obszarach dotyczących np. inwestycji infrastrukturalnych, potrzeby rozwoju miast i terenów wiejskich, ochrony terenów zielonych.

KPZK wskazuje najpilniejsze problemy zagospodarowania polskiej przestrzeni i konkretne działania naprawcze dotyczące m.in. kształtowanie struktur przestrzennych wspierających wysoką jakość środowiska przyrodniczego i krajobrazowego oraz poszanowania środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych, a także kulturowych.

### ***Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.***

Strategia obejmuje dwa niezwykle istotne obszary: energetykę i środowisko, wskazując m.in. kluczowe reformy i niezbędne działania, które powinny zostać podjęte w perspektywie do 2020 roku.

Kwestią zasadniczą dla jakości życia ludzi i funkcjonowania gospodarki są stabilne, niczym niezakłócone dostawy energii. Wykorzystanie zasobów energetycznych nie pozostaje jednak obojętne dla środowiska, zatem prowadzenie skoordynowanych działań w obszarze energetyki i środowiska jest nie tylko wskazane, ale i konieczne.

Celem strategii jest ułatwianie „zielonego” (sprzyjającego środowisku) wzrostu gospodarczego w Polsce poprzez zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dostępu do nowoczesnych, innowacyjnych technologii, a także wyeliminowanie barier administracyjnych utrudniających „zielony” wzrost.

### ***Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014 – 2020***

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POI i Ś 2014-2020) to krajowy program wspierający gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne. Środki unijne z programu przeznaczone zostaną również w ograniczonym stopniu na inwestycje w obszary ochrony zdrowia i dziedzictwa kulturowego.

POI i Ś 2014 – 2020 będzie kontynuował główne kierunki inwestycji określone w jego poprzedniku – POI i Ś 2007 – 2013. Dotyczą one przede wszystkim rozwoju infrastruktury technicznej kraju w najważniejszych sektorach gospodarki.

Dzięki równowadze pomiędzy działaniami inwestycyjnymi w infrastrukturę oraz wsparciu skierowanemu do wybranych obszarów gospodarki, program będzie skutecznie realizował założenia strategii Europa 2020, z którą powiązany jest jego cel główny - wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej. Obszary wsparcia i rodzaje projektów możliwych do realizacji w ramach programu Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020 to w szczególności:

- 1) zmniejszenie emisyjności gospodarki,
- 2) ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu,
- 3) poprawa bezpieczeństwa energetycznego.

### ***Krajowy program zwiększania lesistości***

*Krajowy program zwiększania lesistości* jest instrumentem polityki leśnej w zakresie kształtowania przestrzeni przyrodniczej kraju, którego głównym założeniem jest zwiększenie powierzchni zalesionych, przy założeniu, że szczególną funkcją zalesień będzie odpowiednie kształtowanie struktur przestrzennych zasobów przyrodniczych, zwiększenie ich biologicznej aktywności i bioróżnorodności, a także estetycznych walorów krajobrazu. Ważnym zadaniem programu jest także ochrona i wzmocnienie oraz łączenie we wspólny system najcenniejszych obszarów przyrodniczych.

### ***Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych***

Program ten jest podstawowym instrumentem wdrożenia postanowień dyrektywy 91/271/EWG (dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych). Jego celem jest identyfikacja faktycznych potrzeb w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregowanie ich realizacji w taki sposób, aby Polska mogła wypełnić zobowiązania traktatowe.

### ***Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032***

Głównym celem programu jest sukcesywne oczyszczanie kraju z azbestu do roku 2032, poprzez realizację niżej wymienionych założeń:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- 2) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

### ***Aktualizacja Krajowego planu gospodarki odpadami 2014***

Głównymi celami wskazanymi w niniejszym dokumencie, będącymi w zgodności z dokumentami unijnymi, są m.in.:

- 1) zapobieganie powstawaniu odpadów,
- 2) osiągnięcie wymaganego poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła pochodzących ze strumienia odpadów komunalnych,
- 3) osiągnięcie odpowiedniego poziomu odzysku i recyklingu odpadów poużytkowych (m.in. odpadów opakowaniowych, zużytych opon, olejów odpadowych),
- 4) zwiększenie udziału odpadów poddawanych procesom odzysku,
- 5) ograniczenie ilości składowanych odpadów na składowiskach odpadów,
- 6) zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami,
- 7) planowanie systemów zagospodarowania odpadów zgodnych z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.
- 8) zwiększanie udziału w bilansie energetycznym energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych.

## REGIONALNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

### ***Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020***

Regionalny Program dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020 to dokument uwzględniający cele zdefiniowane przez Komisję Europejską oraz odpowiadający na wyzwania regionu w zakresie stymulowania rozwoju społecznego i gospodarczego, w powiązaniu z celami nakreślonymi przez Strategię Europa 2020. Jego celem jest umożliwienie zrównoważonego rozwoju zwiększającego spójność społeczną i terytorialną przy wykorzystaniu potencjału mazowieckiego rynku pracy oraz poszanowaniu środowiska przyrodniczego. W zakresie ochrony środowiska cele RPOWM dotyczą w szczególności:

- przejścia na gospodarkę niskoemisyjną,
- realizacji gospodarki przyjaznej środowisku,
- edukacji ekologicznej.

### ***Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze***

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku stanowi podstawowy i nadrzędny dokument strategiczny regionu, przesądzający o kierunkach prowadzonej przez samorząd województwa polityki województwa, a także przenoszący na poziom regionalny ustalenia dokumentów krajowych i unijnych – ustanawiający ramy do tworzenia bardziej szczegółowych dokumentów na poziomie regionu.

Nadrzędnym (głównym) celem *Strategii* jest spójność terytorialna, rozumiana jako *zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim oraz wzrost znaczenia Obszaru Metropolitalnego Warszawy w Europie*, co w konsekwencji przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców. Oprócz celu priorytetowego w dokumencie przyjęto trzy cele strategiczne: *Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii, Poprawę dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego i Poprawę jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki.*

Wizja Strategii określa Mazowsze jako region spójny terytorialnie, konkurencyjny, innowacyjny z wysokim wzrostem gospodarczym i bardzo dobrymi warunkami życia jego mieszkańców. W zakresie ochrony środowiska cele Strategii dotyczą w szczególności:

- poprawy dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego,
- poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki
- zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska
- wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia

## **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego 2014**

Wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego jest aktem planowania, określającym zasady organizacji przestrzennej województwa. Określa on podstawowe elementy układu przestrzennego, ich zróżnicowanie i wzajemne relacje. Formułuje on kierunki polityki przestrzennej, które wraz z uwarunkowaniami przestrzennymi uwzględnia się w programach rozwoju i programach operacyjnych województwa. Główne cele rozwoju województwa mazowieckiego w kontekście gminnej strategii rozwoju to:

- 1) przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego,
- 2) kształtowanie struktur przestrzennych zapewniających poprawę i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych województwa,
- 3) zwiększanie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur wspierających obronność państwa.

### **Program zwiększania lesistości dla województwa mazowieckiego do roku 2020**

Program stanowi cenny materiał wyjściowy do rozpoznania uwarunkowań przyrodniczych i społeczno – gospodarczych, nakreśla docelową wizję systemu obszarów leśnych regionu, a także wskazuje konkretną przestrzeń, w obrębie której samorzady gminne mogłyby i powinny rozważyć zmiany przeznaczenia gruntów w tym kierunku. Program zwiększania lesistości jest pierwszym opracowaniem w tym zakresie w Województwie Mazowieckim. Opracowanie takiego programu na szczeblu wojewódzkim i jego wdrożenie przyczyni się do osiągnięcia wskaźnika lesistości Mazowsza do ok. 25% w 2020 r.

### **Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego**

Program przedstawia wielopłaszczyznowe uwarunkowania dla rozwoju małej retencji, zawiera zestawienia danych o istniejących i planowanych obiektach służących retencji wodnej, a także systemach melioracyjnych i mokradłach.

### **Program możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego**

Program stanowi istotny materiał wyjściowy do sporządzania założeń dla gminnych planów zapotrzebowania w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, do czego zobowiązuje prawo energetyczne.

### **Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego ma lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.**

W Programie określono szereg zadań o charakterze priorytetowym do zrealizowania do roku 2018. Na podstawie analizy stanu aktualnego i uwarunkowań wynikających z dokumentów programowych dotyczących ochrony środowiska, w tym raportów z realizacji

dotychczasowego programu ochrony środowiska województwa mazowieckiego, wyznaczonych zostało pięć obszarów priorytetowych dla Mazowsza:

- I. *Poprawa jakości środowiska*
  - II. *Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych*
  - III. *Ochrona przyrody*
  - IV. *Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego*
  - V. *Edukacja ekologiczna społeczeństwa*
- oraz obszar działań dotyczący *Zagadnień systemowych*.

Wymienione obszary wskazują w jakim zakresie należy zintensyfikować działania, aby osiągnąć zakładane cele środowiskowe, a tym samym poprawić jakość życia mieszkańców Mazowsza. W ramach obszarów priorytetowych wyszczególnione zostały cele średniookresowe, których wykonanie będzie możliwe za pomocą realizacji działań ujętych w harmonogramie.

#### OBSZAR PRIORYTETOWY I – POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA

- I.1. Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.
- I.2. Poprawa jakości wód
- I.3. Racjonalna gospodarka odpadami
- I.4. Ochrona powierzchni ziemi
- I.5. Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym

#### OBSZAR PRIORYTETOWY II – RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW NATURALNYCH

- II.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi
- II.2. Efektywne wykorzystanie energii
- II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi

#### OBSZAR PRIORYTETOWY III – OCHRONA PRZYRODY

- III.1. Ochrona walorów przyrodniczych
- III.2. Zwiększenie lesistości
- III.3. Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej

#### OBSZAR PRIORYTETOWY IV – POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

- IV.1. Przeciwdziałanie poważnym awariom
- IV.2. Zwiększenie bezpieczeństwa transportu substancji niebezpiecznych
- IV.3. Ochrona przed powodzią i suszą
- IV.4. Ochrona przed osuwiskami
- IV.5. Ochrona przeciwpożarowa

#### OBSZAR PRIORYTETOWY V – EDUKACJA EKOLOGICZNA SPOŁECZEŃSTWA

- V.1. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza



## V.2. Udział społeczeństwa w postępowaniach na rzecz ochrony środowiska

### ZAGADNIENIA SYSTEMOWE

VI.1. Upowszechnienie znaczenia zarządzania środowiskowego

VI.2. Zwiększenie roli placówek naukowo-badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji

VI.3. Egzekwowanie odpowiedzialności za szkody w środowisku

### LOKALNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

#### ***Program ochrony środowiska dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019***

Program ochrony środowiska dla Powiatu Wołomińskiego określa krótko- oraz długoterminowe zadania do realizacji, które mają służyć osiągnięciu określonych założonych celów. Zadania zostały wyznaczone na podstawie diagnozy stanu obecnego w powiecie wołomińskim, tak aby prowadziły do poprawy stanu środowiska i rozwiązywały problemy, z jakimi zmagają się powiat. Nadzrędnym celem określonym w niniejszym programie ochrony środowiska jest: *osiągnięcie trwałego rozwoju Powiatu Wołomińskiego i zwiększenie jego atrakcyjności poprzez poprawę środowiska przyrodniczego i rozwój infrastruktury technicznej.*

Dla spełnienia przedstawionych powyżej celów, sformułowano szereg zadań o charakterze inwestycyjnym i pozainwestycyjnym. Dla poszczególnych elementów środowiska bądź rodzajów aktywności mających wpływ na środowisko przedstawiono ponadto strategię działań i zadania priorytetowe dla osiągnięcia poprawy lub niepogarszania stanu aktualnego.

Poniższej, na podstawie zapisów *Programu ochrony środowiska dla Powiatu Wołomińskiego*, przedstawiono priorytetowe cele i działania odnoszące się do uwarunkowań Gminy Dąbrówka:

- 1) w zakresie jakości wód i stosunków wodnych:
  - zapewnienie mieszkańcom wody pitnej dobrej jakości oraz racjonalizacja zużycia wody,
  - współpraca z właściwymi organami i instytucjami w zakresie inwentaryzacji i likwidacji źródeł zanieczyszczeń,
  - rozbudowa i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska, szczególnie w zakresie odprowadzania ścieków,
  - realizacja inwestycji w zakresie bezpieczeństwa powodziowego,
  - racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych, w taki sposób by chronić gospodarkę narodową od deficytów wody i zabezpieczeń przez skutkami powodzi,
  
- 2) w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego:
  - modernizacja zakładów przemysłowych i obiektów energetyki polegająca na wprowadzaniu efektywnych i ekologicznych technologii,
  - eliminowanie węgla jako paliwa w kotłowniach lokalnych i gospodarstwach domowych,

- termomodernizacja budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej,
  - szeroka promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
  - tworzenie warunków dla intensyfikacji ruchu rowerowego,
- 3) w zakresie ochrony przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym:
- dążenie do ograniczenia hałasu na terenach, gdzie jest on odczuwalny jako dokuczliwy i uciążliwy, szczególnie na terenach gęstej zabudowy mieszkalnej,
  - dążenie do ograniczenia hałasu pochodzenia przemysłowego,
  - ochrona przed nadmiernym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych,
- 4) w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu:
- wdrożenie opracowanych przez właściwe organy, strategii postępowania i planów ochrony zasobów przyrodniczych,
  - ścisła współpraca w zakresie ochrony przyrody z organizacjami pozarządowymi oraz prowadzenie szerokich akcji edukacyjnych wśród społeczeństwa,
  - wspieranie i motywowanie lokalnej społeczności w działaniach na rzecz utrzymania walorów przyrodniczych,
  - wspieranie budowy funkcji edukacyjnych lasów,
- 5) w zakresie gleb i surowców mineralnych:
- ochrona gruntów oraz gleb w trakcie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
  - minimalizacja elementów powodujących degradację gleb i gruntów,
  - minimalizacja nielegalnych eksploatacji kopalni,
  - rekultywacja terenów poeksploatacyjnych,
- 6) w zakresie zmniejszenia zużycia energii oraz wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii:
- relatywne zmniejszenie zużycia energii poprzez wprowadzenie energooszczędnych technologii i urządzeń w gospodarce komunalnej,
  - zmniejszenie strat energii, przede wszystkim ciepłej, w obiektach mieszkalnych i usługowych poprzez poprawę parametrów cieplnych budynku,
  - szeroka promocja korzystania z odnawialnych źródeł energii odnawialnej,
- 7) w zakresie gospodarki odpadami:
- zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów,
  - usunięcie i unieszkodliwienie do 2032 r. wszystkich wyrobów zawierających azbest,
  - eliminacja nielegalnych składowisk odpadów,
  - kontrola przedsiębiorców w zakresie prawidłowej gospodarki odpadami,
- 8) w zakresie podnoszenia poziomu wiedzy ekologicznej:
- rozwój oraz zróżnicowanie form prowadzonej edukacji ekologicznej;

- rozpowszechnienie informacji o aktualnym stanie środowiska przy współudziale środków masowego przekazu,
- podnoszenie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych,
- prowadzenie zintegrowanej działalności edukacyjno – informacyjnej.

W Programie ochrony środowiska dla Powiatu Wołomińskiego zamieszczono również wytyczne do sporządzenia programu gminnego, zgodnie z którymi gminne programy muszą uwzględniać następujące zagadnienia:

- racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych (zmniejszenie materiałochłonności, energochłonności i wodochłonności gospodarki, ochrona gleb, racjonalna eksploatacja lasów),
- poprawa jakości środowiska (ochrona wód, ochrona powietrza, gospodarowanie odpadami, hałas, pola elektromagnetyczne, nadzwyczajne zagrożenia, środowiska, ochrona przyrody i bioróżnorodności),
- narzędzia i instrumenty realizacji programu (ramy prawa – także w zakresie prawa lokalnego i decyzji organów samorządowych, planowanie przestrzenne, powiązania formalne i merytoryczne z analogicznymi programami niższego i wyższego szczebla administracyjnego, mechanizmy finansowania ochrony środowiska),
- nakłady na realizację programu (wielkość nakładów i źródła finansowania),
- kontrola wdrażania programu (procedury monitorowania, wskaźniki jako mierniki realizacji programu, procedury weryfikacji programu).

Zadania własne powinny być w programie ujęte z pełnym zakresem informacji niezbędnej do kontroli ich realizacji (opis przedsięwzięcia, terminy realizacji, instytucja odpowiedzialna, koszty, źródła finansowania). Zadania koordynowane powinny być w programie ujęte z takim stopniem szczegółowości, jaki jest dostępny na terenie gminy.

### **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Dąbrówka**

W poniższej tabeli przedstawiono zapisy dotyczące ochrony środowiska zawarte w Studium, istotne z punktu widzenia opracowywanego Programu ochrony środowiska.

Główne cele strategiczne	Cele operacyjne
I. Racjonalna gospodarka zasobami środowiska. Warunki utrzymania równowagi przyrodniczej	<ul style="list-style-type: none"> <li>- sukcesywne zwiększanie stanu lesistości gminy poprzez politykę preferowania zalesień terenów mało przydatnych rolniczo (nieużytki, gleby klas VI i VIz)</li> <li>- ochrona kompleksów leśnych oraz zadrzewień śródłąkowych, śródpolnych, przydrożnych</li> <li>- ochrona, zabezpieczenie czystości środowiska (wód, powierzchni ziemi, gruntów)</li> </ul>
II. Ochrona przez zanieczyszczeniami środowiska	<ul style="list-style-type: none"> <li>- unikanie lokalizacji przedsięwzięć generujących znaczące emisje zanieczyszczeń powietrza, ścieków, odpadów, obiektów wodochłonnych</li> <li>- kontynuacja prowadzonych działań na rzecz prawidłowej gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami, w tym przede wszystkim rozbudowa sieci kanalizacyjnej</li> </ul>

III. Ochrona przeciwpowodziowa	– stworzenie lokalnych urzędzeń chroniących najbardziej narażone fragmenty terenów zabudowanych i dróg (głównie w rejonie Kuligowa, Czarnowa i Ślężan)
IV. Preferencje kierunków zagospodarowania przestrzennego	– rozwiązanie lokalnego oddziaływania szkodliwego i uciążliwego na terenie gminy w tym występującej w południowo – zachodniej części terenu gminy eksploatacji złóż kopalin – iłów warwowych

## 2. Ocena stanu środowiska

### 2.1. Informacje ogólne

Administracyjnie Gmina Dąbrówka położona jest w centralnej części województwa mazowieckiego (ok. 40 km na północny – wschód od Warszawy), w północno – zachodniej części powiatu wołomińskiego. Przez wschodnią część gminy przebiega droga krajowa S8. Poniżej przedstawiono mapę obrazującą lokalizację gminy w granicach administracyjnych powiatu wołomińskiego (rysunek nr 1).

Rysunek nr 1. Gmina Dąbrówka na tle innych gminy powiatu wołomińskiego



Źródło: [www.gminy.pl](http://www.gminy.pl)

Ogólna powierzchnia Gminy Dąbrówka obejmuje 10.922 ha. Użytkowanie terenu w obrębie gminy prezentuje poniższa tabela nr 1 oraz rysunek nr 2.

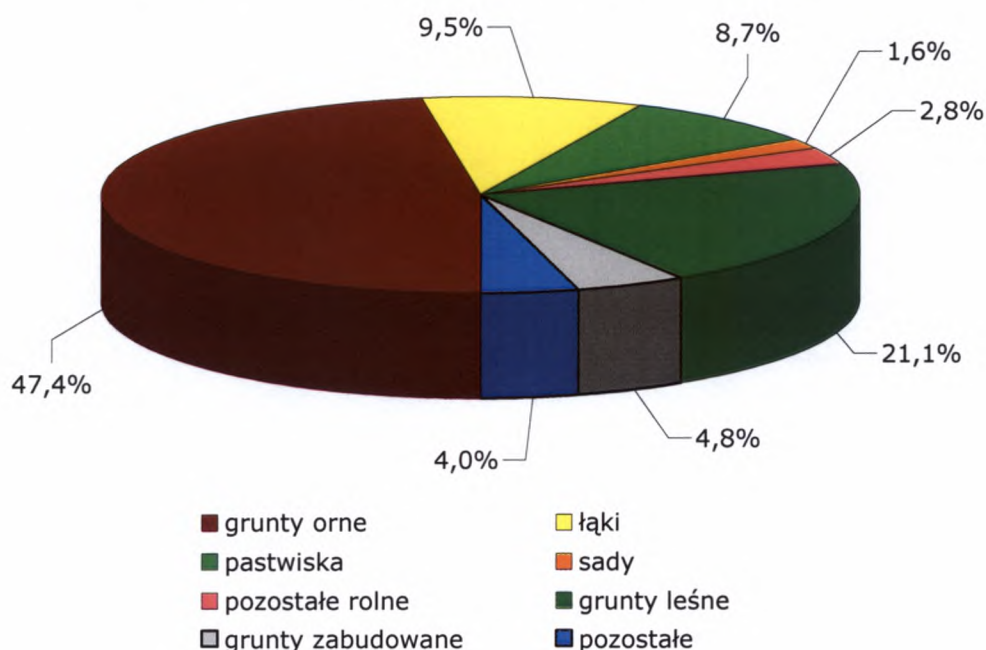
Gmina Dąbrówka jest gminą wiejską, zorganizowaną w sołectwa: *Chajęty, Chruściele, Cisie, Czarnów, Dąbrówka, Dręszew, Działy Czarnowskie, Guzowatka, Józefów, Karolew, Karpin, Kołaków, Kowalicha, Kuligów, Lasków, Ludwinów, Małopole, Marianów, Ostrówek, Sokołówek, Stanisławów, Stasiopole, Ślężany, Teodorów, Trojany, Wszebory, Zaścienie*. Na koniec 2014 r. teren gminy zamieszkiwało 7797 osoby, zaś gęstość zaludnienia wynosiła 71,4 osoby/ km<sup>2</sup>. W strukturze własnościowej gminy dominują grunty prywatne.

Tabela nr 1. Użytkowanie terenu w Gminie Dąbrówka

Lp.	Sposób użytkowania	Powierzchnia terenu	
		ha	%
1.	użytki rolne, w tym	7652,0	-
	- grunty orne	5179,0	47,4%
	- łąki	1033,0	9,5%
	- pastwiska	955,0	8,7%
	- sady	180,0	1,6%
	- pozostałe	305,0	2,8%
2.	grunty pod lasami i zadrzewieniami	2307,0	21,1%
3.	grunty zabudowane	523,0	4,8%
4.	pozostałe grunty (w tym wody)	440,0	4,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych na dzień 31 grudnia 2014 r.

Rysunek nr 2. Użytkowanie terenu w Gminie Dąbrówka



Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych na dzień 31 grudnia 2014 r.

Gmina Dąbrówka ma charakter rolniczy z rozwiniętą rekreacją indywidualną. Struktura gospodarstw rolnych jest rozdrobniona – przy średniej powierzchni gospodarstwa, których jest 1562, wynosi około 5,5 ha. Rolnictwo w gminie nie ma obecnie ukierunkowania i jest mało opłacalne – dawne pieczarkarnie zostały przekształcone na inne funkcje. Pewną specjalizację stanowi produkcja spożywcza, w tym mleczarstwo. Duża część mieszkańców pracuje poza gospodarstwem, głównie w Warszawie lub prowadzi zakłady usługowo – produkcyjne.

Brak uciążliwego przemysłu oraz fakt, że część gminy położona jest nad rzeką Bug, wpłynęło korzystnie na rozwój rekreacji indywidualnej. Obecnie na terenie gminy znajduje się około 3000 działek letniskowych.

Poza produkcją rolniczą w gminie działalność prowadzi ponad 400 podmiotów gospodarczych o różnych specjalnościach wytwórczych i usługowych. Najważniejsze z nich to: piekarnie, cukiernie, warsztaty samochodowe, zakłady produkujące na rzecz rolnictwa (artykuły do wyposażenia gospodarstw), transportu (znaki drogowe), budownictwa (kręgi betonowe) i ochrony środowiska (przydomowe oczyszczalnie), usługi transportowe, spedycyjne i logistyczne sklepy, cegielnie polowe, zakłady produkujące kostkę brukową, stacje paliw. W tabeli nr 2 przedstawiono strukturę podmiotów gospodarczych wg sekcji w gminie Dąbrówka.

*Tabela nr 2. Struktura podmiotów gospodarczych wg sekcji w Gminie Dąbrówka*

rolnictwo, łowiectwo, rybołówstwo	-
działalność produkcyjna	36
zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę	-
budowlane	104
handel	56
hotele i restauracje	1
transport, łączność	140
pośrednictwo finansowe	-
obsługa nieruchomości	18
administracja publiczna i obrona narodowa	1
edukacja	52
ochrona zdrowia i opieka socjalna	3
pozostała działalność usługowa	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy na dzień 31 grudnia 2013 r.

Zainwestowana część gminy to w sumie tylko ok. 10% jej powierzchni. Większość wsi posiada zabudowę usytuowaną wzdłuż dróg, w typie mieszkaniowej – w formie zagrodowej, bądź jednorodzinnej wolnostojącej. Siedliska tworzą przeważnie zespoły dwóch, trzech lub czterech budynków (budynek mieszkalny + zabudowa gospodarczo – inwentarska).

Rejon zachodni, o charakterze przyrodniczo – rekreacyjnym wzbogacają zespoły zabudowy letniskowej. W przypadku Kuligowa i – w mniejszym stopniu – Ślęzan mamy do czynienia z już wykształconymi miejscowościami wypoczynkowymi.

Wieś gminna Dąbrówka z istniejącymi obiektami administracji i usług publicznych stanowi punkt centrotwórczy. Dobre perspektywy rozwojowe ma również przyległy obszar centralny gminy tj. miejscowość Trojany i południowy Karpin, ponieważ terenami przyległymi do trasy krajowej Warszawa – Białystok interesują się inwestorzy.

W okolicy Stanisławowa i Guzowatki występują obecnie eksploatowane złoża naturalne łąw. W tym rejonie zlokalizowano zakłady cegielnicze. Ten rodzaj działalności nie powoduje znaczącej degradacji środowiska przyrodniczego – wyrobiska łąwowe są łatwe w rekultywacji, a wraz z towarzyszącymi obiektami przedstawiają wartość gospodarczą.

## 2.2. Infrastruktura techniczna

Jednym z głównych czynników oddziałujących na środowisko jest stopień wyposażenia terenów zagospodarowanych antropogenicznie w infrastrukturę techniczno – inżynierską. Ujęcia wód, stacje uzdatniania wody, oczyszczalnie ścieków, struktura zaopatrzenia w energię i ciepło ma bardzo duży wpływ na poszczególne elementy środowiska.

System zaopatrzenia w wodę na terenie Gminy Dąbrówka bazuje na ujęciach wód podziemnych z piętra czwartorzędowego, z których woda rozprowadzana jest siecią do odbiorców indywidualnych. Wskaźnik zwodociągowania gminy wynosi 48%. Długość sieci wodociągowej wynosi 53.850 mb, zaś ilość połączeń wodociagowych prowadzących do budynków mieszkalnych to 1130 sztuk. Zużycie wody z wodociągów w 2014 r. wyniosło 230,6 dam<sup>3</sup>, z czego na potrzeby gospodarstw domowych pobrano 112,5 dam<sup>3</sup>. Na terenie Gminy funkcjonują trzy komunalne stacje uzdatniania wody. Ich charakterystykę prezentuje poniższa tabela nr 3.

Tabela nr 3. Charakterystyka SUW w Gminie Dąbrówka

Lp.	Nazwa	Głębokość, stratygrafia	Wielkość zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych (m <sup>3</sup> / h)	Wydajność (m <sup>3</sup> / d)
1.	SUW Kołaków	52,0 m/ Q	53,0	960,0
2.	SUW Dąbrówka	50,0 m/ Q	50,0	840,0
3.	SUW Kuligów	54,0 m/ Q	50,0	840,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy na dzień 31 grudnia 2013 r.

Wody ujmowane na terenie Gminy wymagają uzdatniania. Są one poddawane przeważnie napowietrzaniu, odżelazianiu, odmanganianiu i niekiedy chlorowaniu. Wody popłuczne ze stacji są oczyszczane w odstojnikach, a następnie zrucane, w ramach stosownych pozwoleń wodnoprawnych, do okolicznych cieków i rowów melioracyjnych.

W poniższej tabeli nr 4 przedstawiono największe podmioty fizyczne i prawne, funkcjonujące na terenie Gminy Dąbrówka, korzystające z wód poprzez pobór wód podziemnych (w ramach stosowanych pozwoleń wodnoprawnych).

Tabela nr 4. Podmioty fizyczne i prawne na terenie Gminy Dąbrówka korzystające z wód poprzez pobór wód podziemnych

Podmiot korzystający	Lokalizacja	Głębokość, stratygrafia	Wielkość poboru	Data obowiązywania pozwolenia wodnoprawnego
JFC DEVELOPMENTS Sp. z o.o. Piątnica Włościańska 37 18-421 Piątnica Duchowna	Karpin działka nr 256	34,0 m / Q	max 4,0 m <sup>3</sup> / h śred. 10,0 m <sup>3</sup> / d	30.06.2014
Zakład Kamieniarski Elżbieta i Jerzy Wójcik Trojany 8 05-252 Dąbrówka	Wszebory działka nr 56/5	11,5 m/ Q	max 3,0 m <sup>3</sup> / h śred. 2,7 m <sup>3</sup> / d	31.03.2015
JAZAL Sp. z o.o. Małopole 1 05-252 Dąbrówka	Małopole działka nr 575/2	32,0 m/ Q	max 3,9 m <sup>3</sup> / h śred. 34,5 m <sup>3</sup> / d	31.03.2015
„Multi Smak” Sokołówek 1A 05-252 Dąbrówka	Sokołówek działka nr 66/2	22,0 m/	max 3,9 m <sup>3</sup> / h śred. 23,2 m <sup>3</sup> / d	31.05.2015
Janusz Byliński ul. Armii Krajowej 39 05-220 Zielonka	Małopole działka nr 530/12	20,0 m / Q	max 1,43 m <sup>3</sup> / h śred. 2,0 m <sup>3</sup> / d	31.10.2015
M & P Firma Handlowo – Usługowa Miroslaw Pawilina ul. Teligi 1 a 05 – 270 Warszawa	Karpin działka nr 199/4	32,0 m / Q	max < 5 m <sup>3</sup> / d	30.08.2022
Witalis Konopka ul. Armii Ludowej 30 05-220 Zielonka Renata Pełka Ruda 19d 05-500 Radzymin	Dreszew działka nr 1050	12,0 m/ Q  32,0 m /Q	max 2,0 m <sup>3</sup> / h śred 10 m <sup>3</sup> / d  max 10 m <sup>3</sup> / h śred 140 m <sup>3</sup> / d	31.05.2026
Varasto Poland Sp. z o.o. ul. Sterdyńska 1 03-797 Warszawa	Karpin działka nr 262/1	32,0 m/ Q	max 0,69 m <sup>3</sup> / h śred. 2,33 m <sup>3</sup> / h	30.04.2028
JFC Developments Sp. z o.o. Karpin 1 a, 05-252 Dąbrówka	Karpin działka nr 256/1	39,0 m / Q	max 2,33 m <sup>3</sup> / h śred 6,05 m <sup>3</sup> / d	31.10.2028
INTRUCK Sp. z o.o., ul. Annopol 5, 03 – 236 Warszawa	Karpin działka nr 265/1	33,0 m/ Q	max 18,0 m <sup>3</sup> / h śred. 2,4 m <sup>3</sup> / d	31.12.2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Wołominie

Wskaźnik skanalizowania Gminy Dąbrówka wynosi obecnie 15%, zaś liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków to 27%. Długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 54 km, zaś liczba połączeń kanalizacyjnych prowadzących do budynków to 484 sztuk. Ludność korzystająca w 2014 r. z oczyszczalni ścieków to 2836 osób.

Na terenie Gminy funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków o przepustowości maksymalnej 300 m<sup>3</sup>/ dobę i RLM 3570, zlokalizowana w miejscowości Dąbrówka – obsługująca miejscowości Dąbrówka, Karpin, Małopole i Lasków. Ilość ścieków komunalnych poddanych oczyszczeniu w 2014 r. wyniosła 56,7 dam<sup>3</sup>. Oczyszczone ścieki odprowadzane są, w ramach stosownego pozwolenia wodnoprawnego, do rowu M. Na terenie gminnej



oczyszczalni ścieków funkcjonuje studnia głębinowe (na potrzeby oczyszczalni ścieków) o średnim poborze dobowych  $Q_{\text{sr}} = 5,0 \text{ m}^3/\text{d}$ .

Obecnie na terenie gminy powstają coraz to nowsze przydomowe oczyszczalnie ścieków, obsługujące zarówno obiekty użyteczności publicznej, jak i obiekty prywatne (według Banku Danych Lokalnych na koniec 2014 r. na terenie gminy funkcjonowało 10 przydomowych oczyszczalni ścieków). W listopadzie 2015 r. w m. Ślężany zostało wybudowane dziewięć nowych oczyszczalni, w ramach dotacji celowej z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Gmina Dąbrówka otrzyma na ten cel dotację w wysokości 41.801 zł.

Na terenie Gminy, w miejscowości Dąbrówka, funkcjonuje również kanalizacja deszczowa o długości 1,0 km (co daje wskaźnik skanalizowania 3,7%).

W poniższej tabeli nr 5 przedstawiono największe podmioty fizyczne i prawne, funkcjonujące na terenie Gminy Dąbrówka, korzystające z wód poprzez wprowadzanie do środowiska ścieków socjalno – bytowych, przemysłowych bądź deszczowych i roztopowych (w ramach stosowanych pozwoleń wodnoprawnych).

*Tabela nr 5. Podmioty fizyczne i prawne na terenie Gminy Dąbrówka korzystające z wód poprzez wprowadzanie ścieków do środowiska*

<b>Podmiot korzystający</b>	<b>Lokalizacja</b>	<b>Ilość i rodzaj odprowadzanych ścieków</b>	<b>Data obowiązywania pozwolenia wodnoprawnego</b>
Fundacja Braci Św. Brata Alberta, Dom dla Ludzi Bezdomnych, Starych i Samotnych Działy Czarnowskie 18 05 – 252 Dąbrówka	Działy Czarnowskie działka nr 9	ścieki bytowe w ilości max 19,2 m <sup>3</sup> / d	27.02.2016
VILLA DEVELOPMENTS Sp. z o.o. ul. Kierbedzia 4 Warszawa	Ostrówek działki nr 85/15, 85/29, 85/3, 85/37	ścieki deszczowo – roztopowe w ilości 9,0 l/s	30.06.2018
McAlpina Polska Krysiak Sp. J. ul. Lokajskiego 6/31 02 – 793 Warszawa	Karpin działki nr 231/3 i 232/2	ścieki deszczowo – roztopowe w ilości 38,1 l/s i max 886,0 m <sup>3</sup> / rok  wody drenażowe w ilości w ilości 9,4 l/s i max 137,0 m <sup>3</sup> / rok	31.03.2022
PPHU Ryszard Brejnak ul. Kołataja 65 05 – 091 Ząbki	Małopole działka 520/2	wody opadowe i roztopowe do ziemi w łącznej ilości max100 m <sup>3</sup> /h max 2 338 m <sup>3</sup> /rok	30.09.2022
INDECO S.A. ul. Kaczorowa 37 03 – 046 Warszawa	Karpin działki 276/1, 276/2	wody opadowe i roztopowe do ziemi w łącznej ilości max 114,1 m <sup>3</sup> /h max 6 972,0 m <sup>3</sup> /rok	31.05.2021

Podmiot korzystający	Lokalizacja	Ilość i rodzaj odprowadzanych ścieków	Data obowiązywania pozwolenia wodnoprawnego
INTER EUROPOL S.A. „Piekarnia Szwajcarska” ul. Słoneczna 22 05 – 270 Marki	Małopole działka nr 567 i 568	ścieki przemysłowe w ilości $Q_{\text{śrdob}} 300,0 \text{ m}^3/\text{d}$ i $Q_{\text{max}}$ $180.000,0 \text{ m}^3/\text{rok}$	30.06.2017
	Małopole działka nr 570/2	ścieki deszczowo – roztopowe w ilości $401,9 \text{ l/s}$ i max $3393,0 \text{ m}^3/\text{rok}$	31.03.2022
	Małopole działka nr 571/2	ścieki deszczowo – roztopowe w ilości $223,4 \text{ l/s}$ i max $3393,0 \text{ m}^3/\text{rok}$	31.05.2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Wołominie

Na terenie Gminy Dąbrówka prowadzona jest zbiórka odpadów u źródła, obejmująca zarówno zmieszane odpady komunalne, jak i odpady zbierane selektywnie. Na terenie Gminy zlokalizowano jeden punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych (odpady wielkogabarytowe, budowlane itp.).

W 2013 r. z terenu Gminy zebrano 626,92 Mg odpadów o kodzie 20 03 01, przy czym 43,2 Mg tych odpadów poddane zostało składowaniu. W sposób selektywny zebrano 49,38 Mg odpadów komunalnych ulegających biodegradacji. Osiągnięto 7,55% poziom ograniczania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania, zaś w przypadku odpadów komunalnych, tj. papier, tworzywa sztuczne, szkło, metale, uzyskano 30,72% poziom odzysku. W 2014 r. z terenu gminy zebrano 1099,18 Mg zmieszanych odpadów komunalnych, co daje 141,0 kg odpadów na mieszkańca.

W poniższych tabelach nr 6 – 8 przedstawiono informacje dotyczące gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie Gminy w latach 2013 – 2014.

Tabela nr 6. Informacja o masie poszczególnych rodzajów odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy Dąbrówka w latach 2013 – 2014

Nazwa i adres instalacji, do której zostały przekazane odpady komunalne	Kod odebranych odpadów komunalnych	Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Masa odebranych odpadów komunalnych [ Mg ]		Sposób zagospodarowania odebranych odpadów komunalnych	
			2013	2014	2013	2014
Błysk Bis sp. z o.o. ul. Armii Krajowej 1 06-200 Maków Mazowiecki	20 30 01	Niesegregowane odpady komunalne	41,36		R12	R12
	20 01 02	Szkło	-	6,3	-	R12
	20 01 39	Tworzywa sztuczne	-	100,5	-	R12
	20 01 40	Metale	-	19,5	-	R12
	20 03 99	Odpady komunalne nie wymienione w innych podgrupach	59,02	6,0	R12	R12
	20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	27,50	31,4	R13	R12
	19 12 12	Inne odpady (w tym zmieszane substancje i przedmioty) z mechanicznej obróbki inne niż wymienione w 19 12 11	106,49	-	R13	-

Nazwa i adres instalacji, do której zostały przekazane odpady komunalne	Kod odebranych odpadów komunalnych	Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Masa odebranych odpadów komunalnych [ Mg ]		Sposób zagospodarowania odebranych odpadów komunalnych	
			2013	2014	2013	2014
Błysk Bis sp. z o.o. ul. Armii Krajowej 1 06-200 Maków Mazowiecki	15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	4,55	-	R13	-
	15 01 04	Opakowania z metalu	2,19	-	R13	-
	15 01 06	Zmieszane odpady opakowaniowe	188,7	196,9	R12	R12
	15 01 07	Opakowania ze szkła	9,30	-	R13	-
MPK sp. z o.o. Ławy ul. Przemysłowa 45	20 03 01	Niesegregowane odpady komunalne	504,54	1098,9	R12	R12
	20 03 01	Niesegregowane odpady komunalne	41,20	-	D15	-
	20 03 01	Niesegregowane odpady komunalne	32,80	-	R13	-
	20 01 02	Szkło	-	1,4	-	R12
	20 01 39	Tworzywa sztuczne	-	25,6	-	R12
	20 01 40	Metale	-	12,1	-	R12
	20 03 99	Odpady komunalne nie wymienione w innych grupach	-	1,7	-	R12
	15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	4,84	-	R12	-
	15 01 06	Zmieszane odpady opakowaniowe	-	0,2	-	R12
	15 01 07	Opakowania ze szkła	1,58	-	R12	-
Irma Maciej Daszkiewicz Brzeziny ul. Nidziańska 87 26-026 Morawica	16 01 03	Zużyte opony	3,17	4,5	R1	R12
IMP POLOWAT ul. Konwojowa 96 Bielsko Biała	15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	9,30	-	R13	-
Krynicki RECYKLING SA ul. Iwazkiewiczza 48/23, Olsztyn	15 01 07	Opakowania ze szkła	19,60	-	R13	-
MB Recykling sp. z o.o. ul. B. Głowackiego 4a/15, Kielce	20 01 23	Urządzenia zawierające freony	0,10	-	R13	-
L.T. – CONCEPT ul. Konopnickiej 218 Siedlce	17 04 05	Żelazo i stal	1,60	-	R13	-
Sobo Trans Przedsiębiorstwo Branżowe ul. Moniuszki 28 a Kobyłka	16 01 03	Zużyte opony	1,00	-	R13	-
Eko-Max Recykling sp. z o.o. ul. Płochocińska 19 03-191 Warszawa	15 01 06	Zmieszane odpady opakowaniowe	54,40	23,6	R13	R1
Sortownia Odpadów ul. Łukasiewicza 4 05-200 Wołomin	20 03 01	Niesegregowane odpady komunalne	5,02	-	R12	-

Nazwa i adres instalacji, do której zostały przekazane odpady komunalne	Kod odebranych odpadów komunalnych	Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Masa odebranych odpadów komunalnych [ Mg ]		Sposób zagospodarowania odebranych odpadów komunalnych	
			2013	2014	2013	2014
Składowisko Odpadów Al. Niepodległości 253 Stare Lipiny 05-200 Wołomin	20 03 01	Niesegregowane odpady komunalne	2,00	-	D5	-
	19 12 12	Inne odpady (w tym zmieszane substancje i przedmioty) z mechanicznej obróbki inne niż wymienione w 19 12 11	4,52	-	D5	-
Zakład Odzysku Surowców Wtórnych BYŚ ul. Wólczyńska 249 01-934 Warszawa	17 09 04	Zmieszane odpady z budowy, remontów i demontażu inne niż wymienione w 17 09 01, 17 09 02, 17 09 03	4,60	-	R12	-
Zakład Przetwarzania Zużytego Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego ul. Czarnowska 56, 26-065 Piekoszów	20 01 36	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	-	0,1	-	R12
	20 01 35*	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki	-	2,3	-	R12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Dąbrówka

Tabela nr 7. Sposób zagospodarowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji odebranych z terenu Gminy Dąbrówka w latach 2013 – 2014

Nazwa i adres instalacji, do której zostały przekazane odpady komunalne	Kod odebranych odpadów komunalnych	Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Masa odebranych odpadów komunalnych [ Mg ]		Sposób zagospodarowania odebranych odpadów komunalnych	
			2013	2014	2013	2014
MPK sp. z o.o. Ławy ul. Przemysłowa 45	20 02 01	Odpady biodegradowalne	3,28	2,9	kompostowanie	kompostowanie
	20 01 01	Papier i tektura	-	27,3	-	mechaniczne przetwarzanie
Świecie Recykling sp. z o.o. ul. Bydgoska 1 86-100 Świecie	15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	11,80	-	recykling materiałowy	-
Stora Enso Poland ul. Wojska Polskiego 21 07-401 Ostrołęka	15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	32,26	21,2	recykling materiałowy	recykling materiałowy
Sortownia Odpadów ul. Łukasiewicza 4 05-200 Wołomin	15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	2,04	-	recykling materiałowy	-
Błysk Bis sp. z o.o. – sortownia przy ul. Moniuszki dz. nr ew. 332	20 01 01	Papier i tektura	-	65,8	-	mechaniczne przetwarzanie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Dąbrówka

Tabela nr 8. Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych zebranych z terenu Gminy Dąbrówka w latach 2013 – 2014

Kod odebranych odpadów komunalnych	Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Łączna masa odebranych odpadów komunalnych [ Mg ]		Masa odpadów poddanych recyklingowi [ Mg ]		Masa odpadów przygotowanych do ponownego użycia [ Mg ]	
		2013	2014	2013	2014	2013	2014
15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	46,1	21,2	46,1	49,5	0	0
15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	18,69	0	18,69	40,1	0	0
15 01 04	Opakowania z metalu	2,19	0	2,19	17,6	0	0
15 01 06	Zmieszane odpady opakowaniowe	243,10	220,7	136,61	117,9	0	0
15 01 07	Opakowania ze szkła	30,48	0	30,48	54,1	0	0
20 01 01	Papier i tektura	0	93,1	0	0	0	0
20 01 02	Szkło	0	7,7	0	0	0	0
20 01 39	Tworzywa sztuczne	0	126,1	0	0	0	0
20 01 40	Metale	0	31,6	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Dąbrówka

Na terenie Gminy Dąbrówka funkcjonuje punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) przy ul. Kościelnej 7 w Dąbrówce (teren Zakładu Komunalnego). Można tam oddawać odpady zielone, zużyte baterie oraz odpady budowlano – remontowe. Mieszkańcy samodzielnie dostarczają odpady do punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

Ponadto pojemniki na zużyte leki ustawione są w przychodniach lekarskich na terenie Gminy Dąbrówka tj. w miejscowościach Kuligów i Dąbrówka. Dwa razy w roku, w okresie wiosennym i letnim, w ustalonym terminie, organizowana jest zbiórka zużytego sprzętu elektrycznego, elektronicznego innych odpadów wielkogabarytowych oraz małych opon.

W dniach 7 – 11 grudnia 2015 r. zostały zlikwidowane 4 dzikie wysypiska. Jedno wysypisko w lesie koło wsi Stanisławów, dwa na obrzeżach Kuligowa oraz jedno w lesie w Teodorowie. Do sprzątnięcia niezbędne było użycie koparko – ładowarki. Łącznie wywieziono 33 kontenery KP-7 tj. ok. 231 m<sup>3</sup> odpadów.

### 2.3. Jakość środowiska przyrodniczego

Głównym źródłem danych zawartych w niniejszym rozdziale są raporty opracowywane przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Warszawie dotyczące stanu środowiska w województwie mazowieckim. Najaktualniejsze dane pochodzą z opracowań:

- *Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w województwie mazowieckim*, Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.
- *Monitoring hałasu komunikacyjnego w 2014 roku*, [www.wios.warszawa.pl](http://www.wios.warszawa.pl)
- *Monitoring pól elektromagnetycznych w 2014 roku*, [www.wios.warszawa.pl](http://www.wios.warszawa.pl)
- *Monitoring rzek w roku 2011*, [www.wios.warszawa.pl](http://www.wios.warszawa.pl)
- *Monitoring rzek w latach 2010 – 2014*, [www.wios.warszawa.pl](http://www.wios.warszawa.pl)

- *Monitoring Chemizmu Gleb Ornych Polski w latach 2005 – 2007*, Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa, 2008 r.
- *Program ochrony powietrza dla strefy powiatu wołomińskiego*, 2009 r.
- *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2009*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2010 r.
- *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2015 r.
- *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2006 r.*, Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2007
- *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2014 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2015 r.

Obecnie na terenie Gminy Dąbrówka żaden z elementów środowiska przyrodniczego nie jest poddawany cyklicznym badaniom w zakresie jakości, realizowanym przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach corocznego monitoringu. Źródłem szczegółowych danych dotyczących stanu środowiska na terenie Gminy są informacje udostępnione przez Starostwo Powiatowe w Wołominie, a w szczególności:

- *Ocena jakości wód powierzchniowych na terenie powiatu wołomińskiego w 2008 roku*, EKOLAB Sp. z o.o., Swarzędz
- *Ocena jakości wód powierzchniowych na terenie powiatu wołomińskiego w 2009 roku*, EKOLAB Sp. z o.o., Swarzędz
- *Monitoring wód powierzchniowych na terenie powiatu wołomińskiego w 2010 r.*, SGS EKO-PROJEKT Sp. z o.o., Pszczyna
- *Monitoring wód powierzchniowych na terenie powiatu wołomińskiego w 2011 r.*, SGS EKO-PROJEKT Sp. z o.o., Pszczyna
- *Monitoring wód powierzchniowych na terenie powiatu wołomińskiego w 2012 r.*, JARS Sp. z o.o., Łajsk
- *Monitoring wód powierzchniowych na terenie powiatu wołomińskiego w 2013 r.*, PBIĘŚ „SEPO” Sp. z o. o., Knurów
- *Monitoring wód powierzchniowych na terenie powiatu wołomińskiego w 2014 r.*, JARS Sp. z o.o., Łajsk

### ***Jakość wód powierzchniowych i podziemnych***

Problem czystości wód powierzchniowych na terenie Gminy Dąbrówka stanowi problem ponadlokalny. Do najważniejszych źródeł ich zanieczyszczenia należą:

- spływy wód deszczowych z terenów zurbanizowanych, nie ujęte w systemy kanalizacyjne,
- niesprawnie działające systemy urządzeń melioracyjnych,
- niski stopień skanalizowania gminy,
- stosowanie nawozów azotowych i fosforowych do nawożenia pól i łąk,
- przesięki z nieszczelnych szamb z posesji położonych przy ciekach wodnych.

Pośrednim źródłem zanieczyszczenia rzeki Bug są także jej dopływy.

Poniżej przedstawiono wyniki badań jakości wód prowadzonych przez rzekę Bug na terenie Gminy Dąbrówka, uzyskanych w ramach badań wykonanych na zlecenie Starostwa Powiatowego w Wołominie.

Tabela nr 9. Jakość wód rzeki Bug na terenie Gminy Dąbrówka w latach 2008 – 2009

Lp.	Rok badania	Klasa wody		Ocena pod względem zanieczyszczenia związkami azotu <sup>1</sup>		Ocena wód ujmowanych do celów zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia <sup>2</sup>	
		Punkt na granicy powiatu wyszkowskiego i wołomińskiego	Punkt poniżej Kuligowa	Punkt na granicy powiatu wyszkowskiego i wołomińskiego	Punkt poniżej Kuligowa	Punkt na granicy powiatu wyszkowskiego i wołomińskiego	Punkt poniżej Kuligowa
1.	2008	<b>NON</b> Wskaźniki decydujące: tlen rozpuszczony, BZT <sub>5</sub> , ogólny węgiel org., chlorofil „a”		niezanieczyszczone		A3	
2.	2009	<b>klasa V</b> Wskaźniki decydujące: BZT <sub>5</sub> , ogólny węgiel organiczny oraz azot amonowy, azot azotanowy, azot ogólny, azot Kiejdahla, ChZT <sub>Cr</sub> , utlenialność, fosfor ogólny, wapń	<b>klasa V</b> Wskaźniki decydujące: BZT <sub>5</sub> , ogólny węgiel organiczny oraz azot amonowy, azot azotanowy, azot ogólny, azot Kiejdahla, ChZT <sub>Cr</sub> , utlenialność, fosfor ogólny	niezanieczyszczone		A3	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Wołominie

**Uwagi:**

<sup>1</sup> - Za wody zanieczyszczone uznaje się śródlądowe wody powierzchniowe, a w szczególności wody, które pobiera się lub zamierza się pobierać na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia i wody podziemne, w których zawartość azotanów wynosi powyżej 50 mg NO<sub>3</sub>/dm<sup>3</sup>. Za wody zagrożone zanieczyszczeniem uznaje się śródlądowe wody powierzchniowe, a w szczególności wody, które pobiera się lub zamierza się pobierać na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia i wody podziemne, w których zawartość azotanów wynosi od 40 do 50 mg NO<sub>3</sub>/dm<sup>3</sup> i wykazuje tendencję wzrostową.

<sup>2</sup> - Wymagania, jakim powinny odpowiadać klasy jakości wody przeznaczonej do picia:

- kategoria A1 - woda wymagająca prostego uzdatniania fizycznego, w szczególności filtracji oraz dezynfekcji
- kategoria A2 - woda wymagająca typowego uzdatniania fizycznego i chemicznego, w szczególności utleniania wstępnego, koagulacji, flokulacji, dekantacji, filtracji, dezynfekcji (chlorowania końcowego)
- kategoria A3 - woda wymagająca wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego, w szczególności utleniania, koagulacji, flokulacji, dekantacji, filtracji, adsorpcji na węglu aktywnym, dezynfekcji (ozonowania, chlorowania końcowego)

Tabela nr 10. Klasyfikacja stanu jakości wód rzeki Bug w latach 2010 – 2011

Lp.	Rok badania	Stan jednolitych części wód powierzchniowych <sup>1</sup>	Ocena pod względem bytowanie ryb łososiowych i karpionych <sup>2</sup>	Ocena wód pod względem użytkowania jako kąpielisk <sup>3</sup>	
				Wskaźniki fizykochemiczne	Wskaźniki bakteriologiczne
1.	2010	<b>poza klasowe</b> Wskaźniki decydujące: ChZT Cr, ChZT Mn, ogólny węgiel organiczny	spełnienie warunków dla ryb łososiowatych	spełnienie warunków dopuszczalnych wg Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dn. 16.10.2002 r.	spełnienie warunków pożądaných wg Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dn. 16.10.2002 r.
2.	2011	<b>poza klasowe</b> Wskaźniki decydujące: ChZT Cr	spełnienie warunków dla ryb łososiowatych	spełnienie warunków dopuszczalnych wg Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dn. 16.10.2002 r. oraz z dn. 8.04.2011 r.	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Wołominie

**Uwagi:**

<sup>1</sup> - Klasyfikacja wg Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych (Dz. U. Nr 162 poz. 1008)

<sup>2</sup> - Klasyfikacja wg Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych

<sup>3</sup> - Klasyfikacja wg Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 16 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda do kąpeli oraz Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpeli

Tabela nr 11. Klasyfikacja stanu jakości wód rzeki Bug w latach 2012 – 2013

Lp.	Rok badania	Stan jednolitych części wód powierzchniowych <sup>1</sup>		Ocena pod względem bytowanie ryb łososiowych i karpionych <sup>2</sup>		Ocena wód pod względem użytkowania jako kąpielisk <sup>3</sup>	
						Wskaźniki fizykochemiczne	Wskaźniki bakteriologiczne
		I pomiar	II pomiar	I pomiar	II pomiar	I pomiar	II pomiar
1.	2012	<b>poniżej dobrego stanu</b> Wskaźniki decydujące: temperatura, zawiesiny ogólne, BZT-5, ChZT-Cr, ChZT-Mn	<b>dobry stan</b>	<b>przekroczenie norm dla ryb łososiowych i karpionych</b> Wskaźniki decydujące: temperatura, zawiesiny ogólne, BZT-5	<b>przekroczenie norm dla ryb łososiowych i karpionych</b> Wskaźniki decydujące: zawiesiny ogólne, BZT-5	brak przekroczenia dopuszczalnych norm	
2.	2013	<b>poniżej dobrego stanu</b> Wskaźniki decydujące: ogólny węgiel organiczny, ChZT-Mn	<b>poniżej dobrego stanu</b> Wskaźniki decydujące: ChZT-Cr	<b>przekroczenie norm dla ryb łososiowych i karpionych</b> Wskaźniki decydujące: zawiesiny ogólne	<b>przekroczenie norm dla ryb łososiowych i karpionych</b> Wskaźniki decydujące: zawiesiny ogólne	przekroczenie normy dla zawiesiny ogólnej	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Wołominie



**Uwagi:**

<sup>1</sup> - Klasyfikacja wg rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. Nr 257 poz. 1545)

<sup>2</sup> - Klasyfikacja wg Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych

<sup>3</sup> - Klasyfikacja wg Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpielii

Tabela nr 12. Klasyfikacja stanu jakości wód rzeki Bug w 2014 r.

Lp.	Rok badania	Stan jednolitych części wód powierzchniowych <sup>1</sup>		Ocena pod względem bytowanie ryb łososiowych i karpionych <sup>2</sup>		Ocena wód pod względem użytkowania jako kąpielisk <sup>3</sup>	
						Wskaźniki fizyko-chemiczne	Wskaźniki bakterio-logiczne
		I pomiar	II pomiar	I pomiar	II pomiar	I pomiar	II pomiar
1.	2014	poniżej dobrego stanu Wskaźniki decydujące: BZT-5, ChZT-Cr, ChZT-Mn, ogólny węgiel organiczny	poniżej dobrego stanu Wskaźniki decydujące: fosfor ogólny, azot wg Kjeldahla	przekroczenie norm dla ryb łososiowych i karpionych Wskaźniki decydujące: temperatura, zawiesiny ogólne, BZT-5	przekroczenie norm dla ryb łososiowych i karpionych Wskaźniki decydujące: BZT-5, fosfor ogólny	brak przekroczenia dopuszczalnych norm	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Wołominie

**Uwagi:**

<sup>1</sup> - Klasyfikacja wg Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. 2014, poz. 1482)

<sup>2</sup> - Klasyfikacja wg Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych

<sup>3</sup> - Klasyfikacja wg Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpielii

Na terenie Gminy Dąbrówka, w ramach badań monitoringowych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, nie są realizowane cykliczne badania jakości wód prowadzonych przez rzekę Bug. W poniższej tabeli nr 13 przedstawiono wyniki ostatnich dostępnych badań monitoringowych dla najbliższego w stosunku do terenu gminy punktu pomiarowo – kontrolnego.

Tabela nr 13. Zestawienie ocen jednolitych części wód powierzchniowych rzeki Bug w latach 2010 – 2014

Kod jednolitej części wód	Nazwa części wód	Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Ocena – elementy biologiczne *	Ocena – elementy fizykochemiczne *	Ocena – substancje szczególnie szkodliwe *	Ocena – elementy hydromorfologiczne *	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny *	Stan ogólny wód
<b>2011 r.</b>									
PLRW 20002126699	Bug od dopł. z Sitna do ujścia	Barcice	IV	PSD	II	I	słaby	PSD	zły
<b>2010 – 2014 r.</b>									
PLRW 20002126699	Bug od dopł. z Sitna do ujścia	Barcice	IV	PSD	II	II	słaby	dobry	zły

Źródło: *Monitoring rzek w 2011 r.*, *Monitoring rzek w latach 2010 – 2012*, [www.wios.warszawa.pl](http://www.wios.warszawa.pl)

Wyjaśnienia:

- 1) *Ocena elementów biologicznych*: cyfry I - V odpowiadają klasom z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r. z załącznika nr 1; b.d. – brak wyników pomiarów wskaźników biologicznych
- 2) *Ocena elementów fizykochemicznych*: cyfry I - III odpowiadają klasom z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r.
- 3) *Ocena substancji szczególnie szkodliwych*: cyfry I - II odpowiadają klasom z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r.
- 4) *Ocena elementów hydromorfologicznych* – warunki ustala się tylko dla klasy I
- 5) *PSD* – poniżej stanu/ potencjału dobrego

Na terenie Gminy Dąbrówka, w ramach badań realizowanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, nie są również prowadzone systematyczne badania jakości zwykłych wód podziemnych w ramach krajowego, regionalnego lub lokalnego monitoringu jakości. Podobnie, jak w przypadku wód powierzchniowych, głównymi zagrożeniami dla jakości wód podziemnych są:

- nieuporządkowana gospodarka wodno - ściekowa, której następstwem jest migracja zanieczyszczeń z sektora bytowo - gospodarczego, komunikacyjnego i przemysłowego do podłoża,
- migracja substancji zanieczyszczających w rejonie tzw. „dzikich” składowisk odpadów,
- wypalanie traw i ściernisk, które jest przyczyną powstawania rakotwórczych związków WWA i ich migracji do wód podziemnych,
- spływy obszarowe z pól uprawnych,
- emisja pochodząca ze źródeł liniowych oraz terenów przemysłowych (np. stacje paliw).

Najbliższym punktem badawczym jakości wód podziemnych, funkcjonującym w sieci krajowej, jest otwór nr 270 (długość 21°14'58", szerokość 52°19'21"), zlokalizowany w m. Wołomin, ujmujący czwartorzędowe wody gruntowe. Na podstawie przeprowadzonych w 2012 r. badań jakość wód w analizowanym punkcie zaliczono do III klasy jakości, przy czym wskaźnikiem odpowiadającym wodzie o niskiej jakości było żelazo.

Jakość wód na terenie Gminy można ocenić na podstawie badań realizowanych przez Wojewódzką Stację Sanitarno - Epidemiologiczną oraz niezależne laboratoria, w obrębie ujęć wodnych zobowiązanych do wykonywania badań w stanie surowym. Na podstawie danych udostępnionych przez Starostwo Powiatowe w Wołominie ustalono, iż:

- wody pobierane na potrzeby lokalnej społeczności w wybranych latach charakteryzowały przekroczenia norm dla mętności, barwy i zapachu (np. studnia głębinowa w m. Kuligów w 2004 r., w m. Kołaków w 2009 r. i 2014 r.),
- wody pobierane na potrzeby lokalnej społeczności w wybranych latach charakteryzowały przekroczenia norm dla zapachu (np. studnia głębinowa w m. Kuligów w 2004 r.),
- wody pobierane na potrzeby lokalnej społeczności w wybranych latach charakteryzowały przekroczenia norm dla ogólnej liczby bakterii w 1 ml wody w temp. 22°C oraz w temp. 37°C (np. studnia głębinowa w m. Kuligów w 2004 r., w m. Kołaków w 2009 r. oraz 2014 r.),
- wody pobierane na potrzeby lokalnej społeczności w wybranych latach charakteryzowały przekroczenia norm dla liczby enterokoków w 100 ml wody (np. studnia głębinowa w m. Karpin w 2008 r.),
- wody pobierane na potrzeby lokalnej społeczności w wybranych latach charakteryzowały przekroczenia norm dla liczby bakterii grupy coli w 100 ml wody (np. studnia głębinowa w m. Karpin w 2008 r., m. Kołaków w 2009 r.),

- wody pobierane na potrzeby lokalnej społeczności w wybranych latach charakteryzowały przekroczenia norm dla żelaza lub/i manganu (np. studnia głębinowa w m. Karpin w 2008 r., m. Kołaków w 2009 r., w m. Małopole w 2015 r.).

Na podstawie powyższych informacji należy stwierdzić, że wody podziemne na terenie Gminy są stosunkowo dobrej jakości i w celu wykorzystania na potrzeby spożywcze lokalnej społeczności wymagają prostego uzdatnienia bądź dezynfekcji.

### **Jakość powietrza atmosferycznego**

Warunki aerosanitarne na terenie Gminy stanowią wypadkową emisji pochodzenia lokalnego i napływowego. Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy są:

- źródła komunalno – bytowe – kotłownie lokalne, indywidualne paleniska domowe, emitory z zakładów użyteczności publicznej, opalane węglem i koksem nie najwyższej jakości,
- źródła transportowe,
- źródła rolnicze – związane z uprawą ziemi, orką, nawożeniem i opylaniem roślin,
- pylenie wtórne z odsłoniętej powierzchni terenu,
- zanieczyszczenia alochtoniczne – napływające spoza terenu miasta (głównie z rejonu Legionowa czy Warszawy, zgodnie z dominującym kierunkiem wiatru).

Na terenie Gminy Dąbrówka do największych emitatorów (o charakterze produkcyjnym) pyłów i gazów do powietrza zaliczyć należy podmioty przedstawione w tabeli nr 14.

*Tabela nr 14. Podmioty stanowiące największe emitory pyłów i gazów do powietrza na terenie Gminy Dąbrówka*

<b>Prowadzący instalację</b>	<b>Lokalizacja</b>	<b>Numer decyzji</b>	<b>Data obowiązywania pozwolenia</b>
IVM Chemicals sp. z o.o. ul. Śniadeckiego 10, 00-656 Warszawa	Karpin 1 D 05-252 Dąbrówka	19/11	31.12.2020
JFC Polska sp. z o.o.	Karpin 1 A 05-252 Dąbrówka	180/12	31.01.2021
„Multi Smak” Czesław Ruciński Sokołówek 1A, 05-252 Dąbrówka	Sokołówek 1A 05-252 Dąbrówka	1011/12	30.09.2022
„P.P.H.U. BREJNAK” Ryszard Brejnak ul. Kołataja 65 05-091 Ząbki	Zakład betoniarSKI Małopole 3A 05-252 Dąbrówka	1146/12	30.11.2022
Inter Europol Piekarnia Szwajcarska sp. z o.o. spółka jawna ul. Słoneczna 22, 05-270 Marki	Małopole, 05-252 Dąbrówka działki nr 567, 568, 569/4, 569/6 i 570/2	19/14	31.12.2023
CEGPOL PPHU Janusz Rydzewski	Chajęty 84, 05 – 252 Dąbrówka	305/ 08	30.05.2018
Zakład Ceramiki Budowlanej „MIREX” Miroslaw Świętochowski	Chajęty 80, 05 – 252 Dąbrówka	371/08	30.07.2018
Produkcja Cegły W. Zieliński, S. Szczesny	Guzowatka, 05 – 252 Dąbrówka	368/08	30.07.2018
CEGBUD Cegielnia Dąbrówka, Adam Banasik	Stanisławów, 05 – 252 Dąbrówka	52/09	30.01.2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Wołominie

Na terenie Gminy Dąbrówka nie jest prowadzony monitoring jakości powietrza atmosferycznego. Badania takie prowadzone są na poziomie powiatu oraz w strefach, przez służby Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Wyniki powyższych badań dla powiatu wołomińskiego prezentują poniższe tabele nr 15 – 18.

*Tabela nr 15. Emisja zanieczyszczeń do powietrza na terenie powiatu wołomińskiego w 2006 r. z uwzględnieniem źródła emisji*

Lp.	Rodzaj zanieczyszczenia	Typ źródła	Wielkość emisji [Mg/ rok]
1.	dwutlenek siarki (SO <sub>2</sub> )	punktowe	190,88
2.	tlenki azotu (NO <sub>x</sub> )	punktowe	193,88
3.	tlenek węgla (CO)	punktowe	304,94
4.	pył zawieszony PM 10	punktowe	73,94
5.	dwutlenek siarki (SO <sub>2</sub> )	powierzchniowe	526,54
6.	tlenki azotu (NO <sub>x</sub> )	powierzchniowe	305,99
7.	tlenek węgla (CO)	powierzchniowe	718,49
8.	pył zawieszony PM 10	powierzchniowe	2316,39
9.	dwutlenek siarki (SO <sub>2</sub> )	liniowe	36,47
10.	tlenki azotu (NO <sub>x</sub> )	liniowe	487,81
11.	tlenek węgla (CO)	liniowe	1055,93
12.	pył zawieszony PM 10	liniowe	345,15

Źródło: Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2006 r. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2007 r.

*Tabela nr 16. Klasyfikacja terenu powiatu wołomińskiego (wchodzącego w skład strefy mazowieckiej) z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia*

Rodzaj zanieczyszczenia		Symbol klasy dla obszaru strefy nie obejmującego obszarów ochrony uzdrowiskowej
dwutlenek siarki	1 h	A
	24 h	A
	wynikowa	A
dwutlenek azotu	1 h	A
	rok	A
	wynikowa	A
pył PM10	<b>24 h</b>	<b>C</b>
	<b>rok</b>	<b>C</b>
	<b>wynikowa</b>	<b>C</b>
tlenek węgla	wynikowa	A
benzen	wynikowa	A
ołów PB (PM10)	8 h	A
	wynikowa	A
arsen As (PM10)	rok	A
kadm Cd (PM10)	rok	A
nikiel Ni (PM10)	rok	A
benzo(a)piren B/a/P (PM10)	<b>rok</b>	<b>C</b>
ozon O <sub>3</sub>	poziom docelowy	A
	<b>poziom celu długoterminowego</b>	<b>D2</b>

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2015 r.

Tabela nr 17. Klasyfikacja terenu powiatu wołomińskiego z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin

Substancja		Symbol klasy dla obszaru strefy
dwutlenek siarki		A
dwutlenek azotu		A
ozon (AOT40)	poziom docelowy	A
	poziom celu długoterminowego	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2013. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2014 r.

Tabela nr 18. Wyniki pomiarów zanieczyszczeń powietrza na terenie powiatu wołomińskiego wykorzystane na potrzeby rocznej oceny jakości powietrza w 2009 r.

Stanowisko pomiarowe/ % zatwierdzony wyników	Okres uśredniania stężeń	S śr. µg/ m <sup>3</sup> S 99,8 (1 h)	Poziom dopuszczalny	Liczba przekroczeń	Klasa strefy
Ochrona zdrowia – zanieczyszczenie NO <sub>2</sub>					
Tłuszcz, ul. Kielaka 97%	rok	8,5	40	0	A
			42		
	1 h	42,6	200		
			210		

Stanowisko pomiarowe/ % zatwierdzony wyników	Okres uśredniania stężeń	S śr. µg/ m <sup>3</sup> S 90,4 (24 h)	Poziom dopuszczalny	Liczba przekroczeń	Klasa strefy
Ochrona zdrowia – zanieczyszczenie PM10					
Wołomin, ul. Ogrodowa 90%	rok	38,2	40	-	C
	24 h	70,0	50	76/84	
Tłuszcz, ul. Kielaka 96%	rok	32,4	40	-	C
	24 h	53,5	50	38/40	

Stanowisko pomiarowe/ % zatwierdzony wyników	Okres uśredniania stężeń	Okres pomiarowy Poziom docelowy	Ilość dni z przekroczeniem poziomu			S śr. µg/ m <sup>3</sup>	Max 8-h	Klasa strefy
			2007	2008	2009			
Ochrona zdrowia – zanieczyszczenie ozon								
Tłuszcz, ul. Kielaka 97%	8 h średnia krocząca	2007 – 2009	11	17	9*	47,3	141,0	A
		120/25 dni						

\* - seria pomiarowa nie spełniała wymagań dyrektywy, co do kompletności serii pomiarowych w odniesieniu do potwierdzenia braku przekroczeń

Stanowisko pomiarowe	Liczba pomiarów	S śr. $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Poziom dopuszczalny	Poziom dopuszczalny z marginesem tolerancji	Klasa strefy
Ochrona zdrowia – zanieczyszczenie benzen (pomiary pasywne)					
Marki, ul. Piłsudskiego/ Słoneczna komunikacyjne	8	2,5	5	6	A

Stanowisko pomiarowe/ % zatwierdzony wyników	Okres uśredniania stężień	S śr. $\text{ng}/\text{m}^3$	Poziom docelowy	Klasa strefy
Ochrona zdrowia – zanieczyszczenie benzo(a)piren				
Tłuszcz, ul. Kielaka 99%	8	3,7	1	C

Stanowisko pomiarowe/ % zatwierdzony wyników	Okres uśredniania stężień	S śr. $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Poziom dopuszczalny	Klasa strefy
Ochrona roślin – zanieczyszczenie tlenki azotu				
Tłuszcz, ul. Kielaka 97%	rok	11	30	A

Stanowisko pomiarowe/ % zatwierdzony wyników	Okres uśredniania stężień  Okres pomiarowy	Ilość dni z przekroczeniem poziomu					średnia wartość $\mu\text{g}/\text{m}^3\text{h}$	Poziom docelowo $\mu\text{g}/\text{m}^3\text{h}$	Klasa strefy
		2005	2006	2007	2008*	2009			
Ochrona roślin – zanieczyszczenie ozon (AOT40)									
Tłuszcz, ul. Kielaka 97%	okres wegetacyjny (1.05 – 31.07)  2005 – 2009	14796	23225	13460	13502	7338	14464	18000	A

\* - seria pomiarowa nie spełniała wymagań dyrektywy CAFE

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2009. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2010 r.

W związku z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów dla pyłu zawieszonego PM10 dla powiatu wołomińskiego został opracowany Program ochrony powietrza dla strefy powiatu wołomińskiego<sup>1</sup>, określający w szczególności:

<sup>1</sup> Uchwała nr 169/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 12 października 2009 r.

- podstawowe kierunki działań zmierzających do przywracania poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10,
- zakres działań naprawczych niezbędnych do przywracania poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 oraz terminy realizacji, koszty oraz źródła finansowania poszczególnych zadań.

Emisja pyłu zawieszonego na terenie Gminy Dąbrówka w przeważającej części związana jest z indywidualnym ogrzewaniem.

W poniższej tabeli nr 19 zawarto wielkość emisji punktowej pyłu zawieszonego PM10 z głównych emitorów znajdujących się na terenie Gminy Dąbrówka.

*Tabela nr 19. Wielkość emisji punktowej pyłu zawieszonego PM10 z głównych emitorów znajdujących się na terenie Gminy Dąbrówka*

Lp.	Wysokość h [m]	Średnica d [m]	Emisja pyłu zawieszonego [Mg/rok]	Jednostka	Adres
1.	30.00	0.80	5.63200	Zakład Ceramiki Budowlanej "MIREX" Świętochowski Mirosław	Chajęty 80

Źródło: Program ochrony powietrza dla strefy powiatu wołomińskiego, 2009 r.

W oparciu o przedstawione powyżej dane pomiarowe można stwierdzić, iż stan jakości powietrza atmosferycznego na terenie Gminy Dąbrówka uznać należy za zadowalający, a nawet dobry. Zaznaczyć również należy, że głównym źródłem emisji zanieczyszczeń na terenie gminy są zanieczyszczenia komunalne (tzw. niska emisja) oraz komunikacyjne.

### **Jakość klimatu akustycznego**

Za jakość klimatu akustycznego w Gminie Dąbrówka odpowiedzialny jest głównie hałas komunikacyjny (najbardziej narażone na jego oddziaływanie są okolice drogi krajowej S8). Źródło hałasu na terenie gminy stanowią także zakłady usługowo – produkcyjne, obiekty użyteczności publicznej oraz sezonowo maszyny rolnicze pracujące na polach. Na terenie Gminy nie są prowadzone cykliczne badania jakości klimatu akustycznego.

W 2011 r. pomiary poziomu hałasu wykonane zostały w miejscowości Wołomin przy ul. 1-ego Maja, należącej do drogi wojewódzkiej nr 634. Wyniki powyższych badań prezentuje tabela nr 20.



Tabela nr 20. Wyniki pomiarów poziomów hałasu na terenie powiatu wołomińskiego zrealizowanych w 2010 r.

Lokalizacja punktu pomiarowego			Wyniki pomiarów		Wartość przekroczeń	
adres punktu	względna wysokość [m]	odległość od skrajnego pasa ruchu [m]	L <sub>Aeq</sub> D [dB]	L <sub>Aeq</sub> N [dB]	L <sub>Aeq</sub> D [dB]	L <sub>Aeq</sub> N [dB]
Wołomin ul. 1-go Maja (droga nr 634)	4	2	57,7	53,6	-	3,6
	4	20	52,1	48,2	-	-

Źródło: *Monitoring hałasu komunikacyjnego w 2010 roku*, www.wios.warszawa.pl

Mając na względzie niższe natężenie ruchu panujące na drogach lokalnych na terenie Gminy Dąbrówka można wnioskować, że nie występują tu przekroczenia poziomów hałasu (pomijając sąsiedztwo drogi S8) związane z emisją hałasu komunikacyjnego.

W 2011 r. na potrzeby sporządzenia map akustycznych dla dróg krajowych w województwie mazowieckim wykonano pomiary poziomu hałasu na drodze S8 w granicach powiatu wołomińskiego – na odcinkach: Radzymin obwodnica km 479+643 oraz Radzymin – Wola Raszewska km 485+414. Wyniki powyższych badań prezentują poniższa tabela nr 21.

Tabela nr 21. Przekroczenia wartości dopuszczalnych poziomów hałasu na terenie powiatu wołomińskiego

Przekroczenie wartości dopuszczalnych	Wskaźnik L <sub>DWN</sub> [dB]				
	do 5 dB	> 5 – 10 dB	> 10 – 15 dB	> 15 – 20 dB	pow. 20 dB
	Stan warunków akustycznych środowiska				
	niedobry	zły	bardzo zły		
Powierzchnia obszarów zagrożonych w danym zakresie [ha]	279,9	119,2	53,0	23,1	8,3
Liczba lokali mieszkalnych w danych zakresie [szt.]	1293	501	286	108	21
Liczba zagrożonych mieszkańców w danym zakresie [szt.]	4521	1734	1053	395	78
Liczba budynków szkolnych i przedszkolnych w danym zakresie	2	0	5	2	5
Powierzchnia obszarów zagrożonych w danym zakresie [ha]	309,5	121,6	48,8	27,3	9,5
Liczba lokali mieszkalnych w danych zakresie [szt.]	1506	628	273	167	50
Liczba zagrożonych mieszkańców w danym zakresie [szt.]	5247	2296	1024	636	197
Liczba budynków szkolnych i przedszkolnych w danym zakresie	2	1	4	3	4

Źródło: *Wykonanie map akustycznych dla dróg krajowych na terenie województwa mazowieckiego*, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, 2011 r.

Objaśnienia skrótów użytych w tabeli:

- $L_{dwn}$  – długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku, z uwzględnieniem pory dnia (rozumianej jak przedział czasu od godz. 6.00 do godz. 18.00), pory wieczoru (rozumianej jak przedział czasu od godz. 18.00 do godz. 22.00) oraz pory nocy (rozumianej jak przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00)
- $L_N$  – długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich pór nocy w roku (rozumianej jak przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00).

### **Emisja pól elektromagnetycznych**

Na terenie Gminy Dąbrówka nie są prowadzone cykliczne pomiary emisji pól elektromagnetycznych do środowiska. Ostatnie pomiary poziomu pól elektromagnetycznych na terenie powiatu wołomińskiego wykonano w 2012 r. Ich wyniki przedstawia tabela nr 22.

Tabela nr 22. Wyniki pomiarów pól elektromagnetycznych na terenie powiatu wołomińskiego

Lp.	Lokalizacja punktu pomiarowego	Zakres częstotliwości pomiaru	
		0,1 – 1 000 MHz	1 – 3 000 MHz
1.	ul. Legionów 1, Wołomin	0,97 V/m	1,17 V/m
2.	Poświętne, Plac przy kościele	< 0,1 V/m	< 0,2 V/m

Źródło: *Monitoring pól elektromagnetycznych w 2012 roku*, [www.wios.warszawa.pl](http://www.wios.warszawa.pl)

Na terenie Gminy główne źródło pól elektromagnetycznych stanowią: urządzenia elektryczne wykorzystywane przez człowieka, sieci energetyczne oraz pojedyncze obiekty radiokomunikacyjne. Na podstawie powyższych pomiarów można przypuszczać, że aktualnie w miejscach dostępnych dla ludności nie występują na terenie gminy pola elektromagnetyczne o natężeniach wyższych od dopuszczalnych.

### **Jakość gleb**

W chwili obecnej najistotniejszym czynnikiem powodującym degradację powierzchni ziemi, w tym gleb na terenie Gminy Dąbrówka jest działalność człowieka. Najważniejsze czynniki wpływające na degradację gleb na terenie to:

- niewłaściwa uprawa gruntów ornych,
- zaorywanie użytków zielonych,
- wadliwie prowadzone melioracje (głównie odwadniające),
- nieumiejętne stosowanie nawozów i środków ochrony roślin,
- składowanie odpadów w miejscach do tego celu nieprzeznaczonych,
- depozycja zanieczyszczeń z emisji gazów i pyłów,
- zanieczyszczenia komunikacyjne wzdłuż dróg,
- postępująca urbanizacja gminy.

Wszelkie zmiany we właściwościach chemicznych gleby ujawniają się w szczególności w nadmiernym ich zakwaszeniu oraz naruszeniu równowagi jonowej.

Na terenie Gminy Dąbrówka nie są prowadzone badania jakości gleb. Badaniem właściwości agrochemiczne gleb na terenie województwa mazowieckiego zajmuje się Stacja Chemiczno – Rolnicza w Warszawie – Wesolej. Badanie te prowadzone są jednak wyłącznie na poziomie powiatu. Na ich podstawie właściwości agrochemiczne gleb na terenie powiatu wołomińskiego scharakteryzować można w sposób następujący <sup>2</sup>:

- 1) *odczyn* – 81 – 100 % gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych,
- 2) *potrzeby wapnowania* – 61 – 80 % gleb o potrzebach wapnowania koniecznych i potrzebnych,
- 3) *zasobność w fosfor* – 21 – 40 % gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu,
- 4) *zasobność w potas* – 61 – 80 % gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości potasu,
- 5) *zasobność w magnez* – 61 – 80 % gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości magnezu.

Na terenie powiatu wołomińskiego nie posiada lokalizacji punkt monitoringu chemizmu gleb ornych, prowadzonego przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach.

### **Wydobycie kopalin**

Największy wpływ na stan powierzchni ziemi na terenie Gminy Dąbrówka ma eksploatacja surowców mineralnych. W granicach gminy występują przede wszystkim złoża kopalin pospolitych: osadów piaszczystych i żwirowych, związanych z czwartorzędowymi formami działalności lodowców lub akumulacyjną działalnością rzeczną i procesami eolicznymi. Piaski rzeczne występują w dolinie rzeki Bug, jednak ich eksploatacja nie powinna być rozwijana z uwagi na występujące tu szczególne walory przyrodnicze i krajobrazowe. Piaski eoliczne (wydmowe) nie są obecnie eksploatowane na szerszą skalę.

Ponadto w południowo – zachodniej części gminy (m.in. Guzowatka, Chajęty) występują znaczne pokłady iłó w, które stanowią główne złoża wydobywane obecnie na terenie Gminy Dąbrówka. W poniższej tabeli nr 23 zaprezentowano złoża kopalin zlokalizowane na terenie gminy.

*Tabela nr 23. Złoża kopalin zlokalizowane na terenie Gminy Dąbrówka*

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania	Zasoby [tys. m <sup>3</sup> ]		Wydobycie
			geologiczne bilansowe	przemysłowe	
Kopalina: piaski i żwiry					
1.	Kołąków	R	114	-	-
2.	Sokołówek	R	2.362	-	-

<sup>2</sup> *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2006 roku. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2007 r.*

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania	Zasoby [tys. m <sup>3</sup> ]		Wydobycie
			geologiczne bilansowe	przemysłowe	
Kopalina: piaski kwarcowe					
1.	Dąbrówka	Z	1.019,5	-	-
Kopalina: surowce ilaste ceramiki budowlanej					
1.	Chajęty	Z	63	-	-
2.	Chajęty 3	R	276	-	-
3.	Chajęty 3/1	R	106	-	-
4.	Chajęty II	T	325	324	-
5.	Guzowatka	R	6.541	-	-
6.	Guzowatka 4	E	182	182	3
7.	Guzowatka III	E	79	-	2
8.	Guzowatka III/1	E	40	-	5
9.	Małopole II K	T	300	12	-
10.	Małopole III	T	50	-	-
11.	Stanisławów	R	1.112	-	-

Stan zagospodarowania złoża: Z – zaniechane, E – eksploatowane, T – czasowo eksploatowane, M – wybilansowane, R – rozpoznanie szczegółowe, S – szacunkowe, N – prognostyczne

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31.12.2014 r., Państwowy Instytut Geologiczny, 2015 r.

Na terenie Gminy funkcjonują cztery instalacje służące wytwarzaniu wyrobów ceramicznych (z wydobywanych na terenie Gminy surowców ilastych). Ich krótką charakterystykę przedstawia poniższa tabela nr 24.

Tabela nr 24. Wykaz instalacji służących wytwarzaniu wyrobów ceramicznych na terenie Gminy Dąbrówka

Prowadzący instalację	Lokalizacja	Zdolność produkcyjna [Mg/ rok]	Roczny bilans zużycia surowców ilastych [Mg]	Decyzja – pozwolenie zintegrowane
CEGPOL PPHU Janusz Rydzewski	Chajęty 84, 05 – 252 Dąbrówka	10.500,0	8.640,0	nr 305/ 08, ważna do 30.05.2018 r.
Zakład Ceramiki Budowlanej „MIREX” Mirosław Świętochowski	Chajęty 80, 05 – 252 Dąbrówka	13.500,0	15.085,0	nr 371/08, ważna do 30.07.2018 r.
Produkcja Cegły W. Zieliński, S. Szczęsny	Guzowatka, 05 – 252 Dąbrówka	21.000,0	24.450,0	nr 368/08, ważna do 30.07.2018 r.
CEGBUD Cegielnia Dąbrówka, Adam Banasik	Stanisławów, 05 – 252 Dąbrówka	17.000,0	19.730,0	nr 52/09, ważna do 30.01.2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Wołominie

### **Poważne awarie i zagrożenia naturalne**

Na terenie Gminy Dąbrówka nie posiadają lokalizacji zakłady dużego oraz zwiększonego ryzyka wystąpienia awarii. Ryzyko poważnej awarii na terenie Gminy wiąże się głównie z

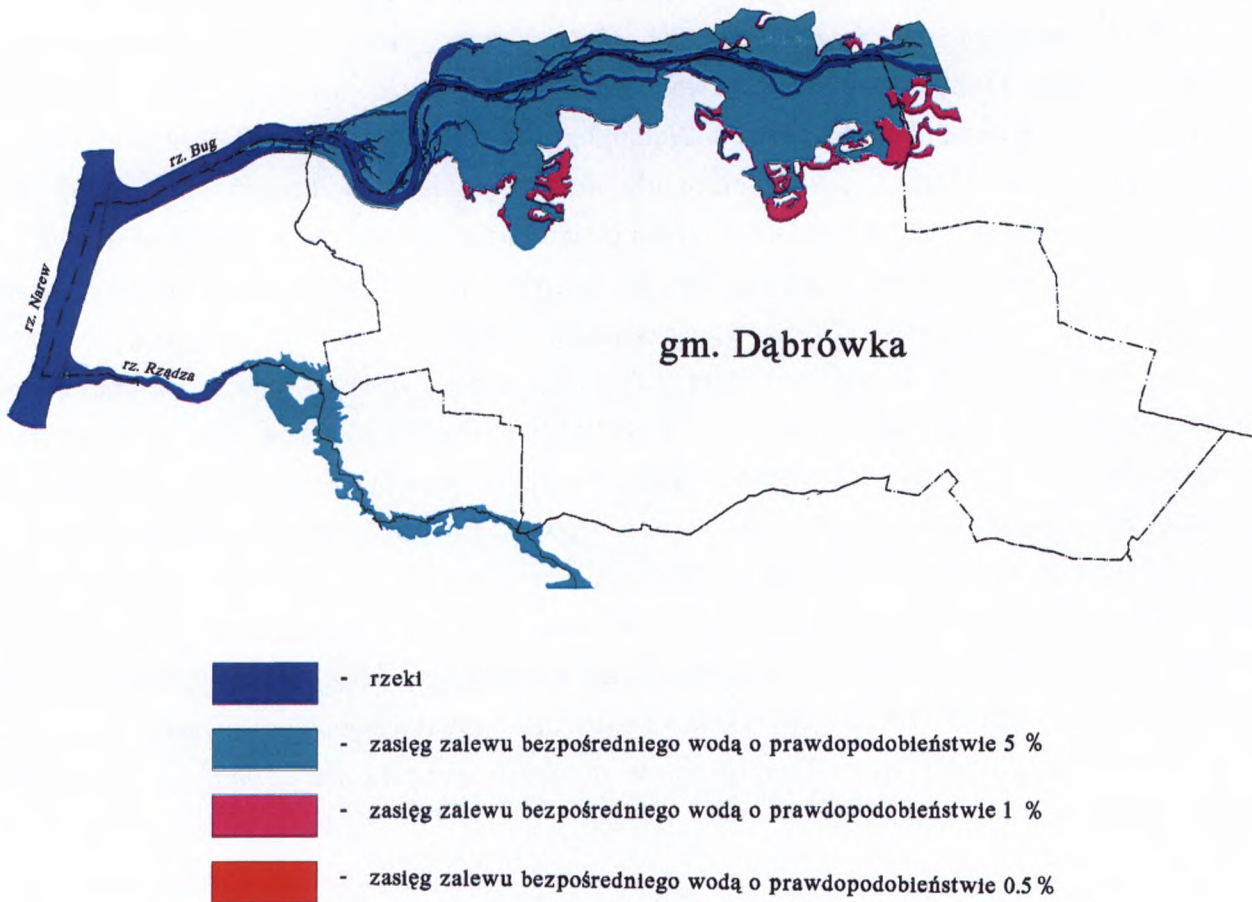
realizacją transportu toksycznych środków chemicznych. Przez tereny Gminy przechodzą droga o znaczeniu krajowym S8, charakteryzująca się dużym udziałem transportu ciężkiego.

Wśród zagrożeń naturalnych wymienić należy: pożary, gwałtowne opady, wyładowania atmosferyczne, huragany oraz powodzie. Na terenie powiatu wołomińskiego Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Wołominie odnotowała w 2010 r. 1832 zdarzenia, a w tym: pożary (886 zdarzeń), gwałtowne opady atmosferyczne (169 zdarzeń), huragany, silne wiatry i tornada (łącznie 132 zdarzenia) oraz inne zjawiska naturalne (łącznie 223 zdarzenia).

Jak najbardziej realnym zagrożeniem na terenie Gminy Dąbrówka są powodzie. W jej granicach sześć miejscowości (Kuligów, Stasiopole, Ślężany, Dręszew, Czarnów, Józefów) bezpośrednio przylega do koryta rzeki Bug. Kilka razy w roku miejscowości te są podtapiane lub zalewane przez wzbierające wody rzeki. Z każdym rokiem sytuacja jest coraz gorsza. Przyczyną tego stanu rzeczy jest znaczne wypłylenie rzeki, brak prowadzenia od wielu lat prac regulacyjnych i pogłębiających, brak wałów przeciwpowodziowych i zbiorników retencyjnych. Z uwagi każdego roku zalaniu ulega ok. 20% terytorium Gminy. Wiąże się to z koniecznością doraźnego przeciwdziałania zalaniom i podtopieniom poprzez wykonywanie tymczasowych zabezpieczeń, a następnie usuwania skutków zalań i podtopień, w tym naprawy zniszczonych lub zamulonych urządzeń w wodnych, naprawy zabezpieczeń przeciwpowodziowych.

Na poniższym rysunku nr 3 zaprezentowano obszary zagrożone powodzią na terenie Gminy Dąbrówka.

Rysunek nr 3. Obszary zalewowe na terenie Gminie Dąbrówka



Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu ochrony środowiska dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019

## 2.4. Ochrona przyrody

Według „Krajowego Programu Zwiększania Lesistości” lesistość kraju do roku 2020 ma wzrosnąć do 30%. W „Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy do 2014 r.” sformułowany został cel – zwiększenie lesistości i ochrona lasów. Wojewódzki Program Ochrony Środowiska planuje, aby do 2011 r. lesistość województwa wzrosła do 25%.

Według „Krajowego Programu Zwiększania Lesistości” na terenie powiatu wołomińskiego do 2020 r. istnieje konieczność zalesienia 321 ha gruntów.

Na terenie Gminy Dąbrówka posiadają lokalizację obszary chronione na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2013 r. Nr 0, poz. 627 z późn. zm.). Są to obszary NATURA 2000: Dolina Dolnego Bugu (PLB 140001), Ostoja Nadbużańska (140011) oraz „Krogulec” (PLH 140008). Poniżej przedstawiono ich krótką charakterystykę.

Na terenie Gminy Dąbrówka nie posiadają lokalizacji: rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne i pomniki przyrody.

#### *Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków „Dolina Dolnego Bugu” (PLB 140001)*

Obszar obejmuje odcinek doliny dolnego i środkowego Bugu o łącznej długości ok. 260 km, począwszy od ujścia Krzny pod Terespołem aż do Zalewu Zegrzyńskiego, o powierzchni 74.309,92 ha. Szeroka dolina Bugu zachowała się w stanie zbliżonym do naturalnego, z nieuregulowanym, silnie meandrującym korytem, licznymi starorzeczami i wyspami w nurcie, piaszczystymi łachami i skarpami oraz zespołami nadbrzeżnych łąk, torfowisk, zarośli i lasów. Największe powierzchnie na terenie obszaru zajmują suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Tereny bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek oraz wokół starorzeczy. Niektóre fragmenty doliny Bugu, zwłaszcza na odcinku powyżej Drohiczyzna, mają charakter przełomowy, a rzeka wije się tam wśród ograniczających jej dolinę morenowych wzgórz.

Dolina miejscami jest szeroka na kilka kilometrów, miejscami zaś zwęża się do kilkuset metrów i głęboko wcina w otaczające ją wysoczyzny, a jej krawędzie tworzą wysokie na kilkadziesiąt metrów skarpy. Elementem urozmaicającym krajobraz są także rozcinające wysoczyzny doliny większych dopływów Bugu. W dolnym odcinku dolina Bugu jest znacznie szersza, w wielu miejscach ograniczona wałami przeciwpowodziowymi. Towarzyszą jej tu rozległe obszary łąk, w tym również łąk zalewowych, lasów łęgowych oraz borów sosnowych, które porastają nadrzeczne skarpy i piaszczyste wydmy.

Różnorodność zbiorowisk roślinnych i krajobrazów przyrodniczych w dolinie rzeki stwarzają warunki bytowania licznym rzadkim gatunkom zwierząt i roślin. Szczególnym bogactwem przyrodniczym odznaczają się rozległe nadbużańskie łąki, jakie wykształciły się w rozszerzeniach doliny, pomiędzy jej krawędzią, a korytem rzeki. Wysokie trawy, samotne potężne dęby i grupki starszych drzew, otaczających wypełnione wodą zagłębienia terenu, a także fragmenty nadrzecznych lasów łęgowych, stanowią siedlisko i żerowisko licznych gatunków zwierząt, przede wszystkim ptaków.

To właśnie na nadbużańskich wyspach i łachach oraz na nadrzecznych łąkach gnieździ się najwięcej rzadkich gatunków ptaków, których występowanie związane jest z szerokimi, zachowanymi w stanie naturalnym dolinami dużych rzek. Poszczególne części obszaru znajdują się w granicach Parku Krajobrazowego Podlaski Przełom Bugu, Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, Nadbużańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu i Nurca. W granicach obszaru leży 9 rezerwatów przyrody, przy czym żaden nie jest położony w granicach administracyjnych Gminy Dąbrówka.

Omawiany obszar w znacznie mierze pokrywa się z siedliskowym obszarem Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011 (46 036,7 ha).

Zachowaniu i utrzymaniu siedlisk cennych gatunków ptaków na omawianym obszarze sprzyja ekstensywnie użytkowanie dominujących tu łąk i suchych pastwisk. Największe zagrożenie dla awifauny i jej siedlisk w dolinie dolnego Bugu stwarza natomiast zmiana

sposobów użytkowania: zaprzestanie wypasu i koszenia, zamiana użytków zielonych w pola uprawne, zalesianie muraw oraz nadmierny rozwój zabudowy rekreacyjnej w dolinie rzeki.

Dolina Dolnego Bugu jest ważną w skali kraju ostoją ptaków związanych z siedliskami szerokiej doliny rzecznej, która zachowała naturalny charakter, w tym zwłaszcza rybitw i ptaków siewkowych. Jest to jedna z kilku głównych krajowych ostoi lęgowych cyranki *Anas querquedula* (200–320 par lęgowych, blisko 10% ogólnokrajowej populacji lęgowej), płaskonosy *Anas cyaea* (ok. 50 par lęgowych, ok. 3% ogólnokrajowej populacji lęgowej), sieweczki obrożnej *Charadrius hiaticula* (do 106 par lęgowych, blisko 30% krajowej populacji lęgowej), sieweczki rzecznej *Charadrius dubius* (do 145 par lęgowych, ponad 4% krajowej populacji lęgowej), derkacza *Crex crex* (540–7000 odżywających się samców), kszczyka *Gallinago gallinago* (do 250 par lęgowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej), kulika wielkiego *Numenius arquata* (14 par lęgowych, ok. 3% ogólnokrajowej populacji lęgowej), rycyka *Limosa limosa* (490–560 par lęgowych, ok. 10% krajowej populacji lęgowej), krwawodzioba *Tringa totanus* (128–205 par lęgowych, ok. 8% krajowej populacji lęgowej), brodzka piskliwego *Actitis hypoleucos* (do 84 par lęgowych, ok. 5% ogólnokrajowej populacji lęgowej), rybitwy białoczelnej *Sterna albifrons* (62–70 par lęgowych, ok. 10% ogólnokrajowej populacji lęgowej), rybitwy rzecznej *Sterna hirundo* (114–137 par lęgowych, ponad 3% ogólnokrajowej populacji lęgowej) i rybitwy czarnej *Chlidonias niger* (360–380 par lęgowych, ponad 7% ogólnokrajowej populacji lęgowej).

Na uwagę zasługuje także stosunkowo znaczna liczebność tutejszych populacji lęgowych bączka *Ixobrychus minutus* (1–10 par lęgowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej), zimorodka *Alcedo atthis* (55–82 par lęgowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej) i podróżniczka *Luscinia svecica* (23–26 par lęgowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej). Dolina Dolnego Bugu była ostatnim w kraju miejscem gniazdowania kulona *Burhinus oedicnemus*.

*Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty „Ostoja Nadbużańska” (PLH 140011) – zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej z dn. 10.01.2011 r. nr aktu C(2010)9669*

Ostoja obejmuje ok. 260 km odcinek doliny Bugu od ujścia Krzny do Jeziora Zegrzyńskiego. Większość doliny pokrywają suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Obszary bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek, dopływów Bugu oraz wokół pozostałych fragmentów dawnych koryt rzecznych. Koryto Bugu jest w większości nie zmienione przez człowieka, pozostały tu liczne, piaszczyste wyspy, nagie lub porośnięte wierzbowymi lub topolowymi łęgami nadrzeczными, z dobrze rozwiniętymi zaroślami wierzbowymi. Pierwsza terasa rzeki obfituje w starorzecza, zróżnicowana pod względem wielkości, głębokości i stopnia porośnięcia przez roślinność wodną. Do ostoi włączony jest także kompleks lasów liściastych między miejscowościami Drażniew i Platerów. Lasy zajmują niecałe 20% obszaru. Dominują siedliska nieleśne: łąki i pastwiska oraz uprawy rolnicze.

Szczególnie cenny jest kompleks nadrzecznych lasów o zachowanym naturalnym charakterze oraz szereg zbiorowisk łąkowych i związanych z siedliskami wilgotnymi, typowo wykształconych na dużych powierzchniach. 16 rodzajów siedlisk z tego obszaru znajduje się w



Na terenie Gminy Dąbrówka nie posiadają lokalizacji: rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne i pomniki przyrody.

#### *Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków „Dolina Dolnego Bugu” (PLB 140001)*

Obszar obejmuje odcinek doliny dolnego i środkowego Bugu o łącznej długości ok. 260 km, począwszy od ujścia Krzyny pod Terespołem aż do Zalewu Zegrzyńskiego, o powierzchni 74.309,92 ha. Szeroka dolina Bugu zachowała się w stanie zbliżonym do naturalnego, z nieuregulowanym, silnie meandrującym korytem, licznymi starorzeczami i wyspami w nurcie, piaszczystymi łachami i skarpami oraz zespołami nadbrzeżnych łąk, torfowisk, zarośli i lasów. Największe powierzchnie na terenie obszaru zajmują suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Tereny bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek oraz wokół starorzeczy. Niektóre fragmenty doliny Bugu, zwłaszcza na odcinku powyżej Drohiczyzna, mają charakter przełomowy, a rzeka wije się tam wśród ograniczających jej dolinę morenowych wzgórz.

Dolina miejscami jest szeroka na kilka kilometrów, miejscami zaś zwęża się do kilkuset metrów i głęboko wcina w otaczające ją wysoczyzny, a jej krawędzie tworzą wysokie na kilkadziesiąt metrów skarpy. Elementem urozmaicającym krajobraz są także rozcinające wysoczyzny doliny większych dopływów Bugu. W dolnym odcinku dolina Bugu jest znacznie szersza, w wielu miejscach ograniczona wałami przeciwpowodziowymi. Towarzyszą jej tu rozległe obszary łąk, w tym również łąk zalewowych, lasów łęgowych oraz borów sosnowych, które porastają nadrzeczne skarpy i piaszczyste wydmy.

Różnorodność zbiorowisk roślinnych i krajobrazów przyrodniczych w dolinie rzeki stwarzają warunki bytowania licznym rzadkim gatunkom zwierząt i roślin. Szczególnym bogactwem przyrodniczym odznaczają się rozległe nadbużańskie łąki, jakie wykształciły się w rozszerzeniach doliny, pomiędzy jej krawędzią, a korytem rzeki. Wysokie trawy, samotne potężne dęby i grupki starszych drzew, otaczających wypełnione wodą zagłębienia terenu, a także fragmenty nadrzecznych lasów łęgowych, stanowią siedlisko i żerowisko licznych gatunków zwierząt, przede wszystkim ptaków.

To właśnie na nadbużańskich wyspach i łachach oraz na nadrzecznych łąkach gnieździ się najwięcej rzadkich gatunków ptaków, których występowanie związane jest z szerokimi, zachowanymi w stanie naturalnym dolinami dużych rzek. Poszczególne części obszaru znajdują się w granicach Parku Krajobrazowego Podlaski Przełom Bugu, Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, Nadbużańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu i Nurca. W granicach obszaru leży 9 rezerwatów przyrody, przy czym żaden nie jest położony w granicach administracyjnych Gminy Dąbrówka.

Omawiany obszar w znacznej mierze pokrywa się z siedliskowym obszarem Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011 (46 036,7 ha).

Zachowaniu i utrzymaniu siedlisk cennych gatunków ptaków na omawianym obszarze sprzyja ekstensywne użytkowanie dominujących tu łąk i suchych pastwisk. Największe zagrożenie dla awifauny i jej siedlisk w dolinie dolnego Bugu stwarza natomiast zmiana

sposobów użytkowania: zaprzestanie wypasu i koszenia, zamiana użytków zielonych w pola uprawne, zalesianie muraw oraz nadmierny rozwój zabudowy rekreacyjnej w dolinie rzeki.

Dolina Dolnego Bugu jest ważną w skali kraju ostoją ptaków związanych z siedliskami szerokiej doliny rzecznej, która zachowała naturalny charakter, w tym zwłaszcza rybitw i ptaków siewkowych. Jest to jedna z kilku głównych krajowych ostoi lęgowych cyranki *Anas querquedula* (200–320 par lęgowych, blisko 10% ogólnokrajowej populacji lęgowej), płaskonosy *Anas cyaea* (ok. 50 par lęgowych, ok. 3% ogólnokrajowej populacji lęgowej), sieweczki obrożnej *Charadrius hiaticula* (do 106 par lęgowych, blisko 30% krajowej populacji lęgowej), sieweczki rzecznej *Charadrius dubius* (do 145 par lęgowych, ponad 4% krajowej populacji lęgowej), derkacza *Crex crex* (540–7000 odżywiających się samców), kszycy *Gallinago gallinago* (do 250 par lęgowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej), kulika wielkiego *Numenius arquata* (14 par lęgowych, ok. 3% ogólnokrajowej populacji lęgowej), rycyka *Limosa limosa* (490–560 par lęgowych, ok. 10% krajowej populacji lęgowej), krwawodzioba *Tringa totanus* (128–205 par lęgowych, ok. 8% krajowej populacji lęgowej), brodzka piskliwego *Actitis hypoleucos* (do 84 par lęgowych, ok. 5% ogólnokrajowej populacji lęgowej), rybitwy białoczelnej *Sterna albifrons* (62–70 par lęgowych, ok. 10% ogólnokrajowej populacji lęgowej), rybitwy rzecznej *Sterna hirundo* (114–137 par lęgowych, ponad 3% ogólnokrajowej populacji lęgowej) i rybitwy czarnej *Chlidonias niger* (360–380 par lęgowych, ponad 7% ogólnokrajowej populacji lęgowej).

Na uwagę zasługuje także stosunkowo znaczna liczebność tutejszych populacji lęgowych bączka *Ixobrychus minutus* (1–10 par lęgowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej), zimorodka *Alcedo atthis* (55–82 par lęgowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej) i podróżniczka *Luscinia svecica* (23–26 par lęgowych, ponad 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej). Dolina Dolnego Bugu była ostatnim w kraju miejscem gniazdowania kulona *Burhinus oedicephalus*.

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty „Ostoja Nadbużańska” (PLH 140011) – zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej z dn. 10.01.2011 r. nr aktu C(2010)9669

Ostoja obejmuje ok. 260 km odcinek doliny Bugu od ujścia Krzny do Jeziora Zegrzyńskiego. Większość doliny pokrywają suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Obszary bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek, dopływów Bugu oraz wokół pozostałych fragmentów dawnych koryt rzecznych. Koryto Bugu jest w większości nie zmienione przez człowieka, pozostały tu liczne, piaszczyste wyspy, nagie lub porośnięte wierzbowymi lub topolowymi łąkami nadrzecznymi, z dobrze rozwiniętymi zaroślami wierzbowymi. Pierwsza terasa rzeki obfituje w starorzeczca, zróżnicowana pod względem wielkości, głębokości i stopnia porośnięcia przez roślinność wodną. Do ostoi włączony jest także kompleks lasów liściastych między miejscowościami Drażniew i Platerów. Lasy zajmują niecałe 20% obszaru. Dominują siedliska nieleśne: łąki i pastwiska oraz uprawy rolnicze.

Szczególnie cenny jest kompleks nadrzecznych lasów o zachowanym naturalnym charakterze oraz szereg zbiorowisk łąkowych i związanych z siedliskami wilgotnymi, typowo wykształconych na dużych powierzchniach. 16 rodzajów siedlisk z tego obszaru znajduje się w

Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Stwierdzono tu występowanie 21 gatunków z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Jest to jeden z najważniejszych obszarów dla ochrony ichtiofauny w Polsce. Obejmuje ona 10 gatunków ryb z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG, z koza złotawą i kielbami białopłetwym. Stanowiska rzadkich gatunków roślin w tym 2 gatunki z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Bogata fauna bezkręgowców, m.in. interesujące gatunki pajaków (*Agyneta affinis*, *A. saxatilis*, *Chocorna picinus*, *Enoplognatha thoracica*, *Enophrys aequipes*, *Hahnia halveola*, *Iberina candida*, *Leptyphantus flavipes*, *Styloctetor stivus*). Obszar ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków.

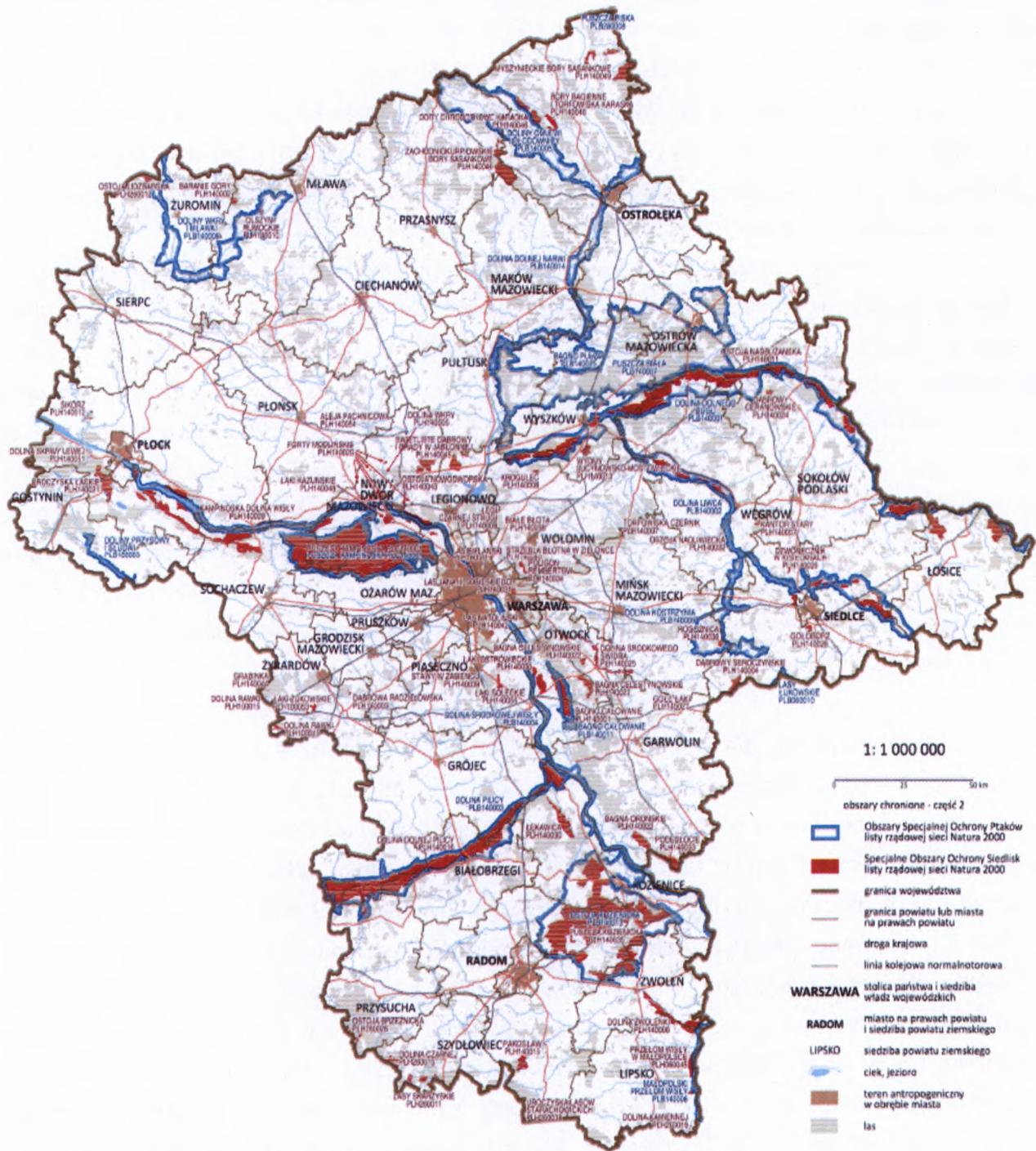
Przedmiotem ochrony na obszarze są następujące siedliska przyrodnicze: *wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi, starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne, zalewane muliste brzegi rzek, suche wrzosowiska, ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe, murawy kserotermiczne, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne, łąki selemicowe, niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, łąki środkowoeuropejskie i subkontynentalne, łąki wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, łąkowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe, ciepłolubne dąbrowy, sosnowy bór chrobotkowi oraz gatunki roślin i zwierząt: bóbr europejski, wydra europejska, traszka grzebieniasta, kumak nizinny, boleń, różanka, piskorz, koza złotawa, koza, głowacz biało płetwy, skójka grubo skorupowa, czerwończyk nieparek, szlachkoń szafraniec oraz leniec bezpodkwiatowy, sasanka otwarta i starodub łąkowy.*

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty „Krogulec” (PLH 140008) – zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej z listopada 2007 r. nr aktu C(2012)8135(2013/23/UE)

Obszar położony w odległości ok. 2 km od wsi Dąbrówka. Ustanowiony w celu ochrony dwóch płytkich dystroficznych jezior. Pierwszy z nich jest zbiornikiem naturalnym o nazwie Krogulec, drugi natomiast (o nazwie Glinianka) stanowi pozostałość wyrobiska, z którego niegdyś wydobywano glinę, na potrzeby położonej w jego pobliżu cegielni (której ruiny zachowały się do dzisiejszego dnia). Jest on obecnie silnie porośnięty przez roślinność szuwarową i bardzo płytki. Jezioro Krogulec jest jeziorem śródleśnym o kwaśnym odczynie i brunatnym zabarwieniu i niską produktywnością biologiczną. (tzw. jezioro dystroficzne). Dookoła jeziora rośnie las sosnowy, a brzegi porasta brzezina bagienna. Zbiornik porośnięty jest przez roślinność wodną (zarówno o liściach pływających po powierzchni wody jak i zanurzonymi), jego obrzeża zasiedla brzezina bagienna, a otoczony jest przez las sosnowy. Zbiorniki te są bardzo cenne pod względem przyrodniczym, są bowiem stanowiskiem strzebli błotnej (gatunek ryby, zapisany w Polskiej Czerwonej Księdze zwierząt jako gatunek silnie zagrożony wyginięciem). Szczególne znaczenie dla zachowania tego gatunku ma większe jezioro (będące obecnie jednym z największych stanowisk strzebli błotnej w Polsce).

Poniżej przedstawiono mapę (nr 1) obrazującą lokalizację obszarów NATURA 2000 na terenie województwa mazowieckiego oraz mapę (nr 2) obrazującą lokalizację obszarów NATURA 2000 na terenie Gminy Dąbrówka.

Mapa nr 1. Lokalizacja obszarów NATURA 2000 na terenie województwa mazowieckiego



Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r., Warszawa 2012 r.

Mapa nr 2. Lokalizacja obszarów NATURA 2000 na terenie Gminy Dąbrówka



Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

## 2.5. Źródła energii odnawialnej

W celu identyfikacji zasobów energii odnawialnej na terenie województwa mazowieckiego oraz zakresu ich wykorzystania opracowany został „Program możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego”, 2006 r. W wyniku przeprowadzonych analiz określono przybliżony potencjał oraz szacunkowy poziom wykorzystania zasobów energii odnawialnej na terenie województwa, przy czym potencjał dla poszczególnych kierunków energetyki odnawialnej określony został na poziomie powiatów.

Gmina Dąbrówka zlokalizowana jest w strefie niekorzystnie położonej, o małych zasobach energetycznych wiatru. Z tego względu nie funkcjonują tu urządzenia wykorzystujące energię wiatru i ten kierunek nie jest uważany za rozwojowy dla potrzeb zwiększenia udziału energii odnawialnej w ogólnym bilansie energetycznym. Potencjał małej energetyki wiatrowej dla całego powiatu wołomińskiego oszacowano na 14,4 GWh.

Na terenie Gminy Dąbrówka brak potencjalnych możliwości rozwoju odnawialnej energii wodnej w oparciu o występujące tu zasoby wodne.

Według zapisów *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii ...* obszar Gminy Dąbrówka (rejonizacja Polski pod względem możliwości wykorzystania energii słonecznej), położony jest w regionie R III, dla którego potencjalna energia użytkowa w ciągu roku wynosi 985 kWh/m<sup>2</sup>. Na dzień sporządzenia niniejszej aktualizacji brak informacji o działających na większą skalę na terenie gminy kolektorach słonecznych.

Według zapisów *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii ...* moc cieplna z głębokich otworów na terenie powiatu wołomińskiego oszacowano na 6,7 MW. W obrębie Gminy Dąbrówka zbiorniki wód geotermalnych znajdują się na dużych głębokościach i wykorzystanie ich byłoby ekonomicznie nieuzasadnione. Możliwe jest natomiast wykorzystanie płytkiej energii gruntu, stosując do tego celu tzw. pompy ciepła.

Typem energetyki odnawialnej, który posiada największe możliwości rozwoju na terenie powiatu wołomińskiego, w tym także Gminy Dąbrówka jest energetyka na bazie *biomasy stałej*, pod pojęciem której rozumieć należy stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości produkcji rolnej oraz leśnej, przemysłu przetwarzającego ich produkty, a także części pozostałych odpadów, które ulegają biodegradacji. Biomasa wykorzystuje się na cele energetyczne w następujący sposób:

- w procesach bezpośredniego spalania (np.: drewno, słoma),
- przetwarzanie na paliwa ciekłe (np.: estry oleju rzepakowego, alkohol),
- przetwarzanie na paliwo gazowe (np.: biogaz rolniczy, biogaz z oczyszczalni ścieków, gaz wysypiskowy).

Na terenie powiatu wołomińskiego potencjał energetyczny z zasobów biomasy kształtuje się następująco:

- z drewna z lasów – 89.822 GJ/ rok,
- z sadów – 217 GJ/ rok,
- z drewna odpadowego z dróg i miejskich terenów zurbanizowanych – 8.659 GJ/ rok.

Z zapisów *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii ...* wynika, iż powiat wołomiński jest predysponowany do rozwoju energetyki odnawialnej na bazie biomasy drzewnej. Według powyższego *Programu ...* łączny potencjał energetyczny biomasy drzewnej na terenie powiatu wołomińskiego wynosi 98.698 GJ/ rok, przy czym współczynnik koncentracji biomasy wynosi 16,1 m<sup>3</sup>/ km<sup>2</sup>.

## 2.6. Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji (stanu), w jakiej znajduje się wspólnota samorządowa. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Metoda SWOT ma szczególne znaczenie w analizie strategicznej – stanowi ona kompleksową metodę służącą do badania otoczenia organizacji i analizy jej wnętrza.

Czynniki mające wpływ na bieżący i przyszły rozwój samorządu lokalnego podzielić należy na: **zewnętrzne** w stosunku do gminy oraz mające charakter uwarunkowań **wewnętrznych**, wywierające **negatywny** wpływ oraz mające wpływ **pozytywny**.

Ze skrzyżowania tych dwóch podziałów powstają cztery kategorie czynników: zewnętrzne pozytywne, czyli **szanse**, zewnętrzne negatywne, czyli **zagrożenia**, wewnętrzne pozytywne, czyli **mocne strony** oraz wewnętrzne negatywne, czyli **słabe strony**.

Słabe i mocne strony to cechy stanu obecnego, szanse i zagrożenia – zjawiska przyszłe (spodziewane). Słabe i mocne strony to czynniki, na które społeczność lokalna ma wpływ planistyczny i zarządczy, szanse i zagrożenia – czynniki obiektywne, na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu sprawczego.

Przedstawiona poniżej analiza powstała w oparciu o zdiagnozowany powyżej stan środowiska przyrodniczego oraz infrastruktury technicznej służącej jego ochronie.

Tabela nr 25. Analizy SWOT – mocne i słabe strony

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> <li>– położenie gminy na terenach atrakcyjnych turystycznie</li> <li>– obszary prawnie chronione</li> <li>– dobry stan środowiska przyrodniczego</li> <li>– poprawa infrastruktury technicznej (sieci wodociągowej, przydomowe oczyszczalnie ścieków, drogi gminne)</li> <li>– rozwiązana kwestia gospodarki odpadami</li> <li>– korzystne warunki naturalne do rozwoju rolnictwa oraz wykorzystywania nowych technologii w produkcji rolnej</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna (ścieżki rowerowe, baza noclegowa, itp.)</li> <li>– rozproszona zabudowa mieszkaniowa</li> <li>– niski poziom edukacji ekologicznej mieszkańców</li> <li>– niska lesistość gminy</li> <li>– zanieczyszczenie rzeki Bug</li> <li>– niski procent wykorzystania ekologicznych systemów grzewczych oraz alternatywnych źródeł energii</li> </ul>

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 26. Analizy SWOT – szanse i zagrożenia

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> <li>– możliwość pozyskania funduszy w nowej perspektywie finansowej (perspektywa finansowa UE na lata 2014 – 2020)</li> <li>– lokalizacja gminy na terenach atrakcyjnych turystycznie</li> <li>– możliwość rozwoju rolnictwa ekologicznego</li> <li>– wzrastające zapotrzebowania na wypoczynek w gospodarstwach agroturystycznych oraz produkty regionalne i ekologiczne</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji oraz ograniczenia realizacji inwestycji ze względu na istniejące programy ochrony środowiska (np. NATURA 2000)</li> <li>– biurokracja, w szczególności związana z pozyskiwaniem środków zewnętrznych na inwestycje</li> <li>– duże koszty opracowania planów zagospodarowania przestrzennego</li> <li>– wzrastające koszty inwestycji infrastrukturalnych</li> </ul>

Źródło: opracowanie własne

## 2.7. Wnioski z diagnozy stanu

Na podstawie przedstawionych powyżej informacji o stanie środowiska na terenie Gminy Dąbrówka sporządzono listę najpilniejszych problemów ekologicznych, ich przyczyny oraz proponowane sposoby rozwiązania (tabela nr 27).



Tabela nr 27. Przyczyny i sposoby rozwiązywania problemów środowiskowych na terenie Gminy Dąbrówka

Problem ekologiczny	Główne przyczyny występowania problemu	Ogólne metody w zakresie przeciwdziałania problemowi
Ochrona wód powierzchniowych	- zanieczyszczenia pochodzące spoza gminy - niski stopień skanalizowania gminy	- współpraca na rzecz zmniejszenia zanieczyszczeń spoza terenu gminy - zwiększenie stopnia skanalizowania gminy - budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
Ochrona wód podziemnych	- nieszczelne bezodpływowe zbiorniki asenizacyjne - dzikie wysypiska	- kontrola szczelności bezodpływowych zbiorników ścieków - budowa przydomowych oczyszczalni ścieków - skanalizowanie gminy - likwidacja dzikich wysypisk odpadów
Ochrona powietrza atmosferycznego	- napływy zanieczyszczeń spoza terenu gminy - przestarzały system ogrzewania	- modernizacja systemów ogrzewania - wprowadzanie alternatywnych źródeł energii
Gospodarka odpadami	- niski stopień selektywnej zbiórki odpadów komunalnych - niski poziom odzysku surowców wtórnych - brak selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych ze strumienia komunalnego	- wprowadzenie kompleksowej gospodarki odpadami na terenie całej gminy, uwzględniającej selektywną zbiórkę oraz odzysk surowców wtórnych - wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych ze strumienia komunalnego - edukacja ekologiczna społeczności
Ochrona powierzchni ziemi	- liczne obszary eksploatacji kopalin	- wzmoczenie kontroli nad przebiegiem rekultywacji oraz rewitalizacja obszarów po dawnych wyrobiskach eksploatacyjnych

Źródło: opracowanie własne

### 3. Cele programu ochrony środowiska, zadania i ich finansowanie

Mianem *celu* określić należy stan pozytywny, który chcemy osiągnąć w planowanym okresie dla rozwiązania określonego problemu. Można tworzyć dowolnie, w sensie ilości poziomów, rozbudowaną *hierarchię celów*, która jest graficznym przedstawieniem założonych relacji pomiędzy poszczególnymi celami i ich poszczególnymi poziomami, tj. cel niższego rzędu jest środkiem do osiągnięcia celu wyższego rzędu. Zdecydowana większość dokumentów strategicznych stosuje następujący podział celów:

- *cel główny* – najczęściej utożsamiany z wizją,
- *cele strategiczne (długookresowe)* – są bezpośrednio związane z celem głównym,
- *cele operacyjne (krótkookresowe)* – każdy z tych celów wiąże się bezpośrednio z celem strategicznym, czasem więcej niż z jednym,
- *działania* (kierunki działań) – są to uszczegółowienia celów operacyjnych, ale ważne jest, że są to raczej grupy projektów, a nie konkretne projekty i zadania,
- *projekty (zadania)* – stanowią element wdrożenia dokumentów strategicznych.

Biorąc pod uwagę zapisy dokumentów wyższego szczebla oraz dokumentów lokalnych, celem głównym polityki ekologicznej Gminy Dąbrówka jest: **osiągnięcie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego umożliwiającej zrównoważony, społeczno – gospodarczy,**

**rozwój gminy.** Uwzględniając aktualne uwarunkowania środowiskowe oraz społeczno – gospodarcze gminy określono następujące cele strategiczne (długookresowe) Programu (w ramach których określono cele operacyjne, czyli krótkoterminowe):

- 1) Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi oraz ich ochrona przed zanieczyszczeniem
- 2) Ochrona powietrza atmosferycznego przed zanieczyszczeniem
- 3) Ochrona środowiska przed nadmierną emisją hałasu i polami elektromagnetycznymi
- 4) Ochrona i właściwe wykorzystywanie gleb użytkowanych rolniczo oraz racjonalna gospodarka zasobami kopalin
- 5) Prawidłowe gospodarowanie odpadami
- 6) Ochrona zasobów przyrodniczych i krajobrazowych gminy
- 7) Ochrona społeczeństwa przed skutkami awarii przemysłowych i zagrożeń naturalnych
- 8) Powszechna edukacja ekologiczna
- 9) Działania systemowe służące ochronie środowiska

W poniższej tabeli nr 28 przedstawiono harmonogram celów długo- i krótkoterminowych oraz działania, których realizacja ma przyczynić się do osiągnięcia nadrzędnego celu polityki ekologicznej gminy (przenosząc na grunt Gminy zapisy programów wyższego rzędu tj. *Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r. oraz Programu ochrony środowiska dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019 r.* istotne z punktu widzenia panujących na jej terenie uwarunkowań).

Zaznaczyć również należy, że jako „jednostki realizacyjne” uwzględniono wyłącznie te podmioty, które mogą mieć realny wpływ na osiągnięcie poszczególnych celów. Ponadto przyjmując zagregowany wykaz „jednostek realizacyjnych”, oparto się na założeniu, że poszczególne jednostki realizują określone działania w ramach swoich ustawowych kompetencji oraz granicach własności (np. termomodernizacja obiektów stanowiących własność danego podmiotu).

Tabela nr 28. Harmonogram działań na lata 2016 – 2019, z perspektywą do 2023 roku

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Kierunki działań	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji		
<b>CEL STRATEGICZNY I (długoterminowy) – RACJONALNE GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODNYMI ORAZ ICH OCHRONA PRZED ZANIECZYSZCZENIEM</b>							
1.	Osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych poprzez dążenie do poprawy jakościowej i ilościowej zasobów wodnych	Zapewnienie mieszkańcom gminy odpowiedniej jakości i ilości wody pitnej	gmina, przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne, Powiatowa Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna	budżet gminy, budżet powiatu, środki własne mieszkańców i podmiotów gospodarczych, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	zadanie ciągłe		
2.		Budowa, rozbudowa i modernizacja systemów poboru, przesyłu i uzdatniania wody	gmina, przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne, mieszkańcy, podmioty gospodarcze				
3.		Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych w taki sposób, by uchronić gospodarkę narodową od deficytów wody	gmina, powiat, przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne, mieszkańcy, podmioty gospodarcze, RZGW, wojewoda, Powiatowa Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna				
4.		Dążenie do osiągnięcia właściwych standardów jakościowych wód powierzchniowych poprzez ich ochronę przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł przemysłowych i komunalnych	<b>(w ramach posiadanych kompetencji ustawowych)</b>				
5.		Rozbudowa i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska, szczególnie w zakresie odprowadzania ścieków	gmina, przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne, mieszkańcy, podmioty gospodarcze				
6.		Zagospodarowanie ścieków w zabudowie rozproszonej – budowa przydomowych oczyszczalni	mieszkańcy, podmioty gospodarcze, gmina			środki własne jednostek, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	2016 – 2019
7.		Wprowadzanie technologii produkcji ograniczających ilość zanieczyszczeń wprowadzanych do wód	podmioty gospodarcze				zadanie ciągłe

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Kierunki działań	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji	
<b>CEL STRATEGICZNY I (długoterminowy) – RACJONALNE GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODNYMI ORAZ ICH OCHRONA PRZED ZANIECZYSZCZENIEM</b>						
8.	Osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych poprzez dążenie do poprawy jakościowej i ilościowej zasobów wodnych	Realizacja i monitoring <i>Programu małej retencji dla Województwa Mazowieckiego</i>	WZM i UW, Marszałek, powiat, gmina	środki własne jednostek, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	zadanie ciągłe	
9.		Budowa i modernizacja infrastruktury urządzeń melioracji wodnych służących do retencjonowania i regulacji poziomu wód, np. jazów, zastawek, zbiorników wodnych, itp.				
10.		Ograniczanie spływu zanieczyszczeń powierzchniowych z rolnictwa	rolnicy indywidualni, gmina, MODR			
11.		Budowa zbiorników do gromadzenia gnojowicy oraz płyt gnojowych				
12.		Przegląd i weryfikacja pozwoleń wodnoprawnych	Starosta, Marszałek, RZGW	środki własne jednostek		zadanie ciągłe
13.		Kontrola przestrzegania zapisów pozwoleń wodnoprawnych	WIOŚ			
<b>CEL STRATEGICZNY II (długoterminowy) – OCHRONA POWIETRZA PRZED ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA</b>						
14.	Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza	Dążenie do ograniczenia wielkości emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych	gmina, powiat, zarządcy dróg, użytkownicy dróg	budżet gminy, budżet powiatu, fundusze zarządców obiektów, fundusze ekologiczne, fundusze unijne, środki własne podmiotów gospodarczych i mieszkańców	zadanie ciągłe	
15.		Dążenie do ograniczenia emisji ze źródeł komunalnych, szczególnie źródeł niskiej emisji	gmina, powiat, użytkownicy źródeł emisji			
16.		Dążenie do ograniczenia emisji ze źródeł produkcyjnych	podmioty gospodarcze			
17.		Zmiana paliwa na inne, o mniejszej zawartości popiołu lub zastosowanie energii elektrycznej oraz indywidualnych źródeł energii odnawialnej	gmina, powiat, podmioty gospodarcze, mieszkańcy <b>(z uwzględnieniem własności obiektów)</b>	budżet gminy, budżet powiatu, fundusze zarządców obiektów, fundusze ekologiczne, fundusze unijne, środki własne podmiotów gospodarczych i mieszkańców	2016 – 2019	
18.		Termomodernizacja budynków				
19.		Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii do produkcji energii elektrycznej i ciepła				
20.		Promocja i wsparcie mieszkańców w wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach indywidualnych (w celu osiągnięcia wymaganych 14% udziału energii odnawialnej w 2020 r.)	gmina, powiat, samorząd województwa		zadanie ciągłe	

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Kierunki działań	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
<b>CEL STRATEGICZNY III (długoterminowy) – OCHRONA ŚRODOWISKA PRZED NADMIERNĄ EMISJĄ HAŁASU I POLAMI ELEKTROMAGNETYCZNYMI</b>					
21.	Sukcesywne zmniejszanie zagrożenia mieszkańców ponadnormatywnych hałasem	Dążenie do ograniczenia hałasu na terenach, gdzie jest on odczuwalny jako dokuczliwy i uciążliwy, szczególnie na terenach gęstej zabudowy mieszkalnej	zarządcy dróg, Wójt, Starosta, podmioty gospodarcze	budżet gminy, budżet powiatu, fundusze ekologiczne, fundusze unijne, środki własne podmiotów gospodarczych	zadanie ciągłe
22.		Utrzymanie aktualnego poziomu hałasu na terenach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna			
23.		Dążenie do ograniczenia hałasu pochodzenia przemysłowego	podmioty gospodarcze		
24.		Tworzenie odpowiednich zapisów w dokumentach planistycznych oddzielających potencjalne źródła hałasu od terenów zamieszkałych	samorząd województwa, gmina	środki własne jednostek	
25.	Ochrona przed nadmiernym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych	Utrzymywanie natężenia niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych lub co najwyżej na tym poziomie	WIOŚ, operatorzy stacji bazowych telefonii komórkowej	budżety WIOŚ i operatorów	
26.		Dążenie do oddalenia nowych źródeł wysokiego promieniowania elektromagnetycznego od terenów zabudowy mieszkaniowej i ścisłej koncentracji ludzi			
27.	Ochrona przed nadmiernym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych	Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego zasad ograniczenia w użytkowaniu terenów położonych w zasięgu ewentualnego ponadnormatywnego promieniowania elektromagnetycznego	samorząd województwa, gmina	środki własne jednostek	zadanie ciągłe
<b>CEL STRATEGICZNY IV (długoterminowy) – OCHRONA I WŁAŚCIWE WYKORZYSTYWANIE GLEB UŻYTKOWANYCH ROLNICZO ORAZ RACJONALNA GOSPODARKA ZASOBAMI KOPALI</b>					
28.	Ochrona i przeciwdziałanie degradacji gleb wraz z rekultywacją terenów zdegradowanych	Wykorzystywanie gruntów zgodnie z przeznaczeniem, klasą bonitacją i zanieczyszczeniem	Starosta, Wójt, Ośrodki Doradztwa Rolniczego, podmioty odpowiedzialne za rekultywację, podmioty gospodarcze	budżet powiatu, budżet gminy, fundusze unijne, fundusze ekologiczne, środki własne jednostek	
29.		Ochrona gruntów poprzez ograniczenie przeznaczania terenów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne			
30.	Ograniczenie presji środowiskowej podczas prowadzenia robót geologicznych i eksploatacji kopalni	Wyłączenie złóż nieeksploatowanych i terenów perspektywicznych z obszarów przeznaczonych pod działalność inną niż wydobywczą, w trakcie sporządzania miejscowych ogólnych planów zagospodarowania przestrzennego	Wójt, Starosta, podmioty gospodarcze	budżet gminy, budżet powiatu, fundusze unijne, fundusze ekologiczne, środki własne podmiotów gospodarczych	zadanie ciągłe
31.		Wzrost stopnia rekultywacji oraz rewitalizacja obszarów po dawnych wyrobiskach eksploatacyjnych. Kontrola terenu dawnych wyrobisk w celu ochrony przed powstawaniem nielegalnych składowisk odpadów			
32.		Ograniczenie nielegalnej eksploatacji kopalni	Starosta	budżet powiatu	

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Kierunki działań	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
<b>CEL STRATEGICZNY V (długoterminowy) – PRAWIDŁOWE GOSPODAROWANIE ODPADAMI</b>					
33.	Zapewnienie racjonalnej gospodarki odpadami, ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych	Doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych	gmina, przedsiębiorstwa komunalne, przedsiębiorcy, mieszkańcy	budżet gmin, fundusze unijne, fundusze ekologiczne, środki własne powiatu,	2016 – 2020
34.		Opracowanie niezbędnych rozwiązań w zakresie recyklingu papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, w celu osiągnięcia poziomów odzysku i recyklingu, zgodnie z <i>Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych</i> (Dz. U. z 2012 r., poz. 645)			
35.		Opracowanie niezbędnych rozwiązań w zakresie ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji do poziomu 55% w roku 2017 oraz 65% w lipcu 2020 r. zgodnie z <i>Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2012 r. w sprawie poziomów ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania oraz sposobu obliczania poziomu ograniczania masy tych odpadów</i> (Dz. U. z 2012 r., poz. 676)			
36.		Opracowanie niezbędnych rozwiązań w zakresie zagospodarowania odpadów niebezpiecznych ze strumienia komunalnego	gmina, przedsiębiorstwa komunalne, przedsiębiorcy, mieszkańcy	budżet gmin, fundusze unijne, fundusze ekologiczne, środki własne powiatu,	2016 – 2020
37.		Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest	gmina, samorząd województwa, PINB	środki własne jednostki	do 2032
38.		Usuwanie wyrobów zawierających azbest do 2032 r.	gmina, powiat, właściciele obiektów	środki własne jednostki, fundusze ekologiczne, kredyty preferencyjne	
39.		Minimalizacja oddziaływania na środowisko osadów ściekowych poprzez prawidłowe ich zagospodarowanie	gmina, właściciele gruntów	środki własne jednostki	zadanie ciągłe
40.		Likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów komunalnych		środki własne jednostki, fundusze ekologiczne	
<b>CEL STRATEGICZNY VI (długoterminowy) – OCHRONA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH I KRAJOBRAZOWYCH GMINY</b>					
41.	Zachowanie bogatej różnorodności biologicznej przyrody przy uwzględnieniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego gminy	Budowanie i aktualizacja baz danych z zakresu ochrony przyrody	RDOŚ, samorząd województwa, gmina, powiat	środki własne jednostki, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	2016 – 2019
42.		Ochrona drzew cennych przyrodniczo poprzez ich inwentaryzację oraz ustalenie pomników przyrody	gmina		2016 – 2019

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Kierunki działań	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
<b>CEL STRATEGICZNY VI (długoterminowy) – OCHRONA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH I KRAJOBRAZOWYCH GMINY</b>					
43.	Zachowanie bogatej różnorodności biologicznej przyrody przy uwzględnieniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego gminy	Zachowanie ciągłości terenów otwartych, ciągów ekologicznych i użytków zielonych	RDOŚ, samorząd województwa, gmina, powiat, nadleśnictwo, właściciele gruntów	środki własne jednostki, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	zadanie ciągłe
44.		Ochrona terenów przyrodniczo cennych oraz właściwe zagospodarowanie terenów chronionych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów NATURA 2000			
45.		Wdrażanie planów zadań ochronnych obszarów NATURA 2000			
46.		Przeznaczanie nowych terenów pod zalesienia i ograniczanie wylesień poprzez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	gmina, MBPR	środki własne jednostki	
47.		Kształtowanie właściwej struktury gatunkowej i wiekowej lasów	nadleśnictwo, właściciele lasów		
48.		Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych			
49.	Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych w rozwoju gospodarczym gminy	Budowa lub modernizacja małej infrastruktury służącej zabezpieczeniu obszarów cennych przyrodniczo przed nadmierną presją turystów	nadleśnictwo, gmina	środki własne jednostki, fundusze ekologiczne i unijne	2016 – 2019
50.		Budowa ścieżek rowerowych	gmina, prywatni inwestorzy, właściciele gruntów		
<b>CEL STRATEGICZNY VII (długoterminowy) – OCHRONA SPOŁECZEŃSTWA PRZED SKUTKAMI POWAŻNYCH AWARII PRZEMYSŁOWYCH I ZAGROŻEŃ NATURALNYCH</b>					
51.	Zapewnienie mieszkańcom gminy bezpieczeństwa powodziowego	Wzrost bezpieczeństwa przeciwpowodziowego	Wojewoda, WZMiUW, RZGW, powiat, gmina	środki własne jednostek, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	zadanie ciągłe
52.		Wyznaczanie i wprowadzanie do planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i innych dokumentów planistycznych granic obszarów zagrożenia powodzią oraz ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym	MBPR, gmina, w uzgodnieniu z RZGW		
53.		Poprawa stanu istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej	Wojewoda, WZMiUW, RZGW, powiat, gmina		
54.		Realizacja nowych inwestycji w zakresie infrastruktury przeciwpowodziowej w tym utworzenie polderów na terenie województwa mazowieckiego			
55.		Ochrona naturalnych terenów zalewowych w dolinach rzecznych			
56.	Zapobieganie poważnym awariom przemysłowym oraz eliminacja i minimalizacja skutków w razie ich wystąpienia	Zapobieganie poważnym awariom	gmina, powiat, Marszałek, RZGW, WZMiUW, WIOŚ, Straż Pożarna	budżet gminy i powiatu, fundusze unijne i ekologiczne, budżety jednostek	zadanie ciągłe
57.		Ochrona ludności Powiatu przed skutkami poważnej awarii			
58.		Minimalizacja skutków sytuacji awaryjnych			

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Kierunki działań	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
<b>CEL STRATEGICZNY VIII (długoterminowy) – POWSZECHNA EDUKACJA EKOLOGICZNA</b>					
59.	Zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa gminy, kształtowanie postaw proekologicznych mieszkańców oraz poczucia odpowiedzialności za stan środowiska	Edukacja społeczeństwa w zakresie ochrony powierzchni ziemi i gleb oraz wód	gmina, powiat, samorząd województwa, placówki oświatowe, organizacje ekologiczne (NGO)	środki własne jednostki, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	zadanie ciągłe
60.		Edukacja ekologiczna mieszkańców w zakresie kształtowania racjonalnych postaw w celu minimalizacji i prawidłowego postępowania z wytwarzanymi odpadami			
61.		Kształtowanie właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania energii cieplnej i elektrycznej oraz uświadamianie o szkodliwości spalania paliw niskiej jakości			
62.		Edukacja społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody i właściwego kształtowania terenów cennych przyrodniczo i krajobrazowo			
63.		Kształtowanie ekologicznych wzorców zachowań poszczególnych grup społeczeństwa powiatu			
64.		Promocja zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody na cele konsumpcyjne			
65.		Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie ład przestrzennego			
<b>CEL STRATEGICZNY IX (długoterminowy) – DZIAŁANIA SYSTEMOWE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA</b>					
66.	Włączenie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych	Proekologiczne inwestycje w dziedzinie transportu dotyczące w szczególności poprawy stanu istniejących dróg i ulic	gmina, powiat, samorząd województwa	środki własne jednostki, fundusze ekologiczne i unijne	zadanie ciągłe
67.		Uwzględnienie walorów przyrodniczych i krajobrazowych w procesie kształtowania struktury architektoniczno – urbanistycznej zabudowy wiejskiej	gmina		
68.		Planowanie przestrzenne uwzględniające na równi potrzeby inwestorów, mieszkańców oraz środowiska przyrodniczego, realizowane w oparciu o aktualną prognozę oddziaływania na środowisko			
69.		Kontrola realizacji zaleceń wskazanych w decyzjach o środowiskowych uwarunkowaniach dla projektowanych przedsięwzięć, w szczególności na obszarach NATURA 2000	gmina, RDOŚ		
70.	Promocja wdrażania norm ISO i EMAS	Wdrażanie i doskonalenie systemów zarządzania środowiskowego	gmina, powiat, samorząd województwa, podmioty gospodarcze		

Źródło: opracowanie własne na podstawie programu wyższego szczebla oraz uwarunkowań gminnych



W tabeli nr 29 przedstawiono najważniejsze zadania inwestycyjne planowane przez Gminę Dąbrówka w latach 2016 – 2019, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia celów operacyjnych (krótkoterminowych) określonych w niniejszym *Programie ochrony środowiska*, a w dłuższej perspektywie czasu także celów strategicznych (długookresowych).

*Tabela nr 29. Zadania inwestycyjne Gminy Dąbrówka przewidziane do realizacji na lata 2016 – 2019*

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Lata realizacji	Źródła finansowania	Nakłady do poniesienia [zł]
1.	Realizacja zapisów <i>Programu usuwania azbestu z terenu Gminy</i>	2016 – 2017	budżet gminy, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	200.000,00
2.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków – ochrona ziemi, wód i środowiska	2016 – 2017		400.000,00
3.	Budowa i modernizacja dróg gminnych, w tym wykonanie chodników	2016 – 2017	budżet gminy, fundusze unijne	300.000,00
4.	Budowa kanalizacji w wybranych miejscowościach gminy – ochrona środowiska naturalnego	2016 – 2017		1.000.000,00
5.	Budowa oczyszczalni ścieków w Czarnowie i I etapu kanalizacji – ochrona ziemi, wód i środowiska	2016 – 2017		4.000.000,00
6.	Budowa parkingów i plaży na terenie Gminy – poprawa warunków życia mieszkańców i letników	2016 – 2017	budżet gminy, fundusze ekologiczne	100.000,00
7.	Budowa turystycznych szlaków pieszych i rowerowych na terenie Gminy – rozwój turystyki	2016 – 2019	budżet gminy, fundusze ekologiczne, fundusze unijne	150.000,00
8.	Rozbudowa infrastruktury wodociągowo – kanalizacyjnej wokół obszaru NATURA 2000 w Gminie Dąbrówka (etap III) – budowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami w miejscowościach Chruściele – Dąbrówka – Józefów – Lasków – Ludwinów – Trojany – Zaścienie – zaopatrzenie ludności w wodę pitną	2016 – 2017	budżet gminy, fundusze unijne	1.000.000,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Wieloletniej Prognozy Finansowej* stanowiącej załącznik do uchwały Nr XXXV/ 280/ 2014 Rady Gminy Dąbrówka z dnia 22.05.2014 r.

## 4. System realizacji programu ochrony środowiska

### 4.1. Źródła finansowania polityki ekologicznej gminy

Na tle standardów krajów Unii Europejskiej system finansowania działań z zakresu ochrony i zarządzania środowiskiem w Polsce należy generalnie ocenić pozytywnie. Ma on cechy systemu zintegrowanego o ukształtowanych podstawach prawnych, ekonomicznych i organizacyjnych. Stanowi on podstawowy instrument realizacji polityki ekologicznej państwa oraz regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska. System ten charakteryzują następujące cechy:

- trwałe, prawnie zagwarantowane źródła środków pieniężnych na finansowanie ochrony środowiska, głównie opłaty i kary o stawkach indeksowanych z tytułu inflacji,
- dominujący (około 90%) udział środków pozabudżetowych,
- stały wzrost efektywności wykorzystania środków finansowych w wyniku coraz szerszego wykorzystywania mechanizmów rynkowych,
- konsekwentne podporządkowanie systemu finansowania priorytetom polityki ekologicznej na poziomie państwa, regionu i gminy,
- rosnący wpływ organizacji pozarządowych (samorządowych, pozarządowych organizacji ekologicznych) na mechanizmy i kierunki wykorzystania publicznych środków na ochronę środowiska,
- ścisłe powiązania pomiędzy systemem zarządzania ochroną środowiska (ministerstwo, urząd wojewody, państwowa inspekcja ochrony środowiska i władze samorządowe) a podstawowymi elementami systemu finansowania,
- istotne związki merytoryczne, informacyjne oraz rosnąca koordynacja poszczególnych segmentów systemu finansowania, przejawiająca się m.in. we współdziałaniu w kształtowaniu i doskonaleniu zasad i kryteriów finansowania, wspólnym finansowaniu strategicznych projektów ekologicznych, podejmowaniu wspólnych inwestycji lub związków kapitałowych, np. między funduszami ekologicznymi a bankami.

Wybór i stosowanie określonej formy finansowania ochrony środowiska, zależy w praktyce od trzech najważniejszych czynników:

- rodzaju przedsięwzięcia (działalność inwestycyjna, edukacja itp.),
- statusu wnioskodawcy w przypadku pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych (samorząd, przedsiębiorstwo, organizacje pozarządowe, osoby fizyczne itp.),
- rodzaju instytucji finansującej (bank, budżet, fundacje itp.).

Sytuacja budżetowa wielu jednostek samorządu terytorialnego jest bardzo trudna. Większość z nich nie jest w stanie samodzielnie podołać finansowaniu inwestycji ekologicznych, dlatego też działania ich ograniczają się do utrzymania stanu istniejącego. Z powyższego wynika konieczność poszukiwania zewnętrznych źródeł środków na realizację inwestycji.

Polski system finansowania ochrony środowiska przewiduje wykorzystanie następujących form finansowania: *pożyczki i kredyty, dotacje (tzw. granty) i subwencje własne, środki własne, obligacje, w tym obligacje komunalne oraz leasing finansowy i operacyjny*. Do podstawowych źródeł finansowania zadań zapisanych w programach ochrony środowiska zaliczyć należy: *fundusze celowe (tzw. ekologiczne), środki własne podmiotów gospodarczych, środki budżetów samorządów terytorialnych, środki własne ludności i środki społeczne, środki budżetu państwa, środki sektora bankowego oraz pomoc zagraniczną (środki funduszy i programów pomocowych)*.

Realizacja zadań wymienionych w *Programie* wymaga koncentracji znacznych środków w krótkim czasie. Zakłada się stosowanie takich metod realizacji poszczególnych zadań *Programu*, które charakteryzują się uzyskaniem optymalnych efektów ekologicznych i ekonomicznych. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez sporządzanie analiz finansowo – ekonomicznych oraz ekologicznych każdego z zadań. Taki tryb postępowania pozwoli na wybór optymalnych rozwiązań technicznych, organizacyjnych i finansowych. Zakłada się, że profesjonalne planowanie zadań ochrony środowiska, umożliwi osiągnięcie odpowiednich wskaźników finansowych i ekonomicznych, a co za tym idzie – dofinansowanie z dostępnych instrumentów finansowych Unii Europejskiej.

Priorytetem *Programu* jest pozyskanie jak największego ich udziału w realizacji poszczególnych działań.

#### **Źródła krajowe:**

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie
- Bank Ochrony Środowiska S.A.
- Bank Gospodarstwa Krajowego
- Samorządowy Program Pożyczkowy
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

#### **Źródła zagraniczne:**

- Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego
- Program Małych Dotacji Funduszu Na Rzecz Globalnego Środowiska
- Szwajcarsko-Polski Program Współpracy, czyli tzw. Fundusz Szwajcarski
- Europejski Fundusz Efektywności Energetycznej
- Fundusz Powierniczy JESSICA
- ELENA – Inteligentna Energia – Program dla Europy
- Program dla Europy Środkowej
- Program PolSEFF

## **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**

Ze środków NFOŚ i GW o dofinansowanie mogą ubiegać się podmioty (jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa, instytucje i urzędy, szkoły wyższe i uczelnie, jednostki organizacyjne ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe tj.: fundacje, stowarzyszenia, administracja państwowa oraz osoby fizyczne) oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu finansowania przedsięwzięć.

Fundusz udziela dofinansowania w formie: dotacji, pożyczek, pożyczek płatniczych, kredytów udzielanych ze środków NFOŚ i GW przez banki, dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek, umorzenia. Środki finansowe z NFOŚ i GW rozdysponowywane są w ramach następujących dziedzin:

- ochrona powietrza
- ochrona powierzchni ziemi
- ochrona wód i gospodarka wodna
- edukacja ekologiczna
- ochrona przyrody i krajobrazu oraz leśnictwo
- geologia i górnictwo
- Państwowy Monitoring Środowiska
- programy interdyscyplinarne
- nadzwyczajne zagrożenia środowiska
- ekspertyzy i prace badawcze

## **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie**

WFOŚ i GW wspiera działania prośrodowiskowe w zasięgu regionu. Co roku określana jest lista zadań priorytetowych przewidzianych do dofinansowania, obejmuje ona następujące działania dziedzinowe:

- ochrona wód
- gospodarka wodna
- ochrona powietrza
- likwidacja niskich emisji szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo
- ochrona ziemi
- ochrona przyrody
- edukacja ekologiczna
- przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska
- monitoring środowiska

Pomoc finansową ze środków WFOŚ i GW można uzyskać poprzez: oprocentowane pożyczki, dotacje oraz nagrody na działalność na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Dofinansowanie w formie pożyczki udzielonej ze środków WFOŚ i GW na realizację przedsięwzięcia o charakterze modernizacyjnym, inwestycyjnym oraz polegającym na zakupie

środków trwałych i wyposażenia wynosi do 80% kosztów całkowitych zadania. W przypadku jednostek gminnych i gmin oraz jednostek powiatowych i powiatów oprocentowanie pożyczek nie może być mniejsze niż 2%, a dla pozostałych beneficjentów 3,5%.

WFOŚ i GW udziela także dotacji w wysokości 100% kosztów kwalifikowanych proekologicznych zadań nieinwestycyjnych z zakresu: edukacji ekologicznej, ochrony przyrody, opracowania opinii, ocen oraz badań naukowych, monitoringu środowiska i tworzenia systemów kontrolno – pomiarowych, likwidacji skutków oraz zapobiegania poważnym awariom, zadrzewień i zalesień oraz 50% kosztów całkowitych zadań inwestycyjnych i modernizacyjnych.

### **Bank Ochrony Środowiska S.A.**

BOŚ udziela kredytów m.in. na zakup lub montaż urządzeń służących ochronie środowiska, przedsięwzięcia z zakresu termomodernizacji. Kredyty udzielane są również we współpracy z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Beneficjentami mogą być właściciele lub zarządcy budynków, jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy.

### **Bank Gospodarstwa Krajowego**

BGK udziela kredytów przeznaczonych na częściowe sfinansowanie przygotowanych przez gminy i ich związki projektów inwestycji komunalnych przewidzianych do współfinansowania z funduszy Unii Europejskiej. Przewiduje też premie termomodernizacyjne za przedsięwzięcia, w wyniku których następuje zmniejszenie rocznego zapotrzebowania na energię dostarczaną do budynków.

### **Samorządowy Program Pożyczkowy**

SPP jest adresowany do gmin i powiatów, które chcą realizować inwestycje infrastrukturalne na terenach wiejskich. Pożyczki udzielane są bez prowizji i dodatkowych opłat m.in. na zadania dotyczące zaopatrzenia wsi w wodę oraz budowę i remont dróg gminnych i powiatowych. Konkurs na udzielenie preferencyjnej pożyczki przeprowadzany jest przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej.

### **Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa**

AR i MR udziela dopłat do upraw roślin energetycznych oraz kredytów na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno – spożywczym i usługach dla rolnictwa. Dopłaty są przeznaczone dla producentów rolniczych, którzy prowadzą plantację wierzby lub róży bezkolcowej, wykorzystywanych na cele energetyczne. O kredyt mogą ubiegać się osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, z wyłączeniem

emerytów i rencistów, osoby prawne, jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

### **Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego**

Norweski Mechanizm Finansowy działa w dziedzinie ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez dofinansowanie m.in. redukcji zanieczyszczeń i promowania odnawialnych źródeł energii, promowania zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami, ochrony kulturowego dziedzictwa europejskiego, rozwoju zasobów ludzkich. Wysokość udzielanego dofinansowania to 60% całkowitych kosztów kwalifikowalnych zadania. Wyjątki stanowi przypadek gdy 15% lub więcej całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu będzie współfinansowane z budżetu państwa lub budżetu jednostek samorządu terytorialnego. Wtedy finansowe wsparcie dla reszty kosztów kwalifikowanych projektu może sięgać nawet do 85% kosztów kwalifikowalnych zadania.

### **Szwajcarno – Polski Program Współpracy, tzw. Fundusz Szwajcarski**

Fundusz Szwajcarski jest formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Szwajcarię Polsce i dziewięciu innym państwom członkowskim Unii Europejskiej, które przystąpiły do niej 1.05.2004 r. Na mocy umów międzynarodowych ponad 1 mld franków szwajcarskich przyznanych zostało 10 nowym państwom członkowskim. Dla Polski Fundusz Szwajcarski przewiduje niemal połowę środków. W ramach Funduszu Szwajcarskiego wyróżniamy 4 obszary priorytetowe:

- Priorytet 1. Bezpieczeństwo, stabilność, wsparcie reform
- Priorytet 2. Środowisko i infrastruktura
- Priorytet 3. Sektor prywatny
- Priorytet 4. Rozwój społeczny i zasobów ludzkich.

W ramach Priorytetu 2 „Środowisko i Infrastruktura” realizowane są następujące obszary tematyczne:

- I. Odbudowa, remont, przebudowa i rozbudowa podstawowej infrastruktury oraz poprawa stanu środowiska.
- II. Różnorodność biologiczna i ochrona ekosystemów oraz wsparcie transgranicznych inicjatyw środowiskowych.

Wysokość udzielanego dofinansowania to 60% całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu lub programu. Natomiast do 85% całkowitych kosztów kwalifikowalnych może uzyskać projekt lub program w przypadku, kiedy otrzyma dodatkowe środki finansowe z budżetu jednostek administracji publicznej szczebla centralnego, regionalnego lub lokalnego. Do 90% całkowitych kosztów kwalifikowalnych otrzymają projekty realizowane przez

organizacje pozarządowe, a do 100% całkowitych kosztów w przypadku projektów dotyczących budowy zdolności instytucjonalnych oraz pomocy technicznej.

### **Europejski Fundusz Efektywności Energetycznej**

EFEE (z ang. *European Energy Efficiency Fund*) będzie pomagał krajom członkowskim w wypełnieniu celów pakietu klimatyczno – energetycznego. O jego powstaniu zdecydowały w grudniu 2010 r. Parlament Europejski i Rada UE. EFEE zapewni w szczególności instrumenty finansowe na publiczne projekty z zakresu efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, które będą realizowane na terenie Unii Europejskiej. Będzie to jeden z najważniejszych instrumentów dla rozwoju zrównoważonej energetyki, wspierający inwestycje w dwojaki sposób: albo bezpośrednio je finansując, albo wspierając je poprzez instytucje finansowe. Planuje się także zaangażować kapitał prywatny.

### **ELENA – Inteligentna Energia – Program dla Europy**

Instrument o nazwie ELENA (z ang. *European Local Energy Assistance*) finansuje pomoc techniczną na opracowanie i wdrożenie dużych programów inwestycyjnych. ELENA ma przyspieszyć mobilizację funduszy na duże inwestycje w efektywność energetyczną i odnawialne źródła energii na poziomie lokalnym. Cel ten realizowany jest poprzez udzielanie władzom lokalnym, regionalnym, bądź innym instytucjom publicznym niezbędnego wsparcia finansowego, a opcjonalnie także merytorycznego, w zakresie kompleksowego planowania inwestycji. Pośrednio beneficjentem instrumentu mogą być również przedsiębiorstwa realizujące zadania jednostek publicznych na zasadzie koncesji lub w formule usług energetycznych. Priorytetem tego instrumentu są działania w obszarze szeroko pojętej efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, w tym także sektora transportu. Programy inwestycyjne mogą obejmować modernizację budynków publicznych, prywatnych, oświetlenia ulicznego, sygnalizacji świetlnej, sieci ciepłowniczej, wymianę floty transportowej oraz infrastruktury gminnej.

### **Program dla Europy Środkowej**

Głównym celem Programu dla Europy Środkowej jest wzmocnienie spójności terytorialnej, promowanie wewnętrznej integracji oraz poprawa konkurencyjności obszaru Europy Środkowej. W ramach Programu wyróżnione są 4 obszary priorytetowe:

Priorytet 1. Wspieranie innowacyjności na obszarze Europy Środkowej

Priorytet 2. Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności obszaru Europy Środkowej

Priorytet 3. Odpowiedzialne korzystanie ze środowiska

Priorytet 4. Poprawa konkurencyjności oraz atrakcyjności miast i regionów.

Dofinansowanie kosztów kwalifikowalnych w ramach Programu dla Europy Środkowej to 85% całkowitej kwoty projektu.

## **Program PolSEFF**

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju uruchomił Program PolSEFF (z ang. *Polish Sustainable Energy Financing Facility*), skierowany do małych i średnich przedsiębiorstw zainteresowanych inwestowaniem w nowe technologie obniżające wydatki na energię. Na ten cel przeznaczono 150 milionów euro, które będą dystrybuowane przez uczestniczące w programie lokalne banki i spółki leasingowe. Środki można uzyskać w formie kredytu lub leasingu w wysokości do 1 miliona euro.

Wśród projektów realizowanych w ramach Programu PolSEFF można wyróżnić cztery grupy inwestycji. Są to: przedsięwzięcia inwestycyjne pozwalające na osiągnięcie co najmniej 20% oszczędności oraz zwiększające efektywność wykorzystania energii w budynkach, m.in. inwestycje w odnawialne źródła energii lub urządzenia podnoszące efektywność jej wykorzystania, które umożliwiają zmniejszenie zużycia energii w budynkach komercyjnych i administracyjnych małych i średnich przedsiębiorstw o 30%. Ponadto w ramach projektu mogą być realizowane inwestycje w energię odnawialną, a także w wybrane technologie, np. inwestycje w przedsięwzięcia i urządzenia wybrane z listy technologii o wysokiej efektywności.

Możliwe jest również uzyskanie premii inwestycyjnej w wysokości 10% całkowitej kwoty inwestycji, dzięki prowadzonej przez Unię Europejską polityce zachęcania do redukcji emisji szkodliwych dla środowiska gazów cieplarnianych.

## **Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka**

Rolą POIG jest wsparcie rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw oraz konkurencyjności polskiej gospodarki. W ramach programu dotowane będą projekty innowacyjne w skali kraju lub na poziomie międzynarodowym. Mają być one związane głównie z zastosowaniem nowych rozwiązań technologicznych, produktów, usług czy organizacji. POIG, ma ułatwić dostęp do finansowania innowacyjnych przedsięwzięć podejmowanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa, ponadto ma zachęcić firmy do prowadzenia działalności badawczo – rozwojowej, transferu rozwiązań z sektora nauki do biznesu.

## **Programy Operacyjne na lata 2014 – 2020**

Szczególnie istotnym źródłem finansowania planowanych przez Gminę Dąbrówka działań mogą okazać się Fundusze Europejskie na lata 2014 – 2020. Z budżetu polityki spójności na lata 2014-2020 Polska otrzyma 82,5 mld euro, czyli 349 miliardów złotych. Środki te będzie można zainwestować m.in. w badania naukowe i ich komercjalizację, kluczowe połączenia drogowe (autostrady, drogi ekspresowe), rozwój przedsiębiorczości, transport przyjazny środowisku (kolej, transport publiczny), cyfryzację kraju (szerokopasmowy dostęp do internetu, e – usługi administracji) czy włączenie społeczne i aktywizację zawodową. Komisja Europejska zatwierdziła wszystkie 22 programy (6 krajowych i 16 regionalnych).



Fundusze na mazowiecki regionalny program operacyjny stanowią około 60 proc. alokacji dla tego regionu i wynoszą 2.087,9 mln euro. Pozostałe 40 proc. środków z funduszy strukturalnych z puli dla Mazowsza, tj. 1,7 mld euro dostępne będzie dla beneficjentów z tego regionu w programach krajowych.

Dotacje w latach 2014 – 2020 w ramach RPO dla województwa mazowieckiego dostępnych będą na realizację trzech głównych celów strategicznych:

- **Rozwój konkurencyjnej gospodarki regionu opartej na innowacyjności, przedsiębiorczości, chłonnym rynku pracy i zrównoważonych zasobach.** Wsparcie dla innowacyjnej przedsiębiorczości regionu opartej na wiedzy i efektywnym wykorzystaniu zasobów prowadzące do zwiększenia chłonności regionalnego rynku pracy. Wzrost działalności badawczej i rozwojowej w przedsiębiorczości w celu podniesienia konkurencyjności regionu w skali kraju i Europy.
- **Przeciwdziałanie dysproporcjom regionalnym prowadzące do zwiększenia chłonności regionalnego rynku pracy poprzez wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukację.** Zwiększenie chłonności regionalnego rynku pracy, wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukacja w regionie opierają się na wsparciu grup defaworyzowanych, a także na ukierunkowaniu zatrudnienia na włączenie społeczne. Ponadto, znaczącą rolę odgrywają działania służące dostosowaniu edukacji do potrzeb rynku pracy. Powyższe przedsięwzięcia wpłyną na wzrost wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego Mazowsza, a tym samym zwiększenie spójności i konkurencyjności regionu.
- **Wsparcie działań wzmacniających zrównoważony rozwój środowiska na Mazowszu.** Rozwój gospodarczy nie może dokonywać się kosztem środowiska naturalnego, dlatego istotnym celem rozwoju Mazowsza jest wsparcie wzrostu efektywności energetycznej, większe wykorzystanie źródeł odnawialnych, co przyczyni się do zmniejszania emisji CO<sub>2</sub> i realizacji zobowiązań wynikających z pakietu klimatyczno-energetycznego. W RPO WM 2014-2020 nacisk na emisyjność nie jest tak duży jak na rozwój przedsiębiorczości i spójność, gdyż cel ten Mazowsze w znacznym stopniu osiągnie poprzez zaangażowanie Funduszu Spójności.

#### ***4.2. Opiniowanie Programu ochrony środowiska oraz raporty z jego realizacji***

Przygotowany przez organ wykonawczy, czyli w przypadku gminy – Wójta, projekt *Programu ochrony środowiska* przedstawiany jest następnie do zaopiniowania organowi wykonawczemu jednostki wyższego stopnia, czyli w przypadku gminy zarządowi powiatu (art. 17 ust. 2 pkt 3 ustawy – *Prawo ochrony środowiska*).

Mając na względzie zapisy art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko można wnioskować, że zarząd

powiatu zobowiązany jest wydać opinię w sprawie projektu powyższego dokumentu w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku o wydanie opinii.

Zgodnie z art. 18 ust. 2 *ustawy – Prawo ochrony środowiska* Wójt Gminy ma obowiązek sporządzać co 2 lata raport z realizacji *Programu*, który powinien obejmować:

- ocenę stopnia realizacji określonych w *Programie* celów i kierunków działań,
- sprawozdanie z wykonanych zadań pozainwestycyjnych i inwestycyjnych,
- zgodność wykonanych zadań z harmonogramem prac,
- sprawozdanie z realizacji harmonogramu finansowania przedsięwzięć,
- podsumowanie z wnioskami i ewentualną rekomendacją nowelizacji *Programu*.

Raport może zawierać także informacje dotyczące zaistniałych zmian w aktach prawnych, założeniach podstawowych, programach wyższego rzędu, itp., co będzie powodować konieczność weryfikacji planu i jego aktualizację.

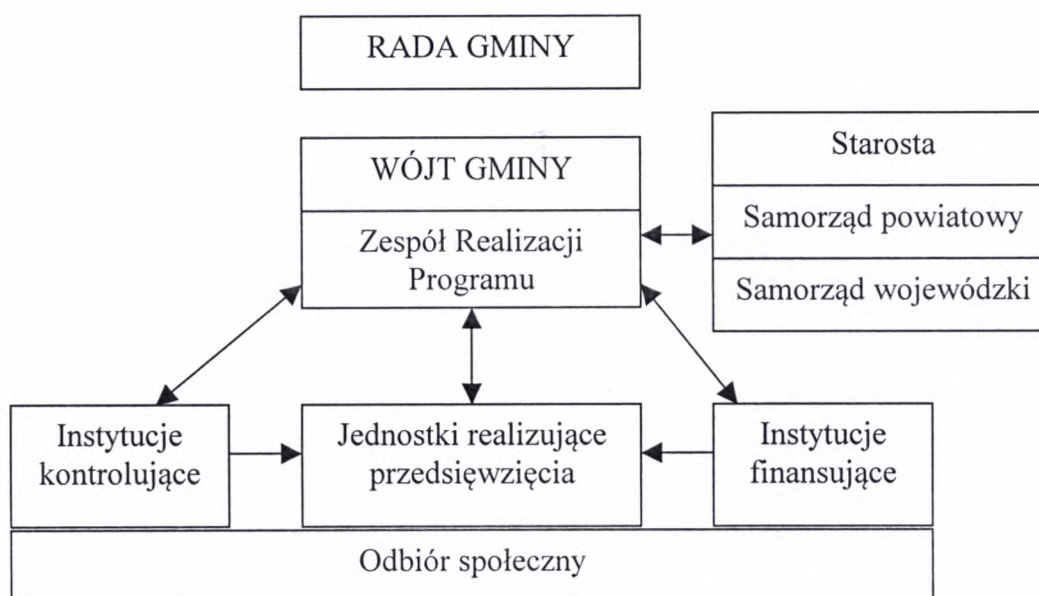
#### **4.3. Zarządzanie Programem ochrony środowiska**

Podstawową zasadą realizacji *Programu ochrony środowiska* powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim. Szansę na skuteczne wdrożenie *Programu* daje dobra organizacja zarządzania nim.

Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji *Programu* można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu *Programem*.
- Podmioty realizujące zadania *Programu*, w tym instytucje finansujące.
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty *Programu*.
- Społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań *Programu*.

Schemat nr 1. Zarządzania Programem ochrony środowiska



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Dąbrówka

Główna odpowiedzialność za realizację *Programu* spoczywa na **Wójtce Gminy**, który współdziała z organami administracji rządowej oraz samorządowej szczebla powiatowego i wojewódzkiego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji.

Ponadto Wójt współdziała z instytucjami administracji specjalnej w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (Inspekcja Sanitarna, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska), prowadzą monitoring wód (Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej).

Optymalizacja zarządzania procesem wdrażania *Programu* związana jest z utworzeniem komórki wykonawczej *Programu* – **Zespołu Realizacji Programu**, w którym wiodącą rolę będą pełnili wyznaczeni pracownicy Wydziału Ochrony Środowiska. Zadaniem tego Zespołu powinny być przede wszystkim:

- koordynacja działań i współdziałania uczestników *Programu*,
- monitoring realizacji zadań *Programu*,
- sprawozdawczość przed Radą *Programu*,
- udrażnianie kanałów przepływu informacji niezbędnych w koordynacji *Programu*.

W ramach Zespołu Realizacji Programu należy wyznaczyć osobę, która będzie pełniła rolę Kierownika Wdrażania Programu. Kierownik (pracownik Wydziału Ochrony Środowiska) będąc odpowiedzialnym za pracę Zespołu, będzie ściśle współpracował z Wójtem.

Wypracowane procedury i strategie powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się rutyną i podstawą zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych i środowisk odpowiedzialnych za ostateczny wizerunek obszaru. Następuje uporządkowanie i uczytelnienie samego procesu planowania i zarządzania na tyle, że pewne

działania stając się rutyną, powodują samoistne powtarzanie się dobrych rozwiązań wytwarzając mechanizmy samoregulacji.

Jak wspomniano wcześniej, odbiorcą *Programu* są mieszkańcy, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocenę taką można uzyskać poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej, co opisano w dalszej części dokumentu.

Wdrażanie *Programu ochrony środowiska* to zespół czynności, których celem jest:

- osiągnięcie postawionych celów, w tym szczególnie przez realizację zawartych w nim przedsięwzięć inwestycyjnych,
- koordynacja w czasie i przestrzeni realizacji poszczególnych przedsięwzięć,
- monitorowanie realizacji poszczególnych przedsięwzięć i weryfikacji stopnia osiągnięcia celów zapisanych w *Programie*,
- monitorowanie aktualności treści *Programu* i jego bieżące korygowanie.

Skuteczność wdrażania *Programu* będzie uzależniona od czynników wewnętrznych i zewnętrznych, do których w szczególności należą:

- dostępność środków finansowych,
- powiązanie polityki ekologicznej prowadzonej przez samorząd gminny z politykami wdrażanymi na poziomie regionalnym, krajowym i unijnym,
- koordynacja działań wszystkich partnerów procesu wdrażania *Programu*,
- sprawność działania samorządu gminnego oraz konsekwencja władz gminnych kolejnych kadencji w realizacji przyjętych kierunków polityki ekologicznej gminy,
- sprawność współdziałania samorządu gminnego z przedstawicielami szczebla powiatowego i wojewódzkiego oraz z wojewódzką i centralną administracją rządową, a także organizacjami pozarządowymi,
- stabilność sytuacji społeczno – gospodarczej w województwie, kraju oraz Unii Europejskiej,
- społeczne zrozumienie i akceptacja celów określonych w *Programie*,
- aktywność mieszkańców i przedsiębiorców działających na terenie gminy,
- współdziałanie różnych grup (przedsiębiorców, środowiska administracyjnego, ekologów, aktywistów ochrony dóbr kultury, urbanistów i innych) wdrażających ideę zrównoważonego rozwoju na poziomie gminy.

#### **4.4. Monitoring i dokumentowanie realizacji Programu ochrony środowiska**

Przebieg realizacji *Programu* musi być systematycznie kontrolowany (monitorowany). Wójt odpowiada za wdrożenie systemu przedstawionego w *Programie* i jest zobowiązany do opracowania oraz wdrożenia systemu monitoringu. Monitoring ten ma istotne znaczenie informacyjne. Monitorowanie realizacji programu umożliwi ocenę prawidłowości i efektywności

działań oraz szybkie i elastyczne reagowanie na zmiany. Dotyczy to zarówno działań bieżących, jak i okresowo dokonywanych ocen i aktualizacji celów i priorytetów.

Kontrola przebiegu realizacji *Programu* oraz oceny realizacji *Programu* w aspekcie realizacji założonych celów opierać się będzie o:

- 1) monitoring wdrażania *Programu*, który polegał będzie na:
  - określeniu stopnia realizacji przyjętych celów oraz ocenie realizacji projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska,
  - określeniu stopnia rozbieżności (%) pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
  - analizie przyczyn tych rozbieżności.
- 2) monitoring skutków realizacji *Programu*, w tym monitoring świadomości społecznej, który prowadzony będzie poprzez ocenę:
  - poprawy standardów jakości środowiska,
  - poprawy poziomu i jakości życia mieszkańców.

Analiza przyczyn rozbieżności powinna obejmować ocenę w zakresie:

- możliwości finansowych realizacji działań i poszczególnych zadań,
- możliwości technicznych wykonania zadań (tj. zasoby ludzkie, wyposażenie techniczne),
- stopnia zaangażowania instytucji odpowiedzialnych za realizację działań,
- reakcji społeczeństwa na propozycje działań zawartych w *Programie*,
- aktualnych możliwości prawnych,
- aktualnych priorytetów, określonych w dokumentach rządowych i wojewódzkich.

Wskaźniki monitorowania projektowanych działań powinny być realne, trafnie dobrane, mierzalne – umożliwiające porównania, wiarygodne i dostępne. Stworzenie w miarę pełnego indeksu wskaźników monitorowania projektów może stanowić podstawę do określenia monitorowania całego *Programu*. Powinny być monitorowane bezpośrednie działania, a pośrednio również priorytety. Efekty wdrażania projektowanych przedsięwzięć powinny mieć wpływ na korekty układu priorytetów, opartych na diagnozie stanu.

W celu monitorowania postępów *Programu* w analizowanym przypadku wykorzystywane będą w głównej mierze dane o charakterze statystycznym, zbierane i analizowane na poziomie gminy. Ponadto źródło informacji o wskaźnikach monitoringu stanowić będą dane o charakterze statystycznych powstające m.in. na poziomie samorządu powiatowego czy nadleśnictwa oraz dane o charakterze badawczym powstające w efekcie działań prowadzonych m.in. przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska czy Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska.

Przy określaniu wskaźników monitoringu dla *Programu ochrony środowiska dla Gminy Dąbrówka na lata 2016 – 2019 z perspektywą na lata 2020 – 2023* uwzględniono:

- wskaźniki monitoringu przyjęte w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.*, w którym określony został zestaw mierników z zaleceniem ich stosowania do monitorowania zmian stanu środowiska w skali województwa,
- wskaźniki monitoringu przyjęte w *Programie ochrony środowiska dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019 r.* modyfikując je do celów i zadań określonych w gminnym programie ochrony środowiska.

W razie potrzeby ilość oraz rodzaj wskaźników można modyfikować – w zależności od dostępności danych. Na potrzeby monitorowania *Programu ochrony środowiska dla Gminy Dąbrówka* przyjęto mierniki przedstawione w poniższej tabeli nr 30.

*Tabela nr 30. Wskaźniki monitoringu dla Programu ochrony środowiska dla Gminy Dąbrówka na lata 2014 – 2017 z perspektywą do 2021 roku*

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość wskaźnika [2013 r.]	Źródło informacji o wskaźniku
1.	długość sieci wodociągowej	km	53,85	gmina
2.	długość sieci kanalizacji sanitarnej	km	54,00	gmina
3.	długość sieci kanalizacji deszczowej	km	1,00	gmina
4.	zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	m <sup>3</sup> / rok	85.000,0	gmina
5.	ilość ścieków odprowadzanych do kanalizacji sanitarnej	m <sup>3</sup> / rok	90.000,0	gmina
6.	liczba przyzagrodowych oczyszczalni ścieków	szt.	10	gmina
7.	powierzchnia terenów zdegradowanych	ha	0	WIOŚ, powiat, gmina
8.	masa zebranych, niesegregowanych odpadów komunalnych	Mg/ rok	626,92	gmina
9.	masa zebranych, niesegregowanych odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca	kg/ osoba	80,7	gmina
10.	masa odpadów, selektywnie zebranych, z uwzględnieniem rodzaju odpadu	szkło	2,19	gmina
		tworzywa sztuczne	18,69	
		papier i tektura	0,0	
		metale	30,48	
11.	poziom ograniczania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania	%	7,55	gmina
12.	osiągnięty poziom odzysku dla odpadów zbieranych selektywnie tj. papier, tworzywa sztuczne, szkło, metale	%	30,72	gmina
13.	masa usuniętych wyrobów zawierających azbest	Mg	brak danych	gmina
14.	masa wymaganych do usunięcia wyrobów zawierających azbest	Mg	brak danych	gmina

15.	ogólna powierzchnia terenów leśnych	ha	2233,0	nadleśnictwo, powiat, gmina
		% powierzchni gminy	20,5	
16.	powierzchnia terenów leśnych na 1 mieszkańca	ha/ osobę	0,29	nadleśnictwo, powiat, gmina
17.	liczba pomników przyrody	szt.	0	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, gmina
18.	liczba użytków ekologicznych	szt.	0	
19.	powierzchnia użytków ekologicznych	ha	0	
20.	powierzchnia innych form ochrony przyrody	ha	3839,01	
21.	% powierzchni objęty prawną ochroną przyrody	%	35,2	
22.	liczba zdarzeń mających znamiona poważnej awarii	szt.	0	WIOS, gmina
23.	liczba projektów zrealizowanych na rzecz edukacji ekologicznej	szt.	2	gmina

Źródło: *opracowanie własne*

Informacje o postępach w realizacji *Programu ochrony środowiska dla Gminy Dąbrówka*, uzyskiwane w trakcie monitoringu, pozwolą na uzyskanie:

- pozytywnego nastawienia do podejmowanych i realizowanych zadań przez lokalną społeczność,
- aktywizację mieszkańców przy dalszym wdrażaniu *Programu*,
- bieżącą ocenę przeszkód i słabych stron przy realizacji przyjętych zadań,
- możliwość bieżącej korekty przyjętych priorytetów w wyniku zmian zachodzących wewnątrz i na zewnątrz gminy.

## 5. Streszczenie

Zgodnie z zapisami *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska* (tj. Dz. U. z 2013 r., Nr 0, poz. 1232 z późn. zm.) podstawowym dokumentem dotyczącym ochrony środowiska na szczeblu krajowym jest Polityka Ekologiczna Państwa uchwalana przez Sejm na wniosek Rady Ministrów. W celu jej realizacji sporządzane są następnie programy ochrony środowiska na szczeblu województwa, powiatu i gminy. W myśl art. 17 ust. 1 cytowanej ustawy organ wykonawczy gminy zobowiązany jest do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska.

W wyniku realizacji ustawowych wymogów pierwszy *Program ochrony środowiska dla Gminy Dąbrówka na lata 2005 – 2011* został zatwierdzony przez Radę Gminy uchwałą z dnia 16 grudnia 2005 r. nr XXXIV/211/2005. Zgodnie z wymogami ustawy projekt powyższego *Programu* został pozytywnie zaopiniowany przez wszystkie organy opiniodawcze.

W niniejszym *Programie* uwzględniono również *Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska*, opracowane przez Ministerstwo Środowiska we wrześniu 2015 r.

Niniejszy *Program ochrony środowiska dla Gminy Dąbrówka na lata 2016 – 2019 z perspektywą na lata 2020 – 2023* stanowi drugą edycję dokumentu i aktualizację *Programu* przyjętego w 2005 r. Zagadnienia omówione w poniższym *Programie* są zgodne z celami i zadaniami zawartymi w *Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 r.*, który określa strategię ochrony, racjonalnego wykorzystania zasobów i poprawy standardów jakości środowiska na terenie powiatu, ponadto formułuje cele i priorytety ekologiczne z wyszczególnieniem środków finansowych i zakresem działań proekologicznych.

Biorąc pod uwagę zapisy dokumentów wyższego szczebla oraz dokumentów lokalnych, celem głównym polityki ekologicznej Gminy Dąbrówka jest: **osiągnięcie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego umożliwiającej zrównoważony, społeczno – gospodarczy, rozwój gminy**. Uwzględniając aktualne uwarunkowania środowiskowe oraz społeczno – gospodarcze gminy określono następujące cele strategiczne (długookresowe) *Programu* (w ramach których określono cele operacyjne, czyli krótkoterminowe):

- 1) Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi oraz ich ochrona przed zanieczyszczeniem
- 2) Ochrona powietrza atmosferycznego przed zanieczyszczeniem
- 3) Ochrona środowiska przed nadmierną emisją hałasu i polami elektromagnetycznymi
- 4) Ochrona i właściwe wykorzystywanie gleb użytkowanych rolniczo oraz racjonalna gospodarka zasobami kopalin
- 5) Prawidłowe gospodarowanie odpadami
- 6) Ochrona zasobów przyrodniczych i krajobrazowych gminy
- 7) Ochrona społeczeństwa przed skutkami awarii przemysłowych i zagrożeń naturalnych
- 8) Powszechna edukacja ekologiczna
- 9) Działania systemowe służące ochronie środowiska

Przygotowany przez organ wykonawczy, czyli w przypadku gminy – Wójta, projekt *Programu ochrony środowiska* przedstawiany jest następnie do zaopiniowania organowi wykonawczemu jednostki wyższego stopnia, czyli w przypadku gminy zarządowi powiatu (art. 17 ust. 2 pkt 3 *ustawy – Prawo ochrony środowiska*).

Mając na względzie zapisy art. 54 ust. 1 *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* można wnioskować, że zarząd powiatu zobowiązany jest wydać opinię w sprawie projektu powyższego dokumentu w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku o wydanie opinii.

Zgodnie z art. 18 ust. 2 *ustawy – Prawo ochrony środowiska* Wójt Gminy ma obowiązek sporządzać co 2 lata raport z realizacji *Programu*, który powinien obejmować:

- ocenę stopnia realizacji określonych w *Programie* celów i kierunków działań,
- sprawozdanie z wykonanych zadań pozainwestycyjnych i inwestycyjnych,



- zgodność wykonanych zadań z harmonogramem prac,
- sprawozdanie z realizacji harmonogramu finansowania przedsięwzięć,
- podsumowanie z wnioskami i ewentualną rekomendacją nowelizacji *Programu*.

Raport może zawierać także informacje dotyczące zaistniałych zmian w aktach prawnych, założeniach podstawowych, programach wyższego rzędu, itp., co będzie powodować konieczność weryfikacji planu i jego aktualizację.

Podstawową zasadą realizacji *Programu ochrony środowiska* powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim. Szansę na skuteczne wdrożenie *Programu* daje dobra organizacja zarządzania nim.

Główna odpowiedzialność za realizację *Programu* spoczywa na **Wójtce Gminy**, który współdziała z organami administracji rządowej oraz samorządowej szczebla powiatowego i wojewódzkiego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji.

Ponadto Wójt współdziała z instytucjami administracji specjalnej w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (Inspekcja Sanitarna, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska), prowadzą monitoring wód (Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej).

W celu monitorowania postępów *Programu* w analizowanym przypadku wykorzystywane będą w głównej mierze dane o charakterze statystycznym, zbierane i analizowane na poziomie gminy. Ponadto źródło informacji o wskaźnikach monitoringu stanowić będą dane o charakterze statystycznych powstające m.in. na poziomie samorządu powiatowego czy nadleśnictwa oraz dane o charakterze badawczym powstające w efekcie działań prowadzonych m.in. przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska czy Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska.

Informacje o postępach w realizacji *Programu ochrony środowiska dla Gminy Dąbrówka*, uzyskiwane w trakcie monitoringu, pozwolą na uzyskanie:

- pozytywnego nastawienia do podejmowanych i realizowanych zadań przez lokalną społeczność,
- aktywizację mieszkańców przy dalszym wdrażaniu *Programu*,
- bieżącą ocenę przeszkód i słabych stron przy realizacji przyjętych zadań,
- możliwość bieżącej korekty przyjętych priorytetów w wyniku zmian zachodzących wewnątrz i na zewnątrz gminy.

## 6. Wykaz skrótów

<b>Skrót</b>	<b>Pełna nazwa</b>
<b>AR i MR</b>	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
<b>EMAS</b>	Eco Management and Audit Scheme/ System ek zarządzania i audytu
<b>KPZK</b>	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju
<b>MBPR</b>	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego
<b>MODR</b>	Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
<b>POI i Ś</b>	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
<b>PSZOK</b>	Punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych
<b>RDOŚ</b>	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
<b>RLM</b>	Równoważna liczba mieszkańców
<b>RZGW</b>	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
<b>UE</b>	Unia Europejska
<b>WIOŚ</b>	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie
<b>WZM i UW</b>	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

Źródło: opracowanie własne

## 7. Spis tabel i rysunków

RYSUNEK NR 1. GMINA DĄBRÓWKA NA TLE INNYCH GMINY POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO.....	20
RYSUNEK NR 2. UŻYTKOWANIE TERENU W GMINIE DĄBRÓWKA.....	21
RYSUNEK NR 3. OBSZARY ZALEWOWE NA TERENIE GMINIE DĄBRÓWKA.....	46
MAPA NR 1. LOKALIZACJA OBSZARÓW NATURA 2000 NA TERENIE WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO .....	50
MAPA NR 2. LOKALIZACJA OBSZARÓW NATURA 2000 NA TERENIE GMINY DĄBRÓWKA .....	51
TABELA NR 1. UŻYTKOWANIE TERENU W GMINIE DĄBRÓWKA .....	21
TABELA NR 2. STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH WG SEKCJI W GMINIE DĄBRÓWKA .....	22
TABELA NR 3. CHARAKTERYSTYKA SUW W GMINIE DĄBRÓWKA .....	23
TABELA NR 4. PODMIOTY FIZYCZNE I PRAWNE NA TERENIE GMINY DĄBRÓWKA KORZYSTAJĄCE Z WÓD POPRZEZ POBÓR WÓD PODZIEMNYCH .....	24
TABELA NR 5. PODMIOTY FIZYCZNE I PRAWNE NA TERENIE GMINY DĄBRÓWKA KORZYSTAJĄCE Z WÓD POPRZEZ WPROWADZANIE ŚCIEKÓW DO ŚRODOWISKA .....	25
TABELA NR 6. INFORMACJA O MASIE POSZCZEGÓLNYCH RODZAJÓW ODPADÓW KOMUNALNYCH ODEBRANYCH Z TERENU GMINY DĄBRÓWKA W LATACH 2013 – 2014.....	26
TABELA NR 7. SPOSÓB ZAGOSPODAROWANIA ODPADÓW KOMUNALNYCH ULEGAJĄCYCH BIODEGRADACJI ODEBRANYCH Z TERENU GMINY DĄBRÓWKA W LATACH 2013 – 2014 .....	28
TABELA NR 8. POZIOM RECYKLINGU I PRZYGOTOWANIA DO PONOWNEGO UŻYCIA ODPADÓW KOMUNALNYCH ZEBRANYCH Z TERENU GMINY DĄBRÓWKA W LATACH 2013 – 2014 .....	29
TABELA NR 9. JAKOŚĆ WÓD RZEKI BUG NA TERENIE GMINY DĄBRÓWKA W LATACH 2008 – 2009 .....	31
TABELA NR 10. KLASYFIKACJA STANU JAKOŚCI WÓD RZEKI BUG W LATACH 2010 – 2011 ...	32
TABELA NR 11. KLASYFIKACJA STANU JAKOŚCI WÓD RZEKI BUG W LATACH 2012 – 2013 ...	32
TABELA NR 12. KLASYFIKACJA STANU JAKOŚCI WÓD RZEKI BUG W 2014 R.....	33
TABELA NR 13. ZESTAWIENIE OCEN JEDNOLITYCH CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH RZEKI BUG W LATACH 2010 – 2014 .....	34
TABELA NR 14. PODMIOTY STANOWIĄCE NAJWIĘKSZE EMITORY PYŁÓW I GAZÓW DO POWIETRZA NA TERENIE GMINY DĄBRÓWKA.....	36
TABELA NR 15. EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ DO POWIETRZA NA TERENIE POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO W 2006 R. Z UWZGLĘDNIENIEM ŹRÓDŁA EMISJI .....	37
TABELA NR 16. KLASYFIKACJA TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO (WCHODZĄCEGO W SKŁAD STREFY MAZOWIECKIEJ) Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW OKREŚLONYCH W CELU OCHRONY ZDROWIA .....	37
TABELA NR 17. KLASYFIKACJA TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW OKREŚLONYCH W CELU OCHRONY ROŚLIN.....	38

TABELA NR 18. WYNIKI POMIARÓW ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA NA TERENIE POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO WYKORZYSTANE NA POTRZEBY ROCZNEJ OCENY JAKOŚCI POWIETRZA W 2009 R. ....	38
TABELA NR 19. WIELKOŚĆ EMISJI PUNKTOWEJ PYŁU ZAWIESZONEGO PM10 Z GŁÓWNYCH EMITORÓW ZNAJDUJĄCYCH SIĘ NA TERENIE GMINY DĄBRÓWKA .....	40
TABELA NR 20. WYNIKI POMIARÓW POZIOMÓW HAŁASU NA TERENIE POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO ZREALIZOWANYCH W 2010 R. ....	41
TABELA NR 21. PRZEKROCZENIA WARTOŚCI DOPUSZCZALNYCH POZIOMÓW HAŁASU NA TERENIE POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO .....	41
TABELA NR 22. WYNIKI POMIARÓW PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH NA TERENIE POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO.....	42
TABELA NR 23. ZŁOŻA KOPALIN ZLOKALIZOWANE NA TERENIE GMINY DĄBRÓWKA .....	43
TABELA NR 24. WYKAZ INSTALACJI SŁUŻĄCYCH WYTWARZANIU WYROBÓW CERAMICZNYCH NA TERENIE GMINY DĄBRÓWKA .....	44
TABELA NR 25. ANALIZY SWOT – MOCNE I SŁABE STRONY.....	54
TABELA NR 26. ANALIZY SWOT – SZANSE I ZAGROŻENIA .....	54
TABELA NR 27. PRZYCZYNY I SPOSOBY ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH NA TERENIE GMINY DĄBRÓWKA .....	55
TABELA NR 28. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ NA LATA 2016 – 2019, Z PERSPEKTYWĄ DO 2023 ROKU .....	57
TABELA NR 29. ZADANIA INWESTYCYJNE GMINY DĄBRÓWKA PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI NA LATA 2016 – 2019 .....	63
TABELA NR 30. WSKAŹNIKI MONITORINGU DLA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DĄBRÓWKA NA LATA 2014 – 2017 Z PERSPEKTYWĄ DO 2021 ROKU .....	76
SCHEMAT NR 1. ZARZĄDZANIA PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.....	73

## 8. Spis załączników

- 1) Plan gminy Dąbrówka (źródło: [www.dabrowka.net.pl](http://www.dabrowka.net.pl))
- 2) Powiązania funkcjonalno – przestrzenne i komunikacyjne gminy Dąbrówka (źródło: *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dąbrówka*, czerwiec 2003 r.)
- 3) Uwarunkowania przyrodnicze gminy Dąbrówka (źródło: *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dąbrówka*, czerwiec 2003 r., uaktualnione)
- 4) Waloryzacja przestrzeni ekologicznej gminy Dąbrówka (źródło: *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dąbrówka*, czerwiec 2003 r.)
- 5) Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Dąbrówka gminy Dąbrówka (źródło: *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dąbrówka*, czerwiec 2003 r., uaktualnione)
- 6) Rozmieszczenie złóż kopalni na terenie gminy Dąbrówka (źródło: [dabrowka.e-mapa.net](http://dabrowka.e-mapa.net))
- 7) Mapa hydrograficzna terenu gminy Dąbrówka (źródło: [dabrowka.e-mapa.net](http://dabrowka.e-mapa.net))
- 8) Mapy obszarów NATURA 2000 zlokalizowanych na terenie gminy Dąbrówka (źródło: [warszawa.rdos.gov.pl](http://warszawa.rdos.gov.pl))

# Plan gminy Dąbrówka



**LEGENDA**

	granice gminy / granice powiatu
	droga ekspresowa
	droga główna
	droga
	linia kolejowa / linia
	podłoga / rzeka
	parki estetyczne / drzewa pomnikowe
	szkoła / przedszkole / plac zabaw
	szpital / przychodnia / punkt zdrowia
	apteka / punkt apteczny / punkt farmaceutyczny
	biurowiec / poczta / biurowisko
	stacja benzynowa / stacja / stacja paliwowa
	stacja kolejowa / przystanek / stacja autobusowa
	park / plac zabaw / miasteczko
	kościół / cmentarz / parafia
	wieża ciśnień 2000
	inny obiekt







Plan gminy  
**Dąbrowka**

Urząd Gminy w Dąbrowce  
ul. Kościuszki 14  
05-252 Dąbrowka

tel. (29) 757 80 82  
fax (29) 757 82 20

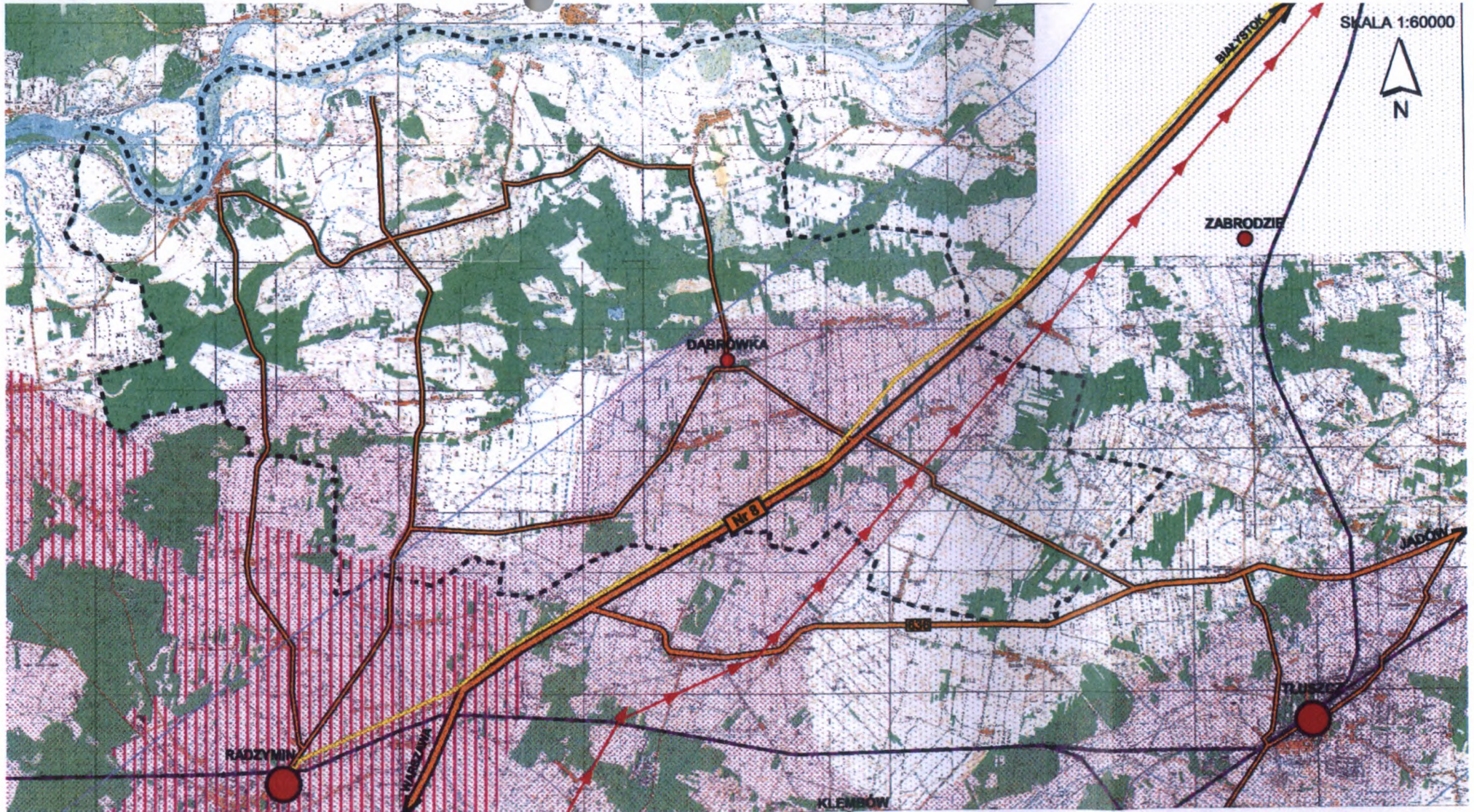
e-mail: [urzad@dabrowka.net.pl](mailto:urzad@dabrowka.net.pl)  
[www.dabrowka.net.pl](http://www.dabrowka.net.pl)

## Legenda do Planu Gminy Dąbrówka

- |   |  |
|---|--|
|     | granice gminy/ granice sołectw           |
|    | droga krajowa                            |
|    | drogi główne                             |
|    | drogi                                    |
|     | zabudowa/ lasy                           |
|     | jeziora/ rzeki                           |
|     | park zabytkowy/ drzewa pomnikowe         |
|          | nocleg/ agroturystyka/ pole namiotowe    |
|       | szpital/ policja/ straż pożarna          |
|    | stacja benzynowa/ poczta/ restauracja    |
|    | szkola/ przedszkole/ hala sportowa       |
|    | świątynia/ plac zabaw/ wodowanie kajaków |
|    | pałac/ zabytek/ muzeum                   |
|    | kościół/ cmentarz/ pomnik                |
|    | obszar NATURA 2000                       |
|    | przystanki autobusowe                    |



Powiązania funkcjonalno – przestrzenne  
i komunikacyjne gminy Dąbrówka



### POWIĄZANIA FUNKCJONALNO- PRZESTRZENNE I KOMUNIKACYJNE

RYSUNEK NR 1

- |  |   |  |
|--|---|--|
| ■ ■ ■ - granica gminy Dąbrowka                 | — (orange) - droga krajowa nr 8                         | — (red with arrow) - linia energetyczna wysokiego napięcia 110kV |
| ● - miasta                                     | — (light orange) - droga wojewódzka 636                 | — (yellow) - gazociąg wysokiego ciśnienia (regionalny)           |
| ● (small) - wsie gminne                        | — (brown) - drogi powiatowe                             |  |
| - zasięg aglomeracji warszawskiej              | — (black) - linie kolejowe                              |  |
| ▨ - strefa bezpośredniego zaplecza aglomeracji | ▨ (dotted) - międzynarodowy korytarz transportowy (TEN) |  |

# Uwarunkowania przyrodnicze gminy Dąbrówka



SKALA 1:50000



## UWARUKOWANIA PRZYRODNICZE GMINY

-  - granica gminy Dąbrowka
-  dolina Bugu w granicach tarasu zalewowego
-  obszar "Zielonych Płuc Polski"
-  korytarz ekologiczny rangi krajowej
-  lokalny korytarz ekologiczny
-  kompleksy wydmore
-  lasy
-  parki zabytkowe
-  udokumentowane złoża surowców naturalnych
-  tereny narażone na zalewy powodziowe
-  droga o uciążliwościach ponadlokalnych

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 311

LECTURE 1

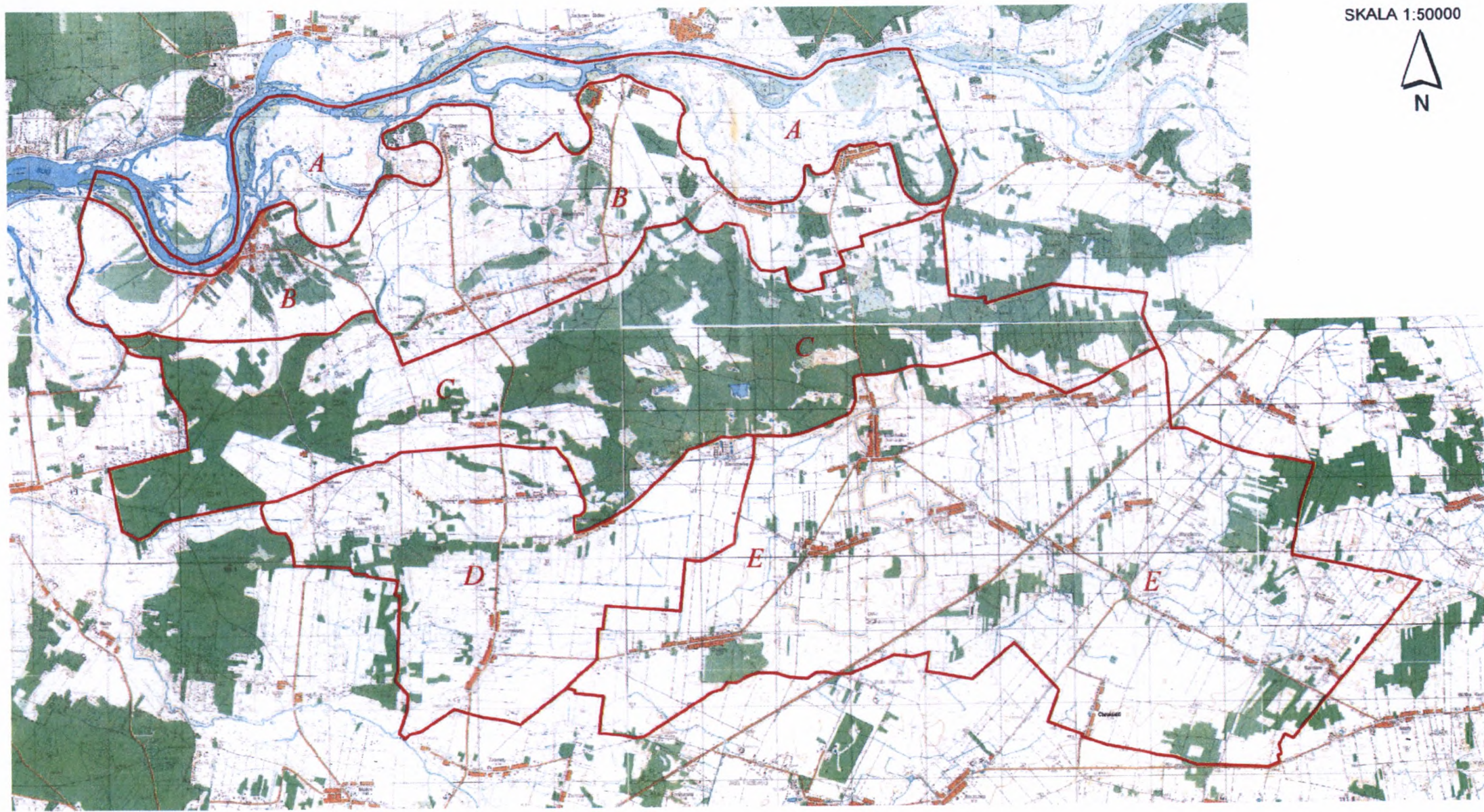
1.1

1.2

1.3



Waloryzacja przestrzeni ekologicznej gminy  
Dąbrówka



SKALA 1:50000





## WALORYZACJA PRZESTRZENI EKOLOGICZNEJ

oznaczenie	rejon	charakterystyka
<i>A</i>	Dolina Bugu	Tereny położone na tarasie zalewowym Bugu, zagrożone zalewami powodziowymi, o wybitnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych.
<i>B</i>	Północny	Północna część tarasu nadzalewowego Bugu, o stosunkowo małej łęsisłości i względnie korzystnych warunkach budowlanych. Fragmenty znajdują się w strefie zagrożenia zalewami powodziowymi.
<i>C</i>	Środkowy	ównoleżnikowe pasmo lasów porastających wydmy oraz terenów łąkowych z wysokim poziomem wód gruntowych. Stanowi lokalny korytarz ekologiczny
<i>D</i>	Południowo- zachodni	Mozaika łąk i małych lasów na tarasie ilowym. Udokumentowane złoża ilów
<i>E</i>	Południowo - wschodni	Stosunkowo korzystne warunki naturalne dla rolnictwa, dobre warunki budowlane, umiarkowane walory i zasoby środowiska przyrodniczego. Teren położony w otoczeniu osrodka gminnego i wzdłuż drogi Radzymin - Wyszaków

Kierunki zagospodarowania przestrzennego  
gminy Dąbrówka gminy Dąbrówka

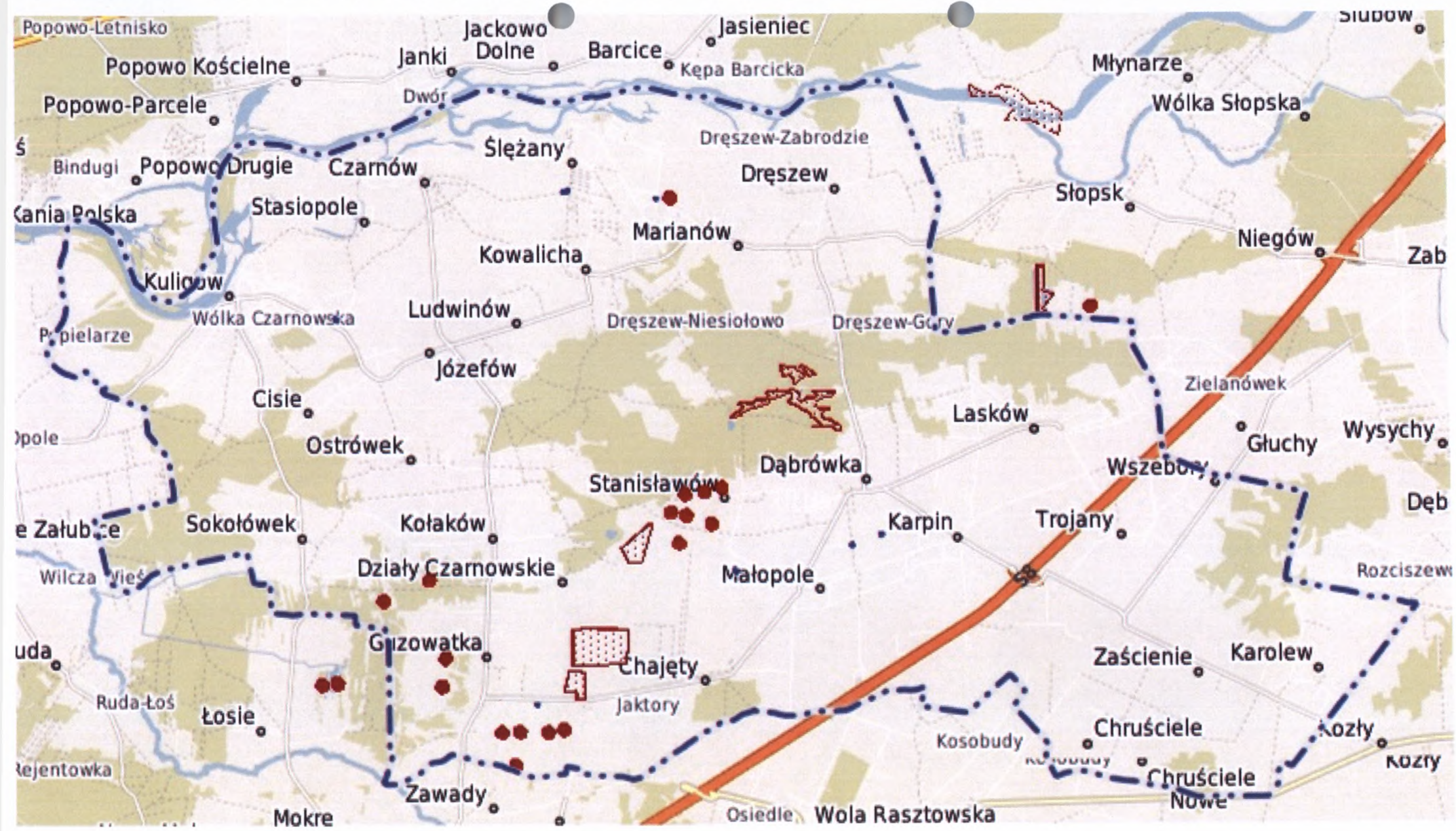


# KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

## LEGENDA

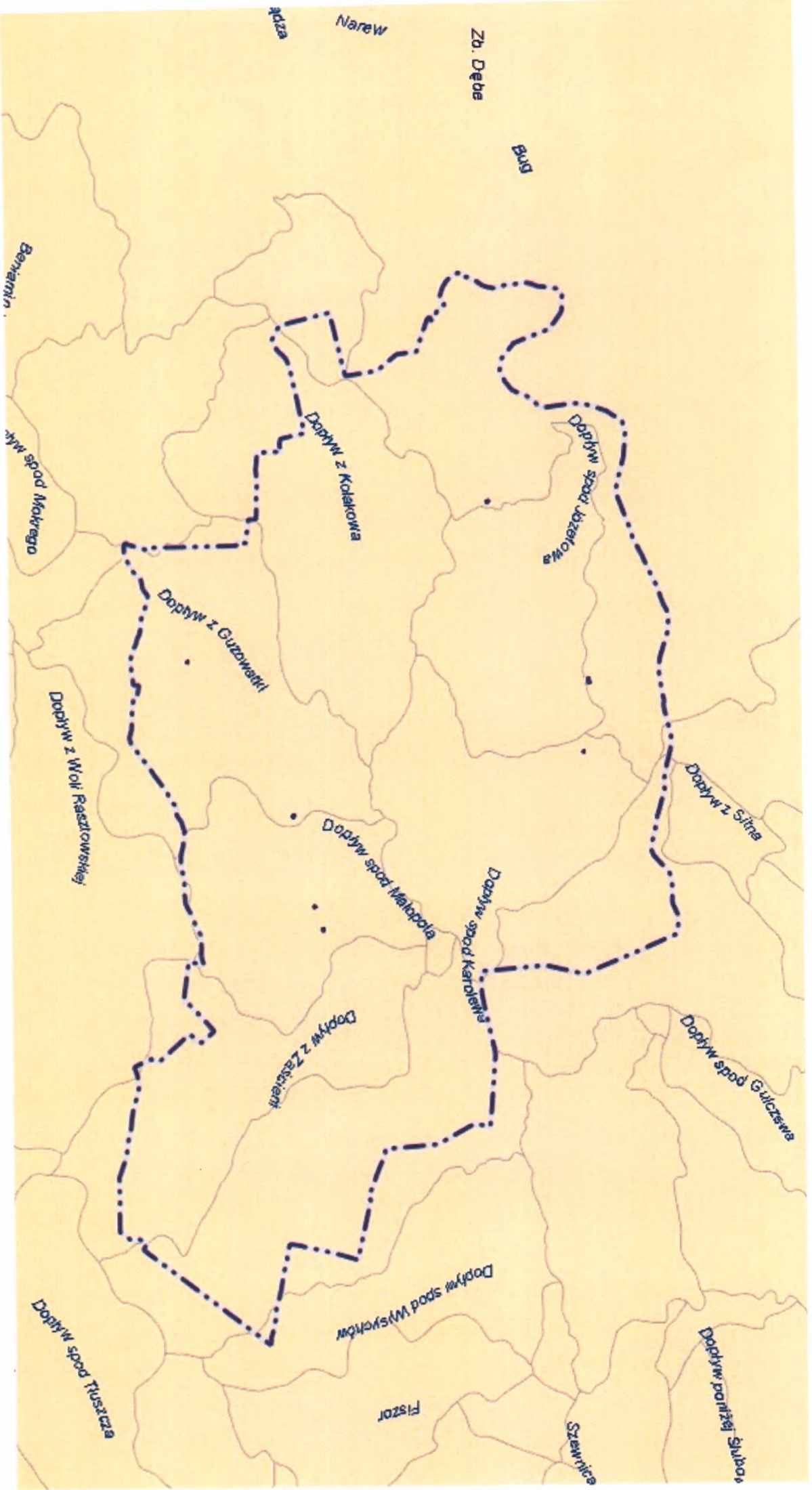
-  granica gminy Dąbrówka
- Specjalizacja funkcjonalna poszczególnych rejonów gminy**
-  **Obszar A - nadrzędna rola ochrony walorów przyrodniczych oraz funkcja rekreacyjna**
-  strefa doliny Bugu - szczególna ochrona środowiska
-  strefa nadzalewowa - funkcja rekreacyjno -mieszkanłowa
-  strefa leśna - ochrona środowiska oraz funkcja rekreacyjna
-  **Obszar B - nadrzędna rola funkcji o charakterze ekonomicznym**
-  strefa mieszkaniowa i usługowo - gospodarcza
-  podstrefa gospodarczo - mieszkaniowo - przyrodnicza
-  strefa szczególnej aktywności gospodarczej wzdłuż drogi krajowej
-  tereny przeznaczone pod zabudowę (mieszkaniową, usługową i gospodarczą oraz lotniskową) w I fazie rozwoju gminy
-  - zgodnie z opracowanymi planami miejscowymi rejonu wskazane do wykształcenia w II fazie rozwoju gminy
-  większych zespołów zurbanizowanych (osiedli)
-  rejonu możliwej lokalizacji większych obiektów z dziedziny sportu i rekreacji
-  rejonu wskazane do utrzymania funkcji kwalifikowanego rolnictwa
- Ośrodki usługowo - gospodarcze**
-  główny ośrodek usług, funkcji gospodarczych i mieszkalnictwa
-  ośrodki wspomagające usługowo - mieszkaniowe
-  lokalne ośrodki mieszkaniowo - lotniskowe i usług związanych z funkcją rekreacyjną
- Komunikacja**
-  droga krajowa - przewidywana trasa ekspresowa
-  skrzyżowanie - węzeł bezkolizyjny z drogą powiatową
-  bezkolizyjne przejazdy gospodarcze
-  drogi istniejące
-  drogi do przebudowy i modernizacji
-  drogi projektowane
-  trasy turystyczne
-  obiekty zabytkowe
-  lokalne koncentracje obsługi turystyki i sportów wodnych
-  tereny wymagające opracowania planu miejscowego (w I fazie)

Rozmieszczenie złóż kopalni na terenie gminy  
Dąbrówka



 **Złóża kopalin**

Mapa hydrograficzna terenu gminy Dąbrówka



Zb. Dęba

Narew

Busko

Beniamin

Dopływ spod Mokrego

Dopływ z Kojanowic

Dopływ spod Jezorkowa

Dopływ z Guzowic

Dopływ z Woli Pasztowskiej

Dopływ z Słone

Dopływ spod Małecza

Dopływ spod Karolewki

Dopływ spod Gulczawa

Dopływ z Zalesien

Dopływ spod Wysychów

Dopływ spod Tuszcz

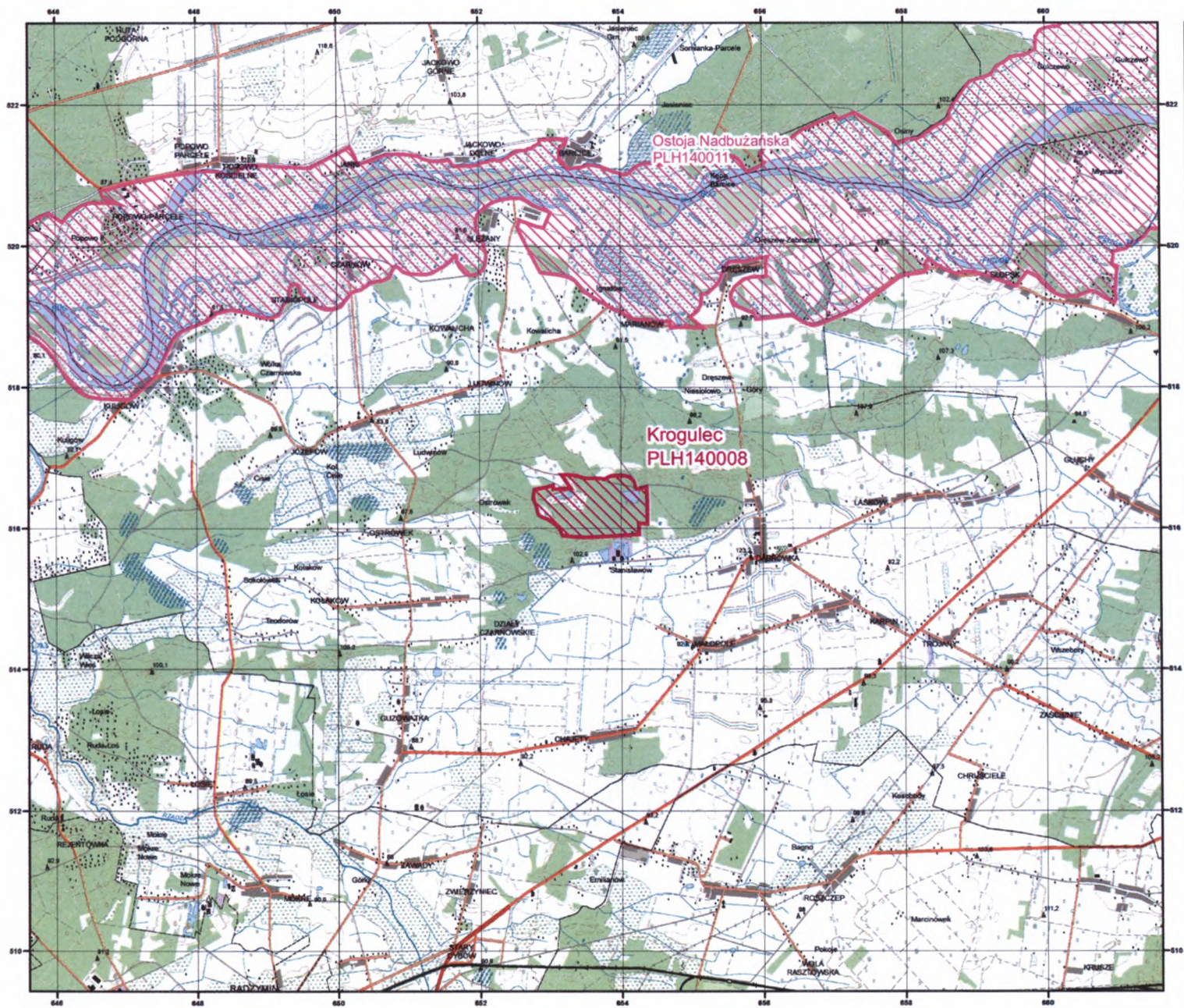
Fiszor

Szewnia

Dopływ podziemi Szubowa



Mapy obszarów NATURA 2000 zlokalizowanych na  
terenie gminy Dąbrówka



Specjalne Obszary  
Ochrony Siedlisk  
Natura 2000

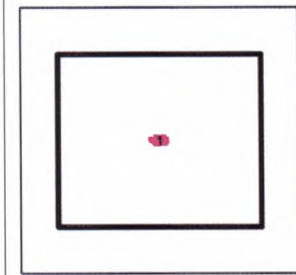


Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

PLH140008

Krogulec

arkusz 1/1

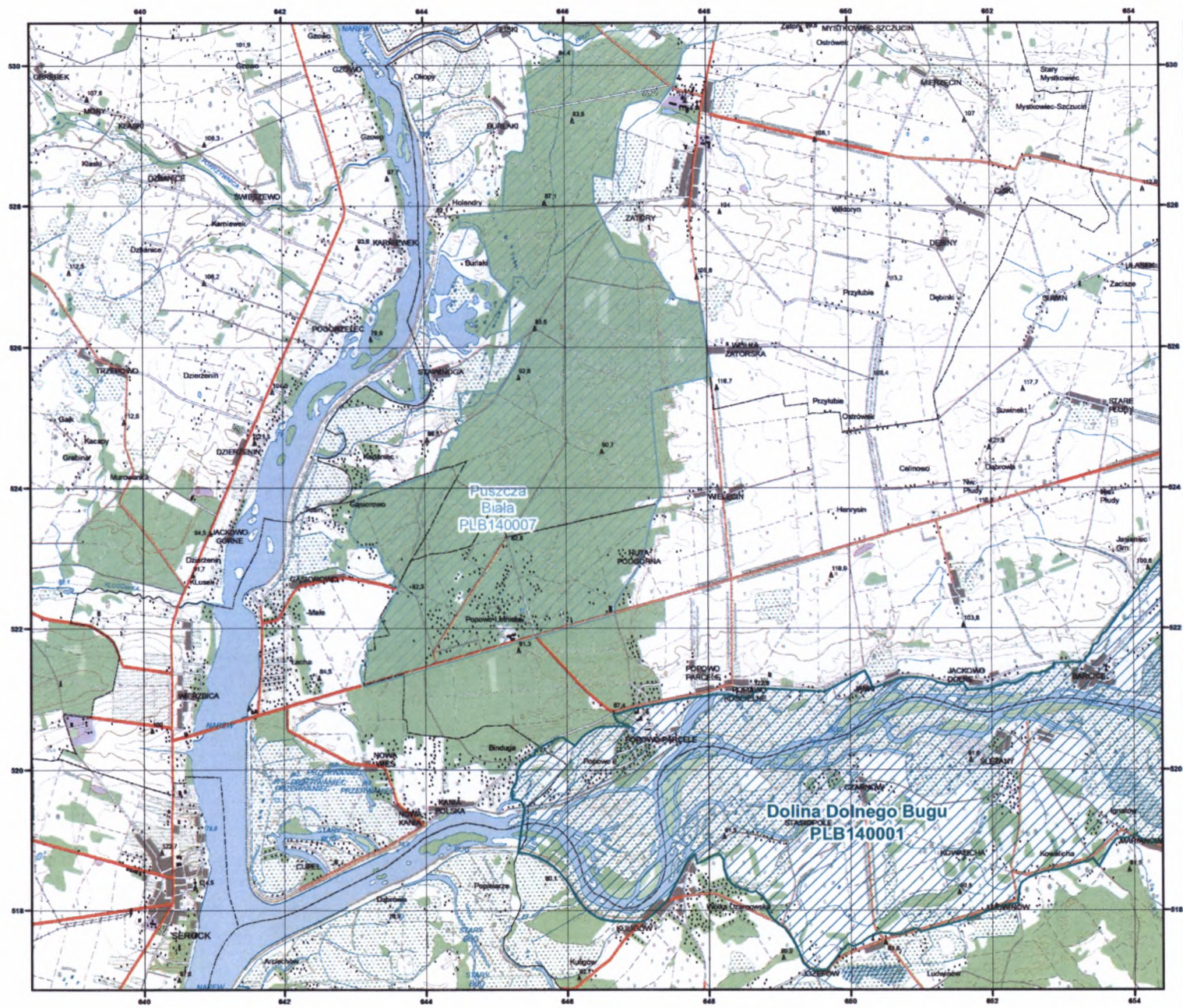


- specjalny obszar ochrony siedlisk
- sąsiadujący specjalny obszar ochrony siedlisk



Układ współrzędnych płaskich prostokątnych 1992  
Geodezyjny układ odniesienia EUROREF-89

Podkład topograficzny: VMap Level 2  
Wykonawca: Wojskowy Ośrodek Geodezji i Teledetekcji  
Edycja 2002

Opracowanie: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska  
stan na XI 2013



**Obszary  
Specjalnej Ochrony Ptaków  
Natura 2000**

**Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska**

**Dolina Dolnego Bugu  
PLB140001**

**arkusz 6/18**

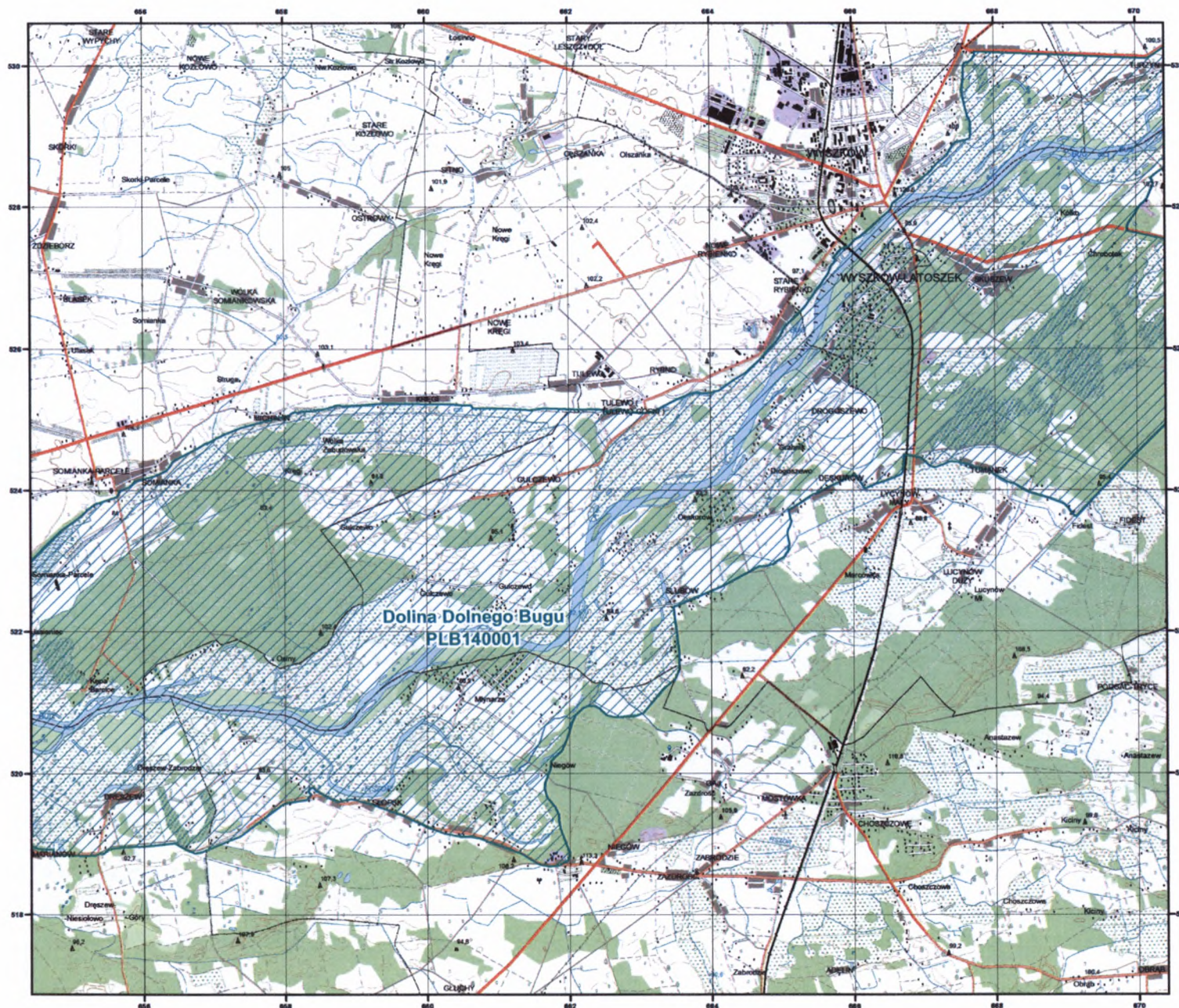
obszar specjalnej ochrony ptaków

sąsiadujący obszar specjalnej ochrony ptaków



Układ współrzędnych płaskich prosokątnych 1992  
Geodezyjny układ odniesienia EUROREF-89

Podkład topograficzny: VMap Level 2  
Wykonawca: Wbajkowy Ośrodek Geodezji i Teledetekcji  
Edycja 2002

Opracowanie: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska  
stan na: IX 2013




**Obszary  
Specjalnej Ochrony Ptaków  
Natura 2000**






**Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska**

**Dolina Dolnego Bugu  
PLB140001**

arkusz 7/18



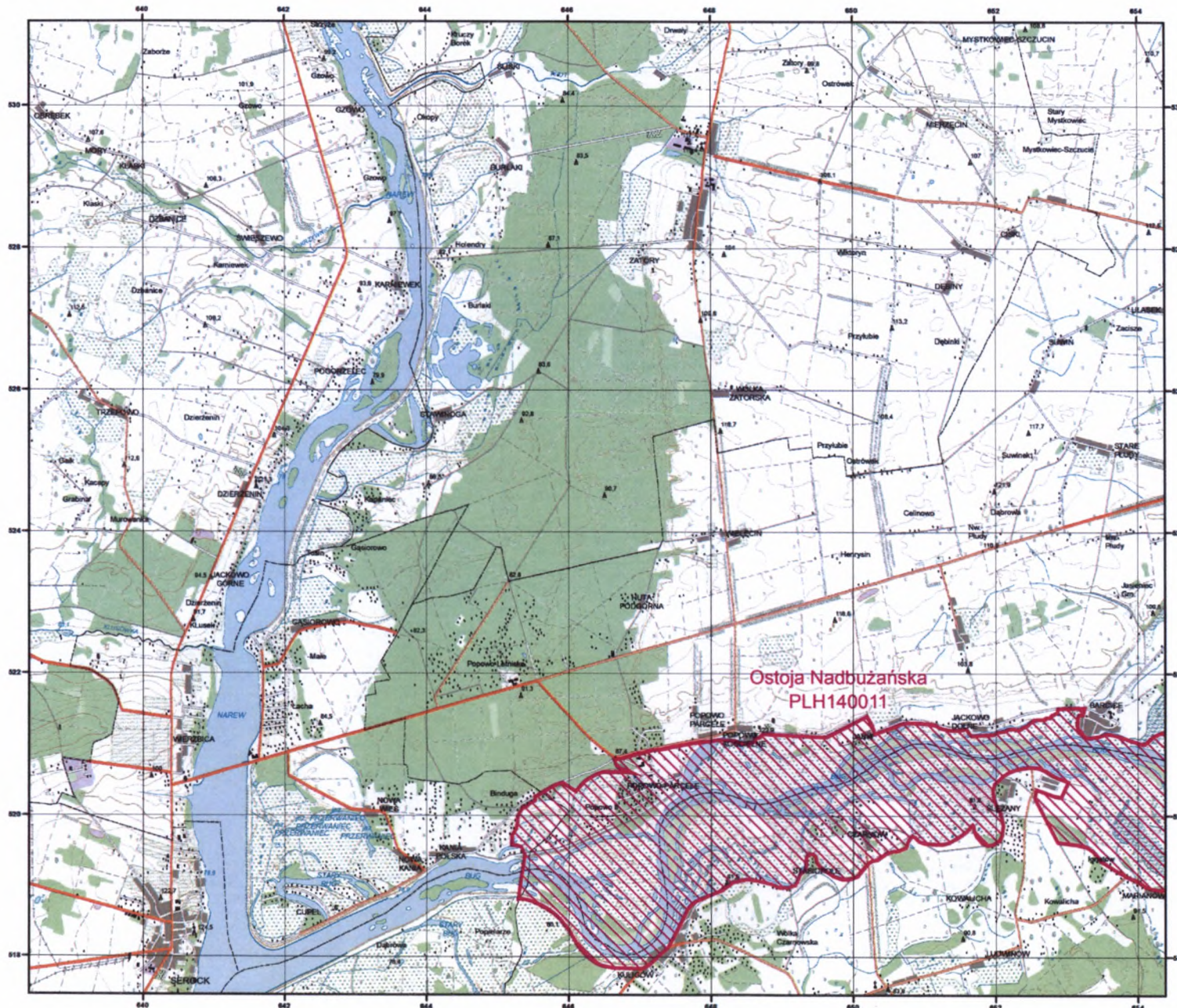
 obszar specjalnej ochrony ptaków

 sąsiadujący obszar specjalnej ochrony ptaków

Układ współrzędnych płaskich prostopadłych 1992  
Geodajny układ odniesienia EUROREF-89

Podkład topograficzny: VMap Level 2  
Wykonawca: Wbajkowy Ośrodek Geodezji i Teledetekcji  
Edycja 2002

Opracowanie: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska  
stan na: IX 2013



Specjalne Obszary  
Ochrony Siedlisk  
Natura 2000

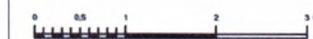
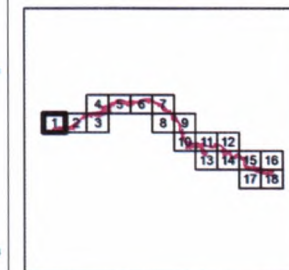


Generałna Dyrekcja Ochrony Środowiska

PLH140011

Ostoja Nadbużańska

arkusz 1/18

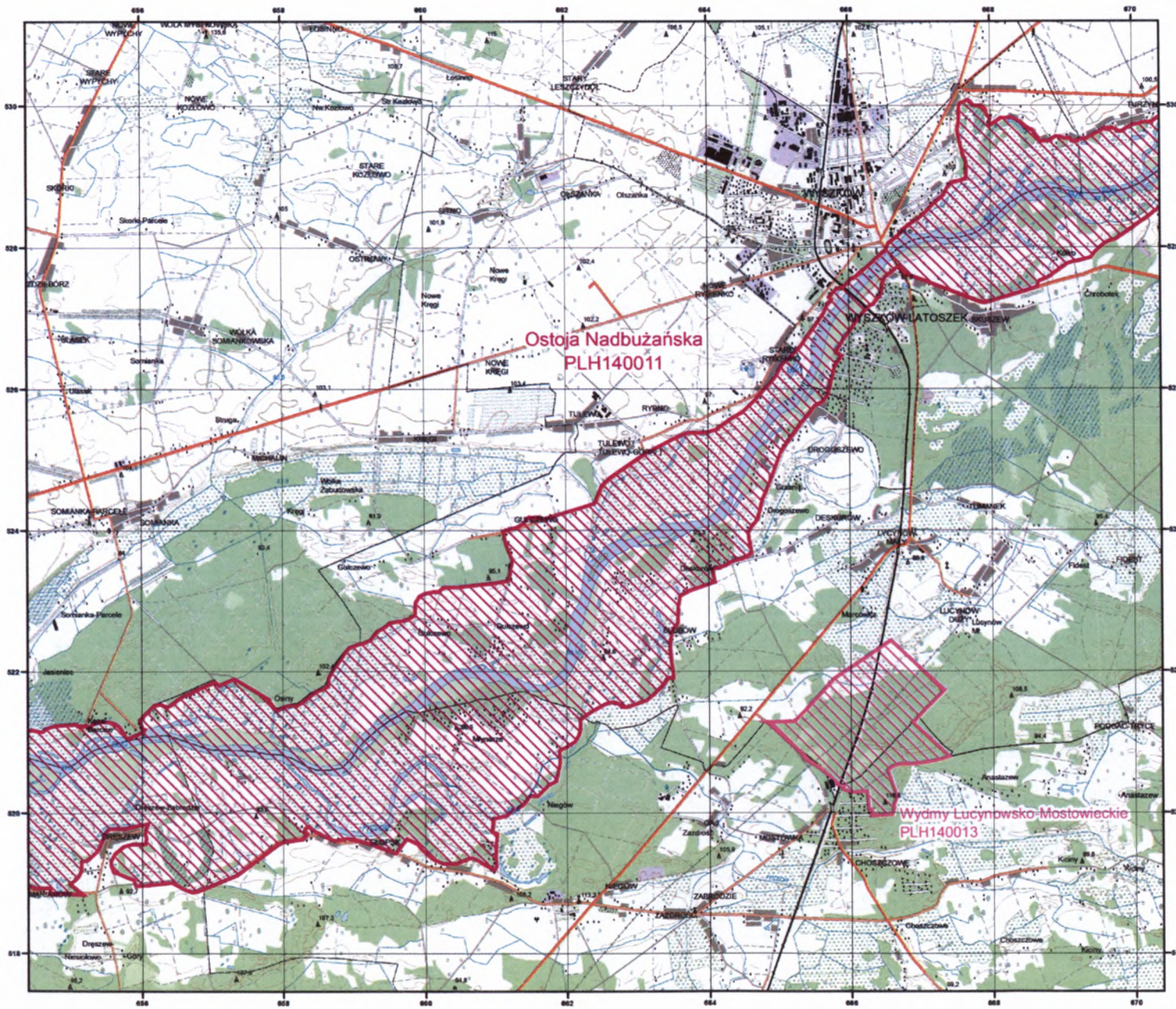


- specjalny obszar ochrony siedlisk
- sąsiadujący specjalny obszar ochrony siedlisk

Układ współrzędnych płaskich prostokątnych 1992  
Geodezyjny układ odniesienia EUROREF-89

Podkład topograficzny: VMap Level 2  
Wykonawca: Wojskowy Ośrodek Geodezji i Teledetekcji  
Edycja 2002

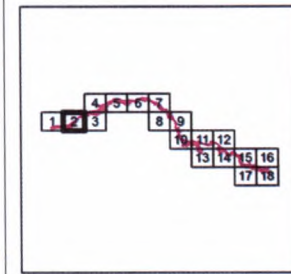
Opracowanie: Generałna Dyrekcja Ochrony Środowiska  
stan na: XI 2013



Specjalne Obszary  
Ochrony Siedlisk  
Natura 2000



Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska  
PLH140011  
Ostoja Nadbużańska  
arkusz 2/18



- specjalny obszar ochrony siedlisk
- sąsiadujący specjalny obszar ochrony siedlisk

**PRZEWODNICZĄCY RADY**  
*Marcin Kaczmarczyk*

Układ współrzędnych prostokątnych 1992  
Geodezyjny układ odniesienia EUROREF-89  
  
Podkład topograficzny: VMap Level 2  
Wykonawca: Wojskowy Ośrodek Geodezji i Teledetekcji  
Edycja 2002  
  
Opracowanie: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska  
stan na: XI 2013